ANUL XXIX
34
(1 267)
Sîmbătă
23 august
1986
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

SALA DE LECTURA

23 AUGUST — MAREA SĂRBĂTOARE NAȚIONALĂ A POPORULUI ROMÂN

LUMINILE LUI AUGUST

Marea sărbătoare națională a poporului român, ziua de 23 August reverberează adînc în inimi și conștiințe, făcînd arcul de legătură între toate evenimentele istoriei, între toate momentele sale exponențiale pentru afirmarea ideii și idealurilor de libertate și independență, din acea înaltă și cutezătoare perspectivă a împlinirii prin luptă, prin muncă și creație a tuturor aspirațiilor și idealurilor noastre ca țară și popor. Temeiurile ei vin de demult, de departe, din cele mai adînci rădăcini ale dragostei față de neam și primesc, prin timp, răscolitoare dovezi, ca o rostire a graiului însuși prin care ne-am numit și ne numim destinul ca pe o pecete a demnității și statorniciei, a libertății care a cerut și nenumărate jertfe, nenumărate sacrificii, și nenumărate acte de eroism. Ziua de 23 August luminează în capătul de drum al noii noastre ere, stindard neasemuit pentru tot ceea ce a putut să spună și spun un trecut de luptă glorios și un prezent al cărui eroism și a cărui desfășurare țin de condiția, de rațiunea, de patosul și abnegația cu care națiunea română, strîns unită în jurul partidului său comunist, și-a făurit și își făurește cea mai tumultuoasă operă a identității sale.

Partidul a inspirat, a organizat și condus actul eroic de acum patruzeci și doi de ani, unind toate forțele înaintate ale țării și călăuzindu-le într-un singur sens, cel al victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, înscriind România în rîndul forțelor aliate pentru înfringerea definitivă a fascismului, pentru eliberarea țării și a altor popoare de sub jugul greu, cel mai crîncen, pe care l-a cunoscut vreodată istoria. Prin aceasta poporul român a dobîndit un loc demn și binemeritat în istoria universală, aducîndu-și întreaga sa contribuție armată, economică, materială și spirituală la cauza umanității care sîngerase îndelung și care fusese abătută de la marile ei valori și de la marea ei chemare. Prin actul revoluționar de la 23 August 1944, partidul a redat țării demnitatea și încrederea, tot așa cum în șirul de evenimente care au urmat, a organizat și condus lupta pentru cucerirea drepturilor democratice, a puterii politice, economice și sociale, călăuzind de asemenea într-un singur scop, acela al victoriei obținute în August, în sensul acelor mari și înălțători zori care se profilaseră la orizont. Sînt patruzeci și doi de ani de atunci, un răstimp înalt și puternic în răsfrîngerea căruia țara apare radical transformată, întemeiată adînc și decisiv în lumina idealurilor socialismului și comunismului, trecînd la altitudinile muncii și creației libere, în deplin consens de voință și acțiune, urmîndu-și cu neîncetată ardoare și devotament partidul său comunist, centrul vital al întregii națiuni.

Sînt patruzeci și doi de ani de atunci și exact la jumătatea drumului, în urmă cu 21 de ani, avea loc un eveniment care ridica și întărea nemăsurat de mult acea victorie a zilei de 23 August, îi edifica și-i revela sub toate laturile, în toate planurile vieții materiale și spirituale acele orizonturi și linii de forță noi sub semnul și prin desfășurarea cărora România avea să intre în epoca celei mai prodigioase și mai dinamice dezvoltări, trăind un sentiment de adevărată renaștere și înflorire națională. Este Congresul al IX-lea al partidului și este mai ales acel fapt de puternică

Luceafărul

Continuare în pag. a 7-a

Măsura tuturor lucrurilor

de Virgil Teodorescu

An de an, de la prima aniversare și pînă la aceasta, a patruzeci și doua a zilei de 23 August, am avut nenumărate prilejuri de a trece mereu în revistă succesele obținute de poporul român în perioada istorică așternută între ultimii ani ai războiului, în care bravii noștri ostași au plătit atîtea jertfe de eroism, și împlinirile socialiste de astăzi, izvorîte cu o neîntreruptă vigoare din uriașa declanșare de energii creatoare petrecută în acel neuitat august românesc. Secerate de moarte în lupta lor neînfricată pentru eliberarea pămîntului Transilvaniei, atîtea vieți de tineri soldați au fost îngropate în glie și dacă gîndul îmi zboară spre ei, spre cei tineri, este fiindcă izbînzile de azi ale țării noastre socialiste le-au răsplătit abnegația și patriotismul.

Trăim un luminos moment de expansiune creatoare a întregii noastre națiuni, ce se manifestă cu egală forță în toate domeniile de activitate, începînd cu acela al politicului și sfîrșind cu munca de a scrie o carte sau un poem, de a izbîndi o invenție sau un monument arhitectonic. Privind azi viața noastră de zi cu zi, nu poți să nu constați neasemuita efervescență ce o străbate. Pretutindeni, pe cuprinsul țării, armonios distribuite în lumina unei concepții de ansamblu, se înalță numeroase unități industriale, pretutindeni gîndul și fapta se leagă pentru a da forme noi, mai frumoase, orașelor și tuturor așezărilor noastre rurale, pretutindeni cultura se împlinește și rodește intens ; cercetarea științifică devine din ce în ce mai cuprinzătoare, mai îndrăzneață, integrîndu-se eficient în programul dezvoltării social-economice ; pretutindeni cetățenii României socialiste participă efectiv la conducerea treburilor obștești, pretutindeni se depune un efort considerabil pentru a reconstitui cît mai fidel imaginea trecutului nostru istoric, pentru a reda culturii toate valorile viabile care pot să-i întregească și să-i clarifice fizionomia. Concepția și traducerea în termenii cotidianului, generalizarea acestor adînci modificări economico-sociale și spirituale, n-ar fi putut izbîndi fără aplicarea creatoare la condițiile și particularitățile economico-sociale și culturale concrete ale țării și poporului nostru, a politicii științifice, creatoare, a partidului. Spiritul creator și clarvăzător al partidului a modelat realitatea românească, conferindu-i o fizionomie de neconfundat.

Prezența, la conducerea partidului a tovarășului Nicolae Ceaușescu, luptător comunist încercat, revoluționar de o excepțională clarviziune și anvergură politică, a cărui pilduitoare viață a fost și este închinată prosperității patriei și fericirii poporului, împlinirii umane în ideea nobilă a unei tot mai înalte calități a vieții, — a întărit puternic încrederea și unitatea poporului nostru în jurul partidului, determinînd o emulație colectivă fără termen de comparație în istoria noastră, o adevărată renaștere spirituală a maselor. În nobila sa aspirație umanistă, deasupra tuturor izbînzilor dobîndite în acești rodnici ani, secretarul general al partidului a așezat totdeauna omul, formarea omului nou, cu o personalitate puternică și eficientă, educată în spiritul înalt al patriotismului socialist. Prin firea sa, prin dragostea sa de muncă și de pace, prin vibrația și înțelegerea față de frumusețea pămîntului pe care s-a născut, el, cetățeanul de astăzi al României socialiste reprezintă cea mai nobilă izbîndă a anilor care au trecut, răscumpărarea prin vreme a dureroaselor jertfe eroice care au netezit drumul țării către noua sa viață și istorie. Actul măreț al eliberării țării de sub jugul fascist, opera grandioasă de transformare socialistă a patriei au scos la lumină inteligența și forța acestui om, capacitatea lui de visare și dăruire, de perseverență și de izbîndă. Și poate că nici nu există o mai deplină cinstire a unui trecut greu de lupte și jertfe, decît această renaștere națională, decît această împlinire umană, această iluminare spirituală care strălucește, în pragul celei de a patruzeci și doua aniversări a măreței victorii de la 23 August, pe tot cuprinsul pămîntului românesc. Omul, măsura tuturor lucrurilor, este în patria noastră socialistă o măsură pentru istorie.

Antologia «Luceafărul»

CTITORUL

Născut să-ntruchipeze lumina libertății
Pe temelii străbune, aici lîngă Carpați,
S-a logodit prin fapte, spre binele cetății,
Cu soarta legendară a bravilor bărbați.

La cîrma vieții noastre aflat cu neodihnă
Printr-un destin eroic de comunist și om,
El știe să cuprindă și-ntreaga țărilă tihnă
Și rostul viu, de floare, al fiecărui pom.

El singur ni-i oglinda curată pentru visuri
Și-așa cum peste lume rostește un apel
Să nu se prăbușească pămîntul în abisuri,
Înaltă-n demnitate un românesc drapel.

Măsura noastră-n toate și dragoste supremă
Și arhitect al păcii deschizător de zări,
El lumii-ntregi vorbește prin românească stemă
Și-o face prețuită, ca țară între țări.

Reașezînd în drepturi și cinstea și dreptatea
La mindra ctitorie a României noi,
El, Omul — Ceaușescu, veghează libertatea,
Și definindu-i viața ne definim pe noi.

George Țărnea

Omagiu spiritului creator

de Mihai Beniuc

Cum să cuprinzi în cîteva rînduri scrise semnificația unor evenimente istorice a căror actualitate este astăzi mai vie ca oricînd ? Cu gîndul la marea aniversare de la 23 August am privit deseori peste umăr înapoi, spre peisajul de scrum al anilor războiului, încercînd să reconstitui minunea transfigurării haosului în creație. Timpul care s-a scurs a însemnat o lungă călătorie spre zori și astăzi, de pe înălțimea celor patruzeci și doi de ani care au trecut, ochiul îmbrățișează o privelește nouă, organică, de o geometrie limpede și durabilă. Nimic din ceea ce s-a înfăptuit n-a fost întîmplător, transformările s-au ordonat sistematic, progresiv în ansambluri din ce în ce mai complexe, în jurul liniilor de forță și a punctelor cardinale marcate dintru început cu precizie și claritate de partid. Îmi cîntăresc bine cuvintele : niciodată în trecutul lui poporul nostru nu s-a constituit atît de lucid și puternic în jurul partidului. De obicei, aniversările au și o umbră convențională, simbolică, dar am sentimentul profund că 23 August nu înseamnă doar o dată calendaristică ce trebuie cinstită ci și anul declanșării unui inexorabil proces de fuziune între Partidul Comunist Român și popor. Plenitudinea, echilibrul, progresul înregistrat de societatea românească ce a rezulutat acestei osmoze, sînt mai mult decît evidente. Cînd mă gîndesc la opera enormă de reconstrucție și construcție materială și morală făurită de poporul nostru în acești ani, nu mă impresionează atît vastitatea ei cît omogenitatea, solidaritatea ei intimă. Spiritul creator și director al partidului a modelat cu o uluitoare forță plastică

Continuare în pag. a 2-a

MEMORIA DOCUMENTELOR

Dreptatea adevărului trăit

Iată că după ani îndelungați de tăcere, ani în care pretutindeni în lume a apărut o imensă bibliografie documentară, referitoare la al doilea război mondial, istoricii nostri dau tiparului tom după tom, structurînd inteligent și funcțional un bogat material de arhivă, capabil să lumineze din interior unul din actele definitorii ale istoriei moderne a românilor, 23 August 1944, cu toate implicațiile și consecințele lui în dinamica dezvoltării statului suveran și în aceea a mondialității.

Se întîmplă sub ochii noștri un fenomen îmbucurător de demnitate națională, de afirmare plenipotentă a unor adevăruri fundamentale asupra cărora s-a tăcut un răstimp, îngustîndu-se artificial și dăunător perspectiva participării noastre la marea conflagrație mondială, încercîndu-se o limitare și provincializare, o minimalizare, o localizare geografică și politică, nesocotindu-se adevărul istoric, străduindu-se a se îngropa în uitare contribuția poporului român la înfringerea fascismului, perpetuîndu-se astfel un statut nedrept hotărît arbitrar de Alianța celei de a 4-a puteri care, prin efectivele armate angajate în luptă și prin participarea economică, a condus la victorie.

Radu Theodoru

Continuare în pag. a 7-a

Ai timpului nostru

În calendarul istoriei noastre, al iubirilor și faptelor noastre de fiecare zi și de totdeauna, marea sărbătoare a lui August are un loc aparte. Ea stă sub semnul demnității și întemeierii. Ca un prag de la care am început să gîndim, uniți și liberi, viitorul acestui pămînt de dor și de jertfă, arat de mii de ani de plugurile istoriei. Construind între zidurile de pace ale visului nostru orașe cu totul noi, industrii moderne, schimbînd fața satelor, pregătind și adunînd recolte ce altădată nici cu gîndul nu s-ar fi gîndit.

Un popor, condus de încercatul său partid comunist, și-a dovedit sie însuși și lumii întregi că într-un răstimp istoricește scurt poate așeza, definitiv și irevocabil, temeliile devenirii sale către cele mai înalte culmi ale progresului și civilizației. Adunîndu-ne în privire, în inimă și în conștiință toate zidirile de frumusețe ale prezentului, nu putem să nu legăm sărbătoarea independenței și vrerii noastre comuniste de clipa care i-a redat semnificația întreagă și deschiderea totală în toate planurile vieții materiale și spirituale. De Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, moment de la care se numără anii celei mai fertile epoci din istoria românească, epocă purtînd numele strălucitului bărbat politic, a cărui viață și activitate revoluționară, a cărui genială ctitorie se identifică cu viața patriei de azi.

Ziua de 23 August, în spațiul de puternică emulație creatoare, de angajare a tuturor energiilor naționale cu constituie dimensiunea fundamentală a Epocii Nicolae Ceaușescu, *devine astfel deopotrivă o sărbătoare a izbînzii dar și ceasul unui legmînt solemn al poporului român de a urma neclintit crezul comunist, profund patriotic, întruchipat de conducătorul României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu.*

Și, iată, sensul marii sărbători în calendarul nostru de inimă se poate defini mai complet ca sărbătoare a demnității, intemeierii și continuității de gînd și faptă.

Am avut prilejul, în zilele începutului de august, să călătoresc prin mai multe zone ale țării. În cîmpia de sud se pregăteau recoltele toamnei. Transilvania te întîmpina cu peisajele ei amețitor de frumoase dar și cu orașele cu nume aburind de istorie, exprimînd astăzi prin toți porii setea de înnoire. Cetăți ale industriei cu o forță care îți dă parcă liniște și încredere. Bucuria că tot ce vezi aparține ființei tale și destinului tău. Și dulceața obcinelor bucovinene presărate cu orașe de o prospețime și vitalitate ce contrazic orice imagine știută, fie ea chiar din urmă cu numai cincisprezece-douăzeci de ani.

A privi țara, a te regăsi în fiecare loc din țară cu sentimentul iubirii, dar și cu acela al datoriei. Un gînd ca o scrisoare pe care ne-o rescriem în acest august sărbătoresc. Ce aparține, cu tot ce este, cu tot ce va fi, timpului nostru, măreței epoci în care trăim.

Nicolae Dan Fruntelată

Cărțile lui August

In pagina a 2-a

Dialectica unei teme literare

În, din și prin personajul central se intretaie, după o anume logică afectivă, meridiane și paralele ce prind în ordine lumile romanești. Temperatura lui omenească și, în particular, morală dă consistență, pînă la incendiere, zonelor de interes asumate de operă, după cum, atunci cînd e pîndita de schematisme, le poate claustra în pilpîiri tot mai vagi și vlăguite. Căci există, desigur, stări, situații, întrebări, gînduri și atitudini care **deschid** lumile interioare ale plăsmuirii literare, după cum există altele care **închid** perspective și elanuri. Primele **dezvăluie** omul viu, situîndu-l în orizont — unde are inițiative, nedumeriri, căutări, îndoieli, certitudini, eșecuri, momente de răgaz ș.a.m.d., deci o gamă largă de trebuințe și reacții ce deopotrivă îl definesc, dar nu limitează. Ultimele **învăluie** concretețea socio-umană, sufocînd-o în și sub convenții mai mult sau mai puțin didacticiste. Se poate vorbi, așadar, de eroi care se mișcă în orizonturi semnificative sub raport social-istoric, dar și personaje ce evoluează sub clopote de sticlă ce-i izolează de tensiunea vieții. Aceste sumare disocieri sînt elocvente pentru a discerne eventuale căi ale

Vasile Macoviciuc

Continuare în pag. a 7-a

Coperta cu mai multe nume

Adevărul este pe cît de revelator, pe atît de modest. Asemănător cu piatra prețioasă, — își arată valoarea mai ales cînd este șlefuit și așezat în montura potrivită. Anonim, — poate să zacă precum scrisoarea căutată la vedere fără a-și duce la capăt menirea clarificatoare. Orice adevăr limpezește. El este comparabil pietrei lipsă din mozaic care odată găsită și instalată la locul ursit dezleagă un sens pînă atunci nesigur. Adevărurile istorice sînt desigur în aceeași situație. Găsite, ele sînt relevante. Rătăcite, uitate, neglijate în vechi hîrtoage ori în colecții de documente ele rămîn tot una cu o materie primă nefolosită. Scoase la iveală, șlefuite, puse în cadrul potrivit ele devin eclatante ca piatra-cheie din mozaicul care se alcătuiește.

Mai ales într-o istorie cum este cea română care s-a constituit și se constituie după ce alte istoriografii și-au alcătuit corpurile documentare, după ce ele și-au instalat optica și imaginea dorită asupra evenimentelor, aceste simple propoziții despre avaturile adevărului sînt de pomenit mereu. Documentele nu se descoperă toate odată, deci nu toate adevărurile circulă simultan. Un document nou cu adevărurile lui poate modifica o ecuație istorică croită din informațiile precedente. Iată de ce căutarea adevărului, a documentului revelator, întregitor este o muncă fără pereche. Asemănătoare cu excavația în necunoscut a minerului, ea merită tot atîta prețuire cît și munca acestuia. Unul produce materia primă a industriei, celălalt a culturii. A disprețui excavația necontenită a acestor căutători de materie indispensabilă vieții omului de astăzi este descalificant. Cu atît mai mult cu cît în ea intră o mare capacitate de subordonare, de sacrificiu conștient.

Referindu-ne acum numai la istorie putem spune că de aici, din aceste miini, relativ anonime, provin cărămizile din care se înalță marile construcții istoriografice, palatele evocatoare de trecut, care extrag din necunoscut și inform intrupări coerente și sugestive, capabile nu numai să informeze ci să ofere și izvoare spirituale, ca și suportul moral al prezentului.

Elogiul oamenilor de arhivă, (care astăzi de

M. Ungheanu

Continuare în pag. a 6-a

CĂRȚILE LUI AUGUST

Proza insurecției

Corectată pe latura documentară, dar și senzațională, imaginea privind anii celui de-al doilea război mondial, precum și actul insurecțional de la 23 August 1944 a căpătat în anii noștri un aplomb de veridicitate și tranșantă evaluare, constituindu-se în adevărată „probă de foc" a evocării istorice contemporane. Această formulare a unui **punct de vedere românesc** este posibilă acum cînd încep să apară culegeri de documente (privind operațiunile și ordinele de zi ale unităților militare de toate gradele, corespondențele de front, mărturii, în general, o documentaristică scoasă din arhive abia acum și adusă la lumina zilei). Secondînd istoriografia evenimentului, literatura pe această temă a ajuns la un înalt grad de clarificare ideologică și opțiune, dar și la întrupări estetice de netăgăduit, prin umanizarea acelor aspecte de viață, reduse de atitea ori la factologia cenușie a cîmpului de luptă, la schematismul stereotip al operațiunilor militare ! De la agrementări istorice prin dialog și descripție s-a trecut la superioare evocări, care lasă în urmă literatura de simplă ilustrare. Umanizarea subiectului a însemnat, mai întîi, radiografierea mentalităților, a psihologiilor, tipurilor și mediilor, dar și evidențierea acelui sens major, de exiguă reflecție și răspundere morală, al conștiințelor angajate evenimențial.

Recente tomuri de documente privind acel **23 August 1944** (vol. I—IV) scoase de un colectiv de cercetători, sau o lucrare precum „Participarea României la înfrîngerea Germaniei hitleriste", de Gh. Zarafu și I. Cupșa (1985) constituie tot atîtea mărturii inedite de o pregnantă relevanță privind lupta tuturor forțelor patriotice și democratice conduse de P.C.R. pentru eliberarea patriei de sub dominația Germaniei naziste. Astfel de lucrări constituie contribuții decisive în înțelegerea corectă a evenimentelor și deschid, în latura valorificării documentare, o nouă perspectivă în istoriografia epocii. Se aduce, astfel, la lumina zilei, cît de mare și decisivă a fost contribuția forțelor românești la războiul antifascist după săvîrșirea actului insurecțional, importanța militară și politică a acestei contribuții. Cu atît mai mult cu cît, contrafăcută și de comandă, imaginea eliberării țării de către o altă armată este de mult o prejudecată spulberată. Deschiderea arhivelor naționale a curățat de asemenea prejudecăți existente terenul și a făcut posibilă afirmarea unui punct de vedere românesc, de o superioară argumentație documentară. România, ca a patra putere militară a coaliției antihitleriste, a dat și încă e preocupată să dea o literatură de război pe măsură : M. Preda, E. Barbu, Radu Theodoru, Eugen Teodoru, L. Fulga, H. Zincă, A. Mihale, Mihai Stoian, Petru Vintilă, Corneliu Leu, Ion Maxim, Ion Grecea, I. Gh. Pană, Nicolae Frănculescu...

Cu **Șoseaua Nordului** (1959) și **Incognito** (I—IV, 1975—1980) Eugen Barbu dă o adevărată replică tezei mai vechi privind ilustrarea schematică și agrementarea falacios-exultantă. Secondînd factologia, evenimențialul, zugrăvirea de mediu și caractere, meditația asupra istoriei se face în „Șoseaua Nordului"... din mers. Pe marea pînză narativă detaliul și episodicul vor funcționa în spiritul întregului, într-o coerență susținută de vectori și accente, Roman al insurecției, „Șoseaua Nordului" e, în primul rînd, romanul unor destine ce acționează unitar în virtutea unui comun ideal social-politic. E lupta comuniștilor români, dusă în ilegalitate, împotriva dominației hitleriste, în vederea sabotării mașinii de război germane și pentru organizarea insurecției populare de la 23 August 1944. Accentul cade pe atmosfera evocată realist, dar mai ales pe cîteva tipuri de luptători ilegaliști. Pentru convingerile și idealurile lor, aceștia plătesc cu închisoare, tortură, condamnare la moarte, se avîntă în acțiuni periculoase, în sfîrșit, luptă cu arma în mînă. Fiul unui ceferist, Gheorghe Mareș este un comunist încercat, intrepid în coordonarea unor acțiuni, caracter tenace, stăpîn pe sine și rămînînd mereu în prim-plan. Încercat de viață, el este un luptător fără frenezia romantică a studentului Niculescu. Luciditatea îl ajută să se replieze repede, punînd mai presus de orice cauza nobilă a luptei. Vasile Dumitrana, alt ilegalist, e fiul unui hamal din Brăila, cu experiența primului război mondial, înscriindu-se de timpuriu în rîndul comuniștilor, dornic să capete „o experiență politică înaintată". El participă la greva din '33, la acțiuni de sabotaj și este, în general, de un comportament moral ireproșabil, nedivulgîndu-și tovarășii de luptă chiar cînd va fi torturat cumplit în beciurile Siguranței. Tomulete, Dobre, Ina, Marta, Tereza completează grupul de ilegaliști, care se confruntă atît cu sistemul statal antonescian cît și cu organizații de luptă hitleriste. Omenie, eroism, spirit de abnegație le sînt tuturor trăsături comune.

Lupta comuniștilor, în tenebrele conspirativității desăvîrșite, împotriva fascismului revine în trombă în **cine-romanul** „Incognito". Romanul are caracter de frescă, delectivă dar și instructivă, exploatînd intimitatea atîtor tipologii și medii sociale și readucînd în discuție raportul dintre verosimilitatea documentaristică și posibilitățile ficționale ale operei. Scriitorul cunoaște bine epoca, anii războiului, momentul insurecțional și abordează această complicată problematică nu numai cu mijloacele literaturii, dar chiar cu mai populara petulanță a ecranizărilor seriale **(Urmărirea, Un august în flăcări).** Celebrului „pitoresc" din „Groapa" îi corespunde aici categoria „senzaționalului" alertat de o cinematografică rotire de planuri. Romanul intră în acea tipologie estetică și simbolică a **facerii** unor lumi, în regimul parafrazelor structurante, la antipodul căreia se află, bunăoară, **Princepele.** „Nu mi-am permis să improvizez acolo unde istoria e cel mai bun romancier", zice autorul, dînd un sens figurii mozaicale de senzațional și colaj. Sînt evocate aici vremuri de provizorie stabilitate, cînd individul, care vrea să se implice cu un rost mai înalt în evenimente, este obligat de împrejurări la condiția unei identități... **incognito** și se pune întrebarea cît de verosimilă e prestația întregii acțiuni comuniste de aici, dusă în ilegalitate, și în conspirativitate cu alte forțe sociale și progresiste. E meritul prozatorului de a implementa o viziune nouă, o înțelegere nuanțată, mergînd împotriva clișeelor arbitrare, confortabile... Sînt și aici cîteva memorabile figuri de ilegaliști, printre atîtea răpiri, travestiuri, asasinate, formule de suspans și spionaj de-a dreptul continental, răsturnări senzaționale de situații și foială interlopă de medii.

Travestit sub alertețea senzaționalului și dominat de o acută observanță a tipologiilor și mediilor sociale, **Incognito** e un roman cu adresă politică. Pe parcursul celor patru volume (peste 1 500 de pagini) se profilează figurile a doi luptători progresiști, ale căror chipuri se rețin ușor : Armand Sachelarie (alias Vasile Dănacu) și Tronaru. Primul, fire de o întrepidă dezinvoltă (scoate dintr-un lagăr fascist un comunist român, vol. III), intră, printr-o substituire de nume, ca secretar și nepot de soție, în casa ministrului de Interne, Ionescu-Tismana (vol. I, **Calul troian)** și îi previne, la un moment dat, pe comuniști, în grăbirea unor acțiuni (vol. IV). Al doilea, Tronaru, angajat în uzina de armament de la Mija, cu scopul de a întîrzia planul de experimentări a unei arme **antitanc** este un muncitor comunist. El intră în legătură cu Silvia, fata profesorului Vrăbiescu și reușește să arunce în aer laboratorul Profesorului, gîndindu-se la consecințele armei care ar fi prelungit și complicat războiul (vol. I, **Poligonul morții).** Amîndoi, însă, ca forțe de stînga, progresiste (amintim și pe Colonel) vor acționa în aceeași manieră **incognito** pentru scoaterea României din războiul antisovietic (vol. IV).

Cu toate că ultimele pagini evocă arestarea lui Antonescu, destinul unor personaje se întinde, înăuntrul cărții, pînă în anii șaizeci, dovadă grăitoare că intenția romancierului a fost aceea de a cuprinde în rama cine-romanului său și o parte din transformările revoluționare ce-au urmat actului insurecțional de la 23 August 1944.

Rezultă de peste tot că e vorba de o mișcare comunistă autohtonă, de acțiunea conjugată a unor forțe pozitive din interior, canalizate strategic în marea lucrare a prefacerilor revoluționare. În acest sens, „Șoseaua Nordului" e romanul lichidării trupelor hitleriste din preajma Capitalei, iar „Incognito" romanul unei doctrine în acțiune, cu adresă politică.

Z. Cârlugea

23 August 1944 – Pictură de Eftimie Modilcă

La fîntîna „Mioriței"

Poetul român a fost mereu în rezonanță cu marile evenimente istorice pe care le-a transfigurat în mesaj artistic și moral, luptînd cum se spune „cu arma scrisului" pentru păstrarea mereu vie a conștiinței revoluționare, fixînd în opere durabile momentele eroice ale trecutului. Introtă în mitologia istoriei noastre contemporane, ziua de 23 August este **o imagine-axă a poeziei militante** sugerînd „actul prometeic" al eliberării naționale și sociale. Evenimentul din August 1944 este, pe plan liric, un simbol ce poartă aura mitică a unui început de ev, ziua în care destinul neamului a intrat pe traiectoria luminoasă a autodefinirii, fapt pentru care această temă a devenit un topos predominant, un motiv asupra căruia autorii se apleacă mereu cu un tulburător simțămînt patriotic. În poezia lui Mihai Beniuc, de exemplu, marele eveniment din August e redat în versuri exclamative și întregul poem pare o metaforă a victoriei : „O zi țîșnind din piepturi ca un cor / De mii de glasuri cu grozav răsunet, / Văzduhul zguduindu-l ca un tunet / Rostogolit de vînt din nor în nor // O zi ca o pornire de atac / Cu arma-n cumpănire, calm, departe / Cu pasul către viață, peste moarte / O zi ca o cometă într-un veac" **(23 August 1944).** Scris în registru meditativ, poemul **„La fîntîna Mioriței"** de Theodor Balș invocă destinul celor ce și-au sacrificat viața în eroicele zile ale insurecției. Poezia este o elegie închinată ostașului anonim pe tiparul simbolului mioritic : „Și de te-o-ntreba, măre, careva / unde-s, să îi spui că sînt plop pe grui, / fir înalt de grîu cu pămînt în briu, / lună albă sînt și mă duc pe vînt / și mă-ntorc pe soare luminînd mai tare / să răpun în zori umbre și răcori". Departe de mistica morții, senin în superioritatea sa morală, eroul mioritic e un înțelept exprimînd sensibilitatea unui popor care și-a păstrat echilibrul ființei chiar și în perioadele de apocalipsă ale istoriei. Lecturînd nenumăratele pagini lirice închinate Zilei Eliberării se poate constata varietatea registrului expresiv — care merge de la poezia reflexivă pînă la forme lirice ale manifestului politic — autorii convertind evenimentul concret într-un simbol al devenirii istorice. Pe linia expresivității moderne poemul lui Virgil Teodorescu **„O imagine"** realizează o definiție emblematică a revoluției, impresionantă este aici sinceritatea rostirii, lipsa artificiului retoric dind profunzime și căldură mesajului : „Aș vrea să găsesc o imagine în sistemul de comparații și metafore / o imagine puternică, echilibrată, o imagine / magnetica demnă de a reprezenta imensa răsturnare / petrecută în ziua de 23 August 1944 // aș vrea să găsesc această imagine centrală, / care ar trebui să aibă strălucirea antracitului despicat în adîncuri / și-mi vine să cred că ar putea fi / un uriaș poliedru / scăldat în lumină solară". Idealul emancipării naționale e cel mai adesea transfigurat în scenarii ample, patetice, metafora luminii predomină în poezia dedicată acestui moment crucial văzut ca o dimineață a Patriei, începutul unei alte epoci istorice ; definitoriu e sentimentul genezei proiectat în imagini solare .Amplul poem al lui Ilie Purcaru intitulat **„Marșul de august"** se axează pe o figurație alegorică, versurile, de un intens patetism, cosmicizează evenimentul istoric dîndu-i semnificație de destin : „Osia lumii parcă-i mai dreaptă — parcă lumea / s-a-ntors mai înspre soare în roiuri de scintei / cu 23 de grade s-a răsucit planeta / e răsucirea noastră din august 23". În plan liric, Ziua Eliberării devine un eveniment cu o rezonanță cosmică, istoria nației se racordează metaforic la ritmurile universale, pentru numeroși poeți tema e un prilej de desfășurări vizionare și e de relevat aici o anume latură a matricei stilistice — de care vorbea Blaga, faptul că **omenescul este, în mentalitatea noastră arhetipală, consubstanțial cu legitățile cosmice, viața socială participînd firesc la dialectica realului, dialectică în care adevărul politic își relevă rostul obiectiv.** Simbol al triumfului istoric, ziua de 23 August este un prilej de adîncă reflexie morală și patriotică, una din axiomele ideologice ale poeziei noastre militante și merită a fi redate aici cuvintele tulburătoare aparținînd lui Nichita Stănescu, poetul care a scris despre Patrie „cu colțul inimii" sale ; sînt gînduri publicate într-un articol dedicat marii noastre sărbători : „Acum, în august, cînd anul își atinge culmea lui, întinzînd un braț spre toamnă și spre belșugurile ei, poetul se ridică, își ia lyra într-o mînă și cîntă faptele de vitejie și gloria țării lui libere și demne".

Alexandru Horia

Romanul aviatorilor

„Biografie de război", romanul din 1980 al lui Radu Theodoru, o revenire literară documentată, precisă și fără constrîngeri artificiale asupra perioadei de dinainte de evenimentele din august 1944, deci asupra unei perioade extrem de fierbinți, o epocă aburită, ca o oglindă magică, de un aer trepidant, nesigur și uneori deconcertant. E un roman realist format din două cărți — „Permisia" și „Legendele cerului" — are, ca personaj central, pe sublocotenentul Radu Nanu Vornicu, un tînăr inteligent, pătrunzător și incitant la modul romantic-vitalitar, care, prin pățenjenișul gros al stărilor și al situațiilor limită, reușește să-și găsească adevăratul spirit și adevarata înfățișare lăuntrică pentru a se alătura cu trup și suflet ritmului unei vieți viitoare simțită aproape fizic dar, la nivelul evoluției istorice, încă neobiectivată în spiritul sigur al concretetii, al palpabilității cotidianului perpetuu. Misiunea tînărului sublocotenent aviator este, înainte de insurecție, o insurecție pe care, deși nu o cunoaște în toate amănuntele, o simte deja plutind în aer, una de recunoaștere aeriană a evoluției liniei frontului de la o zi la alta și mai cu seamă a pozițiilor exacte ale trupelor germane aflate atunci într-o degringoladă explicabilă care va fi de altfel accentuată simțitor de viitoarele evenimente din țara noastră. Sublocotenentul, împreună cu generalul Florescu-Mefisto, va zbura ore în șir pe deasupra, în fața și în spatele frontului, pentru ca cei ce coordonează insurecția să aibă o viziune clară, exactă a dispunerii trupelor germane pe aproape întreg teritoriul țării. La 22 august, Radu Nanu Vornicu primește, fără a i se preciza scopul real, ordinul de a se afla, echipat mereu pentru zbor, undeva lîngă București. La 23 august seara, cînd se dăduse deja nota telefonică 30 866 cu ordinul „Stejar-extremă urgență" sublocotenentul era deja la aerodrom. La orele 23,30, cînd germanii mai trăiau cu iluzia că planul Bär se pusese în aplicare se simte totuși că, „ceva nu este chiar în ordine cu mareșalul Antonescu". Insurecția fusese declanșată. În noaptea de 23 spre 24 „servicii și unități (germane n.n.) de pe teritoriu raportează că sînt încercuite de trupe românești". Generalul neamț Gerstenberg, venind dinspre Băneasa, plănuiește „să intre în plină viteză cu tancurile, să izoleze Palatul, să nimicească trupele care încercuiseră Misiunile Aerului și Armatei de uscat de la Școala Superioară de Război și tot din marș să iasă în Șoseaua Giurgiului". Coloana Gerstenberg este însă oprită la podul Băneasa. La 24 august, orele 11,30, sublocotenentul Radu Nanu Vornicu primește o misiune de cercetare aviatică „pe comunicațiile Mizil — Buzău — Făurei — Rîmnicu-Sărat — Întorsura Buzăului — Urziceni — Fierbinți — Otopeni". Iată teatrul operațiunilor văzut la acea dată din avion : „Nori de praf. Germanii mărșăluind spre munte. Românii spre București. La răspîntia de la Făurei — lupte. Amestec de autocamioane. Foc de aruncătoare. Mașini arzînd. Lanuri de porumb călcate sub roți. Trupe germane la nord de Buzău. Cîmpia Română bîntuită de nori grei de praf. Dinspre București se văd urcînd în aer suluri de fum". Sublocotenentul deschide foc asupra unor pistolari nemți înaintînd printre vii asupra Bucureștiului. Aterizează, nu fără peripeții însă. Ceva mai tîrziu un post de radio va spune : „Prin trecerea României alături de tabăra inamică, cele 21 de divizii de infanterie germană, împreună cu divizii blindate, au fost încercuite, tăindu-li-se orice cale de retragere. Treizeci de divizii românești, alături de trupele sovietice, luptă acum împotriva trupelor germane". Rănit grav în urma unei noi misiuni de luptă, sublocotenentul Radu Nanu Vornicu va reveni, după stadiul normal de convalescență în care simțise că i se făcuse „un dor secătuitor de lumea lui, aceea cu hangare", pe fierbintele front al celui de-al doilea război mondial, de această dată cu o destinație precisă : Berlin.

Trama epică a romanului „Recunoaștere îndepărtată" de Radu Theodoru, un roman tipic de acțiune, cu suspans organizat și fraze scurte, sacadate și cu descrieri precise, mai ales cele ale exteriorului, specifice genului începe cam la trei săptămîni după actul insurecțional de la 23 august 1944. Sublocotenentul aviator Radu Nanu Vornicu, personajul principal al romanului, deși părăsește rănit, „cu un braț în ghips" și avînd „o stare de amețeală lină, rotitoare", primul roman al ciclului, „Biografie de război", reapare în „Recunoaștere îndepărtată" sprijinit de brațul fierbinte și valid al Augustei dar mai ales de un moral exemplar, eroic, revoluționar și romantic, de o vitalitate rațională și acaparatoare din unghiul umanului general, oarecum hiperbolic. Radu Nanu Vornicu este, fără îndoială, atît psihologic cît și fizic, un prototip, un model lesne recognoscibil în multe dintre realizările genului, al eroului pur, fără întoarceri și opoziții, fără contradicții în faptele sale, un prototip de extracție și de realizare romantic-realistă și vitalistă ce se inoculează în text în spiritul unei verosimilități de fond legendar.

Format din trei cărți — „Convalescența" „Operațiunea Budapesta" și „Recunoaștere îndepărtată" — romanul lui Radu Theodoru este nu numai o evocare a frontului, cum se arată el la o primă lectură, ci și unul al revenirilor realist-lirice în cotidianul mereu agresat, viața căutîndu-și și găsindu-și și aici drepturile ei dintotdeauna. Așteptat și regăsit de iubita sa Augusta, pilotul grupului 7/9 vînătoare, Radu Nanu Vornicu, participă intens, pe un fond eroic de dăruire totală, la multiple misiuni de luptă și recunoaștere, arena desfășurării acestor acțiuni fiind extrem de amplă din punct de vedere geografic, avionul sublocotenentului, (ulterior al locotenentului), survolind în timpul războiului de după insurecție, distanța dintre București și Cehoslovacia, pe rute destul de întortocheate (Negoiul, Lipova, Rodna, Mureș, Brestovăț, Pișchiu, Szolnok, Oroshaza, Tisa etc.). Zborul îi prilejuiește o suită de imagini ale vieții libere. În afara acestei nevoi de libertate absolută, alte intenții ascunse nu are însă sublocotenentul Radu Nanu Vornicu, el este, cum am spus, un erou exemplar, un prototip, dorința lui cea mai fierbinte este ca războiul să se termine cu înfrîngerea definitivă a inamicului. Misiunea de care amintește eroul în scurta sa confesiune este una de recunoaștere aeriană „ale căror date se vor închega într-un plan unic, într-o idee operativă monolit, tradusă printr-o infinitate de mișcări inteligente, articulate pe spațiul a patru Armate". Recunoașterea îndepărtată, de care se amintește și în titlu, se desfășoară undeva deasupra Cehoslovaciei, eroul survolînd într-un avion Me 109 G6, valea Nitrei, valea Turecului, șoseaua Vratky — Zilina, Cadca, Makov, Prerov — Mor. Ostrava, Olomouc, valea Moravei, Otrokovice, la distanța impresionantă de 200 de kilometri în spatele liniilor inamice. Recunoașterea, un drum lung, obositor, cu avionul avînd rezervoare suplimentare, este plină de intîmplări, gînduri și peripeții specifice unei asemenea incursiuni periculoase. În final, misiunea este îndeplinită, războiul se termină, grupul 7/9 vînătoare se întoarce acasă, și, în timp ce pe Radu Nanu Vornicu îl așteaptă răbdătoarea Augusta, cellalți aviatori cîntă în cor un ultim cîntec ostășesc : „Priviți-i sclipesc de mîndrie / Cadeții-aviatori ne-nfricați / Oricare se bate c'o mîe, / Trec falnici, cu pas de-împărați".

Firul epic, oprit aici sub un cer „gol de avioane, albastru, plin de lumina tandră și catifelată a sfîrșitului de mai" va fi reluat cu o nouă forță, în cel de-al treilea roman al ciclului „Biografie de război", „Preludiul".

Cu acesta, trilogia „Biografie de război" se constituie ca o amplă frescă, edificată în spiritul unui eroism de sorginte legendară.

Adrian Dafir

De la soldat la general

„Focul alb", cel de-al doilea roman din trilogia pe care o dedică Aurel Mihale participării României la cel de-al doilea război mondial, este o meditație despre vremurile de cumpănă, despre trecerea neamului nostru printre prăpăstiile amețitoare ale acestui „miez de ev aprins" despre găsirea căii celei mai sigure pentru păstrarea ființei noastre etnice. Prezentă pe cîmpul ostilităților cu efective ce o clasează în fruntea națiunilor ce au suportat acest război, înscriindu-și în cartea de onoare a Europei atîtea jertfe eroice pentru înlăturarea fascismului, România are dreptul la o stimă și o considerație pe măsură. Talpa ostașului român a bătut drumurile bătrînului continent pînă la Don și Caucaz — apoi, pînă aproape de porțile Germaniei ; curajul lui a decis bătălii însemnate. Literatura europeană despre ultimul război mondial nu se deschide prea adesea, însă, la numele acestui ostaș român ce a reprezentat spiritul romanic în confruntarea est-vest din anii '40. Spiritul public european — hrănit mai ales din filme — înregistrează cu mai multă ușurință spectaculosul decît tragicul — iar participarea românilor la război a cunoscut puține momente spectaculoase în sensul filmic al termenului ; ea a fost prin excelență tragică pentru că pornea dintr-un resort adînc de întregire a neamului și pentru că războiul era, în condițiile date, singura modalitate practică de împlinire a acestui comandament național. Numai o jertfă de sînge conștientă putea îmblînzi destinul. În fond, dată fiind poziția geo-politică a țării noastre, toate războaiele pe care le-am dus, începînd cu evul mediu, au fost tragice pentru că au amenințat însăși existența neamului. A trebuit să ne apărăm totdeauna total, fără mize intermediare, fără speranțe certe în ajutor sau simpatii din afară : arcul carpatic a fost rivnit dinspre sud și dinspre apus, dinspre est și dinspre nord — pentru că, atît strategic cît și cultural, ține cumpăna Europei, protejează ca cel mai larg zid de apărare vatra istoriei străvechi...

Aurel Mihale scrie, în aparență, un **„roman militar"** : cele mai dense pagini ale lui descriu situația frontului în vara anului 1944. Autorul urmărește, însă, cu atenție și linia politică a evenimentelor, și viața socială a momentului. Personajele principale ale romanului — generalul Prodan și colonelul Boteanu — dețin poziții-cheie în armată, organizează la fața locului, pe frontul din Moldova, apărarea și retragerea trupelor române. Cuvîntul lor de ordine este salvarea cu orice preț, evitarea unui sacrificiu absurd : „Pentru nemți, frontul din Moldova e un front oarecare, unul din aliniamentele lor de repliere spre granița Germaniei, pe care vor să-i țină pe ruși cît mai mult, pînă la sacrificarea ultimului soldat român, pe cînd pentru noi e totul, viața și soarta noastră, a nației, a țării... Armata aceasta reprezintă totul, adevăratul scut al țării pe care nu-l putem înlocui cu nimic !" (p. 256). Acest fragment din convorbirea generalului Prodan cu mareșalul Antonescu este reprezentativ pentru întregul roman : fără armată — demobilizînd-o forțat ori sacrificînd-o absurd intereselor unui aliat neloial care în tot timpul războiului s-a purtat arogant, a intervenit cu greutate și neoportun în ajutorul nostru — România n-ar mai fi putut juca rolul ei nici în împingerea fascismului spre apus, dar nici în păstrarea ființei ei naționale. În asemenea momente de cumpănă, cînd cadrele superioare din conducerea armatei simțeau că alianța cu Germania hitleristă trebuie ruptă, cînd, în urma contactului cu forțele Partidului Comunist Român, au înțeles care este drumul de urmat al țării — problema cea mai grea era desprinderea trupelor din contactul cu aliații, chestiune de înaltă știință militară și de curaj. Mareșalul Antonescu, el însuși simțind pulsul evenimentelor pînă la o anumită distanță, a acceptat o tactică a temporizării sperînd în evenimente viitoare ; conducătorii direcți ai trupelor de pe front, însă, au luat decizii curajoase juste. Autorul ne atrage atenția că personajele sale nu sînt întru totul reale — dar nici fictive întru totul. În personalitatea generalului Prodan recunoaștem, pînă la un punct, chiar componente ale personalității adversarului său de idei, mareșalul Antonescu (aceasta, de altfel, avînd un rol mai puțin contural în roman). Marii conducători de oști din „Focul alb" sînt, de fapt, personaje simbolice ce întruchipează înalta școală militară a poporului român, stima pentru armată, priceperea, promptitudinea deciziilor, iubirea brazdei strămoșești, simpatia față de soldatul simplu, ieșit din popor. În momente decisive, cînd numai o minte clarvăzătoare poate organiza ieșirea din impas, oamenii au alte dimensiuni decît cele reale ; ei sînt eroi prin simplul fapt că există în timpul și locul dat, că participă la istorie cu toată ființa lor înfruntînd riscul suprem. De la soldat la general ierarhiile se topesc în termenii majori de eroi ai patriei. Aurel Mihale găsește acest liant însuflețitor care unește sufletele monumental într-o voință de rezistență granitică.

Nicolae Georgescu

Desen de Marian Avramescu

Omagiu spiritului creator

Urmare din pag. I

realitatea românească, pătrunzîndu-i esența în profunzime și identificîndu-se în cele din urmă cu ea.

Ar fi nedrept să afirmăm că prefacerile petrecute în țara noastră, atingînd pînă și natura intimă a tîmpului, s-ar fi obținut fără greutăți, fără obstacole. S-au dislocat inerții umane, s-au prăbușit forme vechi ale conștiinței. Față în față cu urgențele economice și cu inflexibilele rigori ale dezvoltării industriale — făptura umană, ea însăși, a fost supusă unor transformări fără precedent. Oamenii s-au format odată cu evenimentele. Luptînd și muncind pentru transformarea realității oamenii s-au schimbat adînc. În acest gigantic proces de înălțare socialistă a țării s-a construit, simultan, și un nou univers uman, cu alt chip moral, cu altă sensibilitate pentru receptarea lumii. O nouă interioritate rodește adînc, în cîmpul nostru individual, determinînd degajarea unor energii colective necunoscute vreodată în trecut.

Mă poartă uneori gîndul către anii care-au trecut. Privelești încă strălucitoare, amintiri vii răsar în lumina memoriei dar și chipul tînărului care am fost acum patruzeci și doi de ani. Și iată că pe fruntea lui, printre neguri și visuri clocotitoare recunosc, înainte de toate, semnul aceleiași transmutări : multiplicat indefinit, marele eveniment de la 23 August a marcat, inconfundabil de la nașterea lui înainte, fiecare colț de țară, fiecare conștiință vie, fiecare bătaie de inimă : este trecutul nostru dar și prezentul, este viitorul pe care cu îndreptățită încredere îl așteptăm.

ANUL 42 AL LIBERTĂȚII NOASTRE

GRANDIOASA MANIFESTARE POPULARĂ

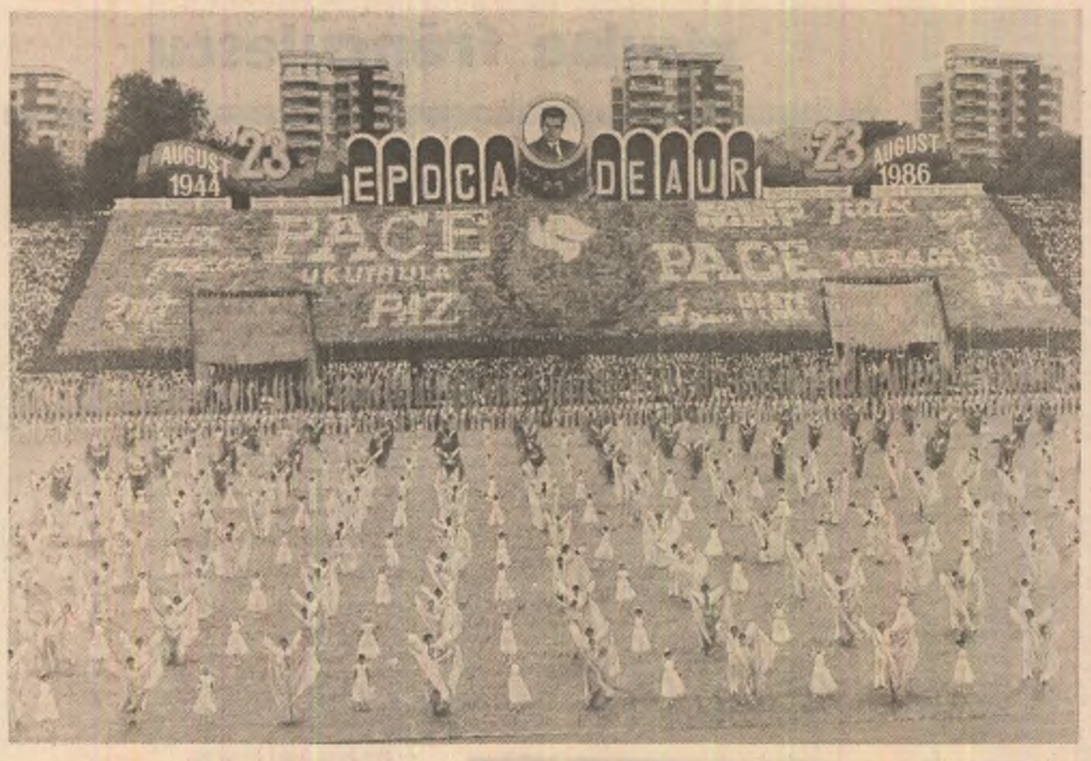

Poporul își sărbătorește ziua libertății, își omagiază trecutul și prezentul, avînd fermă conștiința destinului său liber, suveran. Grandioasa manifestare populară din Capitală, prilejuită de cea de a 42-a aniversare a glorioasei revoluții de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, s-a transformat astfel într-un semnificativ și durabil simbol al unității întregii națiuni în jurul partidului, al secretarului său general, cu acel consens amplu și statornic care străbate prin toate realitățile de azi ale țării și face puntea de legătură cu viitorul, pentru înfăptuirea neabătută a hotărîrilor Congresului al XIII-lea, pentru înflorirea și propășirea continuă a patriei socialiste.

Desfășurate în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu, marea adunare populară și spectacolul festiv de pe stadionul 23 August au avut darul de a ne ilustra, în emoționante și sugestive secvențe, iubirea adîncă, stima, recunoștința și mîndria cu care poporul își înconjoară conducătorul, știind că în lumina acelui August clocotitor și eroic de acum patruzeci și doi de ani, țara a prosperat cel mai mult și s-a ridicat spre cele mai înalte trepte de progres și civilizație în răstimpul care a urmat Congresului al IX-lea al partidului, de cînd la cîrma destinului național a fost investit tovarășul Nicolae Ceaușescu. „Astăzi, la glorioasa aniversare a marii sărbători naționale a poporului român, — se spune în cuvîntul rostit la marea adunare populară festivă — gîndurile noastre de nețărmurită dragoste și aleasă prețuire se îndreaptă către marele fiu al țării, Erou între eroii neamului, ctitorul României socialiste moderne, personalitate proeminentă a lumii contemporane sub a cărui înțeleaptă conducere am obținut cele mai mari izbînzi din întreaga noastră existență multimilenară, secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu."

Spectacolul prin care se cinstește sărbătoreasca zi de 23 August se transformă într-o uriașă carte a istoriei cu pagini vii, deschise spre inima tuturor înfăptuirilor noastre socialiste, spre marile ctitorii ale Epocii Nicolae Ceaușescu. Este un spectacol al tinereții, al vîrstei entuziasmului și abnegației, care glorifică lupta poporului și a partidului, munca și creația în libertate, viața închinată marilor idealuri ale socialismului și comunismului, păcii și înțelegerii, umanității. Emoționante sînt secvențele care înfățișează pilduitoarea luptă, munca și viața revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, destinul său aflat în strînsă și indisolubilă legătură cu destinul luptei partidului și poporului. Sînt înfățișate scene care vorbesc despre tinerețea eroică a Eroului de azi al României, despre procesul de la Brașov de la care s-au împlinit 50 de ani, prilej cu care partidul și țara au omagiat cugetul și fapta celui care a dat un strălucit exemplu de curaj și bărbăție într-o luptă în care istoria avea să-i dea pe deplin dreptate. România de azi este un rezultat al acestei lupte și ea rămîne, în toată măreția sa, ca o identitate de cel mai mare preț a anilor care alcătuiesc durata și universul unei întregi epoci.

În toate marile evenimente, în toate marile momente ale devenirii noastre socialiste, alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat tovarășa Elena Ceaușescu, eminent om politic, ilustru savant de largă recunoaștere internațională. Momente solemne ale spectacolului înfățișează scene din această luptă și muncă, omagiind un destin înălțător.

Un mesaj viu și însuflețitor al dragostei de țară, al hotărîrii de a face totul pentru înfăptuirea programelor progresului și civilizației noastre socialiste, spectacolul semnifică și un puternic legămînt de a duce mai departe pe noi culmi înfăptuirile epocii de azi, făcînd astfel și mai înalte și mai dense orizonturile marii sărbători naționale, cinstindu-ne prin muncă și creație libertatea și independența despre ale cărei temelii vorbește și va vorbi mereu ziua de 23 August.

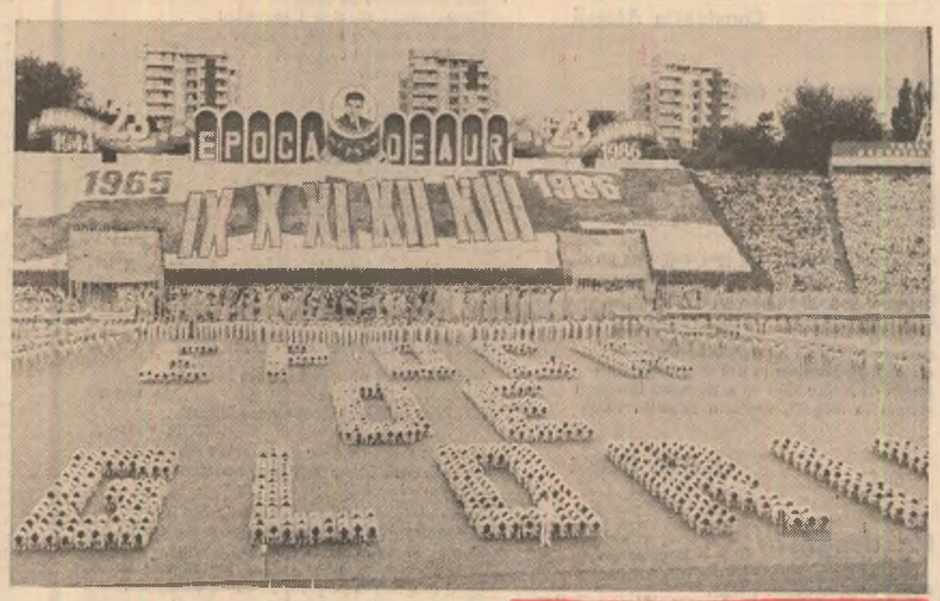

SENSUL REVOLUȚIEI

OAMENII UNUI ANOTIMP DE FOC

excepționala însemnătate istorică a zilei de 23 August 1944, ziua sacră a libertății noastre, a fost magistral definită de secretarul general al partidului, președintele României socialiste, cîrmaciul și garantul prezentului și al viitorului nostru. Acest act crucial din istoria neamului de la Dunăre și Carpați **„a marcat** — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — **începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Masele populare și-au dobîndit, cu arma în mînă, dreptul de a fi stăpîne pe bogățiile naționale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pămîntul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă".** Se află aici, în definiția secretarului general al partidului, o nobilă semnificare a rolului **națiunii**, o dreaptă supunere a evenimentului la legitatea **popor** sau **timp**. Strălucită conjuncție a unor străvechi și năvalnice aspirații populare, purtate în lungul veacurilor, cu o programă de luptă precis definită, cristalizată de partidul comuniștilor într-un prielnic moment — cel al degringoladei fasciste, efect al loviturilor nimicitoare date de Armata Roșie și de celelalte forțe ale Națiunilor Unite — actul revoluționar al lui August '44 se înscrie, tocmai prin aportul definitoriu și decisiv al maselor, ca o fericită adecvare la ceea ce se poate numi **sensul istoriei**, locul și rostul unei generații în curgerea timpilor, raportul acesteia cu o societate a cărei expresie legiuită este.

Ele, aceste mase, n-au intrat întîia oară în istorie atunci. Fără prezența lor modelatoare, demiurgică, nu există istorie și nu există țară. Ele au decis, în repetate rînduri, istoria acestui popor, care este ceea ce este, în ultimă instanță, prin însăși această prezență a lor. Dar 23 August 1944 înseamnă, în cronica României, cu mult mai mult, înseamnă nu numai **prezența**, ci **participarea** maselor la istorie, ca act creator. Cel ce a asigurat această participare, diriguind-o efectiv, cel ce i-a hotărît caracterul de lege, iar prin aceasta eficiența, a fost Partidul Comunist Român, pe atunci cea mai tînără forță politică a națiunii, dar cea mai capabilă — toate faptele sale, inclusiv pregătirea și conducerea revoluției, o probează ! — să preia pe umerii săi și să ducă la strălucită izbîndă dezlănțuirea populară a acelui impetuos anotimp de foc. Actul revoluționar decis atunci de partid, cu sprijinul neprecupețit al poporului, a luat prin surprindere taberele angajate în conflagrație (a se vedea documentele epocii, paginile ziarelor, declarațiile oamenilor politici, ale comandanților de armate și țări !), contribuind efectiv, într-un moment în care Germania hitleristă era încă departe de a fi înfrîntă, la victoria forțelor antifasciste, la triumful libertății și al păcii.

ORA VOINȚEI PARTIDULUI — ORA VOINȚEI NAȚIONALE

Întorcînd azi capul în urmă, descoperim, după 42 de ani, un drum măsurat de cele mai vrednice și mai nobile, mai eroice și mai încărcate de rodnicie istorică dintre faptele care, în timp, au legitimat darurile și harurile, neclintirea în ideal și vocația demiurgică ale neamului de la Dunăre și Carpați. Descoperim un drum măsurat de pietrele kilometrice care sînt marile ctitorii de industrie, de agricultură, de învățămînt, de cultură, de știință, descoperim neasemuitele noastre întemeieri în libertate reală, democrație reală, independență reală, descoperim o civilizație care, prin tot ce ne desparte de trecut și prin tot ce ne leagă de viitor, ne așează — n-o spunem noi, o spun cei care ne privesc și ne urmăresc ! — în rîndul forțelor mari, al popoarelor mari, al umanității mari.

N-a fost un drum ușor, lin și senin, dimpotrivă. Au fost ani de lupte dramatice, de privațiuni și de sacrificii, ani în care masele largi, în frunte cu înflăcărata, harnica, răbdătoarea, înverșunata, întrepida, miraculoasa noastră muncitorime, au înfruntat numeroase obstacole și potrivnicii, neprimind nimic pe gratis (**„nimic nu ne-a căzut din cer"**, nici atunci și nici azi, cum cu dreptate ne reamintește tovarășul Nicolae Ceaușescu), dînd în schimb totul, pînă la ultimul strop de efort. Au fost, în etapa de început a revoluției, ani în care nepregetata trudă a maselor, angajate entuziast și cu bărbăție pe drumul lui August, hotărînd că alt drum către viitor nu există, se loveau adesea de forțe care blocau acest drum, blocau inițiativa noului și setea de creație națională, vîrîndu-le în canoane coercitive și scheme seci, sugrumătoare de rod și sugrumătoare de viitor. Au fost ani în care gîndirea vie și fapta vie se loveau de recea nestrămutare a dogmei, a formelor fără fond, a căror silnică implîntare în viața noastră ducea — ar fi putut să ducă, dacă partidul și masele largi n-ar fi intervenit cu întreaga lor forță ! — la anchilozarea și chiar la arierarea unor tefere energii ale națiunii, la întîrzierea întîlnirii noastre cu gloriosul bilanț al izbînzilor cu care azi ne mîndrim.

Atunci — în neuitatul iulie 1965 — și-a deschis lucrările Congresul al IX-lea al P.C.R. Atunci — prin salutara intervenție a partidului, în fierbinte și unanim consens cu masele, cu poporul — istoria a luat un nou curs, cel decis de magistralul Raport prezentat Congresului, cel întrezărit în zorii revoluției, cel rivnit de întreaga noastră suflare. Atunci — cu acel geniu istoric, probat nu o dată în ceasuri hotărîtoare pentru destinul nostru, acel geniu al opțiunii lucide, definind specificul de apărare și de ofensivă al unui popor greu încercat de vremuri, dar apt să se ridice deasupra lor — am încredințat mandatul supremei noastre încrederi omului care, prin întreaga-i luptă și viață, se dovedise cel mai necesar devenirii noastre, omului care ridicase la strălucire și ilustrase ca nimeni altul virtuțile și nădejdile acestui neam : tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Ora voinței naționale — ora creației istorice a maselor populare — sunase din nou, printr-un act care, prin greutate și consecințe, s-a înscris ca un act-corolar, ca un act-culme al revoluției, redîndu-i revoluției adevăratul ei sens, împlinînd-o prin cele mai mari și mai strălucite victorii din cîte am cucerit în veacurile de cînd ființăm.

La 42 de ani de la revoluție și la 21 de ani de la Congresul al IX-lea al partidului, congresul-focar de idee și faptă al devenirii noastre contemporane, bilanțul victoriilor pe toate planurile — înscris pe panourile sărbătorești ale aniversării Eliberării — definește, într-adevăr, o etapă de maximă strălucire a muncii și vieții omului de la noi, o etapă de sinteză istorică, etapa supremelor revelări ale geniului creator național, afirmat și fructificat într-o magnifică operă dedicată sieși.

RECAPITULĂRI ȘI NU NUMAI ATÎT

Să vedem ce spun cifrele.

Raportam, în 1965, o producție industrială de 17 ori mai mare decît în 1944. Astăzi raportăm o creștere a acestei producții de peste 100 de ori față de anul unu al revoluției. Astăzi, în numai 60 de zile, realizăm întreaga producție industrială a anului '65. Raportăm, practic, o industrie nouă, innoită fundamental, înzestrată la nivelul de exigență al veacului (90 la sută din totalul fondurilor fixe productive existente astăzi la noi este opera ultimelor două decenii!), o industrie orientată spre ramuri de vîrf, spre tehnici de vîrf, impunînd tot mai decis primatul factorilor calitativi-intensivi ai dezvoltării. N-am fi putut, înainte de '65 (deși am încercat-o !), să ridicăm monumentul pentru eternitate care este Canalul Dunăre — Marea Neagră, așa cum n-am fi putut să edificăm Metroul, să construim și să echipăm o industrie chimică de talie mondială, să transformăm Carpații, prin ctitorii energetice fără rival, într-un castel solar în această parte a Europei, să făurim automobile și avioane, locomotive electrice și centrale atomice. Peste 250 de platforme și zone industriale, înglobînd mii de moderne capacități de producție, distribuite armonic pe întreg spațiul țării, au transformat România **Epocii Ceaușescu** într-o platformă a noului vastă cît însăși aria ei geografică.

O redutabilă bază materială și un program de reconstrucție a Cîmpiei Române de o unică anvergură (2 956 000 de hectare irigate în 1985, față de 230 000 cu numai două decenii în urmă) atacă metodic tiparele înghețate ale naturii, eliberîndu-i acesteia nebănuite resurse.

Raportam, în 1965, cheltuieli social-culturale în valoare de 20,9 miliarde lei. Cifra anului 1985, la acest capitol, este de 107,6 miliarde lei. În ultimele două decenii s-au mutat în case noi 11 milioane de oameni — jumătate din populație ! — iar noile edificii umaniste durate în această perioadă — școli, universități, teatre, palate ale științei, sănătății, sportului etc. — împlinesc calitatea vieții la o dimensiune greu de imaginat pînă ieri.

Un bilanț rodnic este însă doar partea materială, cea care măsoară în cifre gradul înalt al înfăptuirii țelului. Dar un asemenea bilanț ne destăinuie, în același timp, și un spirit. Este spiritul noului, spiritul revoluționar declanșat de Congresul al IX-lea, de secretarul general al partidului, este spiritul care, ca un val uriaș de aer proaspăt, a pătruns în toate celulele societății, în toate compartimentele creației naționale, spărgînd crusta rutinei, a schemei osificate (care ades și-a prelungit inerțiile și în suflete !), forînd spre acele zăcăminte termale, spre acele valori străfunde ale geniului creator al neamului, făcîndu-le să țîșnească la zi în avînturi arteziene.

N-a fost simplu, n-a fost ușor. Ne-am confruntat, în toți acești ani, cu destule obstacole, unele ținînd de legile oarbe ale naturii — inundații, cutremur, secete —, altele de convulsiile veacului — criza energetică planetară, de efectele căreia n-am fost scutiți, n-aveam cum fi, ca trăitori pe această planetă —, altele de propriile noastre slăbiciuni și ezitări în asumarea și promovarea noului. Dar la capătul acestei etape sîntem, iată, printre puținii în lume care raportăm — și nu prin grația acelor daruri căzute din cer, de care vorbeam mai înainte, ci prin propriul nostru efort ! — ritmuri înalte și constante de dezvoltare, echilibru și armonie în tot ceea ce întreprindem și zămislim.

Toate acestea au însemnat efort, efort de mînă, de creație, de gîndire, iar efortul, se știe, este mai dur cu fiecare pas înainte, cu fiecare cotă cucerită, prin acea lege a fizicii prin care kilogramul devine tonă la o anumită înălțime, prin care tona devine megatonă, iar megatona cine știe ce, pînă la stratosfera țintei. Ne-au trebuit deci puteri de rachetă, ca să înfringem o cumplită gravitație istorică, gravitația întîrzierii, ca să punem mereu mai sus niște cărămizi ale edificiului nostru, ca să împunem mereu mai sus niște idei. Nu vom avea niciodată deajunsă inimă ca să-i dăm neamului nostru, maselor lui truditoare, pentru cîtă inimă au pus și pun în această istorică faptă. N-a fost ușor, sarcinile au fost și sînt adesea covîrșitoare, dar cînd aliniem — așa cum facem la jubileul acestui August — bilanțul sarcinilor și bilanțul succeselor, vedem limpede că, oricît de greu au atîrnat pe umerii noștri sarcinile, cîștigul victoriilor e și mai greu.

Ilustrație de Florin Ilie

GRANDIOSUL PROIECT AL EDIFICĂRII OMULUI

da, acum, după cel de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, masele — autoarele revoluției — au fost chemate la cîrma acesteia, la desăvîrșirea acesteia prin inestimabilul lor aport de gîndire și acțiune, fructificat prin întregul sistem participativ al democrației muncitorești-revoluționare, prin foruri și organisme larg reprezentative la nivel național. Acum, după Congresul al IX-lea, s-a constituit, la noi, un model de raporturi partid-popor, mase-conducător, de o nouă și revoluționară esență, înalt ilustrat de marele dialog cu țara, de vizitele de lucru pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, le face în toate vetrele creației românești, îndrumînd, sprijinînd, consultîndu-se cu oameni ai muncii, cu specialiști, în chestiunile cardinale ale progresului în fiecare domeniu și ale progresului economic și social general. Și, în consecință firească — de covîrșitoare însemnătate pentru echilibrul noștiei și robustețea inițiativei ei istorice —, acum în anii Congresului al IX-lea, s-a închegat, mai deplină ca niciodată, fuziunea de crez, voință și faptă a tuturor fiilor acestui pămînt, indiferent de naționalitate, unitatea lor de bloc granitic în jurul partidului și al marelui său cîrmaci.

S-a modificat, în acești ani, însăși **calitatea umană a națiunii**, opera de edificare a omului nou — ctitorie supremă, țintă supremă, fundament și cotă de ideal ale întregului demers social-economic — fiind în veghea perpetuă, pasionată și strînsă, a celui ce și-a făcut din cauza ascensiunii neamului cauza sa sfîntă și neabătută.

„Orînduirea socialistă — ne învață secretarul general al partidului — **își propune să plămădească un om nou, cu un larg orizont de gîndire și înțelegere, capabil să descifreze sensul legilor obiective ale dezvoltării sociale, să participe în cunoștință de cauză la făurirea istoriei, să-și croiască în mod liber și conștient propriul său destin. Tipul uman pe care vrem să-l făurim în societatea noastră trebuie să se caracterizeze prin pasiune în munca creatoare, printr-un înalt simț de răspundere față de interesele generale ale colectivității, printr-o ținută morală aleasă, printr-o elevată viață spirituală".**

SPRE ROMÂNIA DE MÎINE

România de mîine — așa cum ne-o așează în fața ochilor și a inimilor hotărîrile Congresului al XIII-lea al partidului — pare o altă țară, o altă lume, pare, între fruntariile ei eterne, o nouă alcătuire. Ne vom muta, altfel spus, pe acea planetă, ascunsă cîndva în norii incertitudinilor, astăzi limpede, vie, apropiată, tangibilă, care se cheamă viitor. Ne vom muta într-o Românie care, în anul de culme al cincinalului pe care-l străbatem, va depăși stadiul de țară în curs de dezvoltare, devenind un stat industrial modern, cu dezvoltare economică medie și cu un standard de viață, cu un nivel de civilizație și cultură de o calitate superioară. Ne vom muta într-o Românie care, mai mult ca oricînd, va răspunde nădejdilor ce din veac scînteiază pe chipul ei, împlinînd destinul nos-

Ilie Purcaru

Continuare în pag. a 7-a

Ctitoria zilelor solare

August ni-i năvalnica lumină
Revărsată-n plaiuri de Partid
Viața ce-o trăim tot mai senină
cu-orizonturi noi ce se deschid.

August ne e țara renăscută
Țel suprem. Un neinvins popor.
Flamură prin aprig foc trecută,
Jertfe-mii pe-un front biruitor.

August ne e epoca infloritoare
Cum istoria nu a mai cunoscut,
Ctitoria zilelor solare
Pe-un temei de glorie trecut.

August ne e piatra încercării
Zbor înalt spre-un mare ideal
Și de timp ales prin vrerea țării
Demn Cîrmaci — Bărbatul genial.

Constantin Atomii

Pădure de eroi

Patria ne curge fierbinte prin artere
prin lungi privighetori se-ntorc străbunii-n noi
în cuvintele noastre mereu ard comori
în jurul fiecăruia e o pădure de eroi

de pragul fiecărei case mai innodăm un drum
ca veșnic fratele să respire prin frate
pădurile sînt pline, cuprinse de viori,
popoare de izvoare colindă prin cetate

ziua de mîine ne înflorește pe chipuri
e iarăși sărbătoare în noi și-n calendare
jurăm ca limba țării să o păstrăm întreagă
sîntem în August, veșnicia se-nalță către soare

Rodian Drăgoi

Cu dragoste

Popor român, popor viteaz,
popor cu brațele de muncă
tu te-ai născut de secole aici
să fii lumina țării înălțătoare

popor cu gînd curat și bun
de sărbătoare și de pace
ești vrerea cerului senin
deasupra pe Carpați și Bărăgan...

Și azi cînd cîntecul e slava
lui August rostind biruitor
tu chemi pe-a Mioriței boltă
de peste tot să zboare porumbei.

Popor român cu ție mă aplec
cu dragoste și sănătate.

Ion Machidon

Strune din simțire

Deschideți porțile lumii și-ascultați
Imnul ce se-nalță pe strune din simțire
O inimă de aur răsfrîntă în iubire
Pulsează ca o torță nestinsă pe Carpați.

Primiți pîine cu sare pe steaguri tricolore
Frămînt din griuri sfinte cu suflet românesc,
E aluat albastru ce buzele-l rostesc
În cîntul ce dă viață din brazdele sonore.

Vestminte albe pruncii îmbracă-n scumpe fețe
Ei vin cu flori în mînă nevinovați și puri
Nu simt cumplitul fulger din norul minios.

Ei ne sărută tîmpla, se strigă-n frumusețe
Au dreptul lor de viață — viață fără neguri
Să aibă Pacea scrisă și drumul luminos !

Vasile Speranța

Departe, ochii țării

Voci înțelepte întineresc timpul
Partidu-i văzul nostru cel vital
Ecoul sacru îngemănat în inimi
Prin flăcări agere de cincinal

Departe, ochii țării rostesc libertatea
Destinul păcii și lumina lor
Cînd prin istorie chemat de piscuri
Suie un braț stăpîn și muncitor !

Cristian Petre-Argeș

Azur al libertății

Iată, înflorește roșu, trandafirul —
Pe muntele timpului.
Un OM, acolo sus, laudă istoria !...
Veghează pacea —
Azur al libertății ;
Îi pune pagină de aur cărții !
L-am văzut cu degetul la tîmplă
Spre ziua de mîine trecînd,
A semănat sămînța cea dintîi
Și semn pămîntului i-a pus
Să-i rostuim un arbore
Și nu-s tăceri,
Nu-i margine la timp !...

Nicolae Sinești

Poemul cel mare

Dacă ați văzut
Președintele Nicolae Ceaușescu
Sărutînd un copil
Să știți că acel sărut
Este cel mai frumos poem de pace
Care s-a scris vreodată
În țara anilor lumină
Asemenea poeme
Se scriu zilnic

Toate drumurile patriei
Mai ales
Drumurile pîinii
Și-ale oțelului
Toate drumurile lumii
Asfaltate și neasfaltate
Sînt străbătute de pașii
Președintelui Nicolae Ceaușescu
Omul cu vocația păcii în sînge
Eroul cu vocația curajului
Și-a certitudinii

Dacă ați văzut
Președintele Nicolae Ceaușescu
Dezghiocînd în palme
Un spic de grîu
Și cîntărindu-i trăinicia rodului
Să știți că acea vrednicie
Este cel mai mare poem.

Elena Codrescu

Comunistul ev de aur

Templu sacru al iubirii, patrie în strai de soare
Anotimp al împlinirii dintr-un August de victorii,
Îți aduc slăvit omagiu la măreața sărbătoare
Ce pulsează într-o Eră fără seamăn în istorii.

Peste plaiul mioritic, griul veșnicește țara
Și îngăduie luminii să rodească-n noi etern,
Se trec macii în stindarde și mai plină este vara
Cînd mireșmele de pîine în zidire se aștern.

Dintr-un August epopeic o statornică-ntrupare
Precum munții se înalță țel cu piscul instelat,
Călăuză încercată a izbînzii temerare
Pururi avem steag Partidul și Cîrmaci un brav Bărbat.

El chezaș al Libertății și al țării-ntîiul Faur
Ce-și închină viața-ntreagă unui suprem ideal,
Cu lumină ctitorește comunistul Ev de aur
Azi Poporul își urmează demn Eroul Național.

Erou întotdeauna

El neclintit a biruit furtuna
Ținînd mai sus stindardul libertății,
Pentru ca azi cu el întotdeauna
Să împlinim un viitor al demnității.

Numele său — o eră temerară —
De existență pură și sublimă,
Istoria prin El drumu-și măsoară
Spre visul comunist ce ne animă.

Partidul, patria-s de o ființă
Poporul liber, mai presus de toate
E țelul comunist a lui credință
Și Tricolorul înălțat în libertate.

Erou prin tot ce spune și ce face,
Cu Patria în inimă tezaur,
De Țară Nouă ziditor, de pace,
Desăvîrșește Epoca de aur.

Erou între eroi, spre noi victorii
Este simbolu-acestei țări în lume,
Cu nimb de aur, purpură și glorii
Pe veci e scris cu slavă al său nume.

Constantin Ciocan

ZILE ȘI NOPȚI

niculae frânculescu

Schimburile de focuri de arme se întețiră și gloanțele — asemeni unei ploi grăbite de vară — cerneau locurile cu miros de putred și de moarte. Din adăpostul său încăpător, în care aproape dispăruse, sergentului Dragoș Bârsescu, abia i se mai zărea vîrful căștii de oțel. Lupta continua. Mușcăturile exploziilor pătau aerul...

Avea în față pădurea Băneasa în care încuibaseră puternice forțe militare germane. Un răgaz de luptă. Dragoș își ascultă păcănitul gloanțelor în magazia armei. Greutatea invizibilă a luptei din ajun. Nu închisese ochii nici o clipă. Poza Ioanei. O scoase din buzunarul vestonului. Zîmbetul ei narcotizant traversa spațiul și timpul. De ce trebuia să-și amintească de începuturile lui, și tocmai acum ? ! Poate unde era la un capăt de drum. Liceul. Academia Comercială, doi ani, războiul, frontul din răsărit. Nu. Omisese ceva. Academia Comercială, Ioana, apoi celelalte. Lupta pentru a supraviețui. Venirea din nou în București. O unitate militară. Din nou Ioana. 23 August, războiul, groapa individuală de acum cu miros de iasomie stricată și sudoare. În gîndurile sale, tatăl său. Era factor poștal. Mama, cansică, cînd și cînd lenjeră.

Compania fusese dezafectată aici după părăsirea zonei Podului Băneasa, unde înfruntase o coloană motorizată germană comandată de generalul Gerstenberg. Noaptea dinaintea luptei fusese vastă, în ea răsunaseră vocile celor care hotăriseră o altă soartă țării. Aerul nu uscase bine roua ; safire efemere lipite de salvie. Orele erau 6,30 minute cînd germanii ajunseseră în dreptul podului. Tîrul lor virulent. Ploaia de răspuns, din foc. Un tun german fu distrus pe pod. Alte proiectile loviră un autocamion german cu muniție. Explozia acestuia a mai distrus cîteva mașini angajate la trecere. Coloana s-a restras părăsind acolo o sumedenie de morți și răniți. Asta era treoutul. Ieri. Acea coloană motorizată rămase în amintirea sergentului ca ieșită dintr-un vis urît, depărtîndu-se în aburul de peruzea vecin.

Noaptea de 23 August. Fusese în cazarmă. În dimineața următoare citise ziarul „România liberă", ce-și semnase dreptul de a se naște cu sînge. Un ziar editat și tipărit pînă atunci în ilegalitate.

„În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său...".

Din locul său de luptă, Dragoș zări un ochitor german cocoțat într-un fel de leagăn atîrnat de o cracă vînjoasă. Fixă cătarea în el, privindu-l prin lunetă. Nu se înșelase. Celălalt însă, îl reperase mai înainte. Glonțul germanului veni înaintea ecoului, îi izbi marginea adăpostului. Se chinci pe fundul gropii ; o transpirație rece i se prelingea ca un ierug în lungul spinării.

★

Lîngă Dragoș Bârsescu lupta caporalul Mocanu, refugiat din partea de nord a Transilvaniei anexată de horthyști prin Diktatul de la Viena. Era înalt, blond, slab, cu voce joasă, domoală și mersul negrăbit. Acasă, în Maramureș, lucrase dogărie alături de tatăl și de un frate mai mic. Fusese expulzat din comună odată cu un număr mare de români. Mai întîi fusese bătut și vîrît în închisoare, pentru vina că era român, într-un sat în majoritatea lui românesc, iar horthyștii forțau să-l maghiarizeze odată cu locurile. În București trăsese la un unchi din partea mamei. Aici lucrase la destule binale dulgherie. Recrutase, fusese instruit și trimis pe front. Supraviețuise și revenise în București. Acum unitatea sa se înfrunta cu germanii din fața pădurii Băneasa. Ieșise la raportul regimentului și ceruse să fie trimis să lupte în zona Maramureșului.

Un plumb sosit ca de niciunde, izbi pămîntul aproape de locul ferit unde era. Careva îi pusese gînd rău, folosind un loc bun de tras. O adevărată nebunie să se ridice, cînd nu știa cine îl pindește. Amuțise parcă și arma sergentului Dragoș. Dar unde se pitulase lunetistul hitlerist ?! Greu de suportat să știi că ești văzut, iar tu să nu-ți vezi dușmanul. Neamțul își crestase poate pe un glonț două linii ; tresele sale de caporal, ori pe a sergentului, o zgîrietură, pentru tresa lui groasă din fir galben de mătase.

Dragoș Bârsescu se ghemuise la el în groapă. Nu putea nici el risca. Sinuciderea nu i se potrivea. Registrul curajului, al eroismului, al datoriei, în clipa de față la el nu prea mai lucra. Folosind gesturile rutiniere de deșcă veche își răsuci o țigară. Același lucru făcea și caporalul Mocanu.

Vacarmul luptei îmbrăcase straie noi. Germanii din niște redane iscusit meșterite de genești băteau miriștea cu mitralierele, cu brandurile, făcînd imposibilă orice înaintare. Refuzînd să se lase călărit de curiozitate, nu se ridică. Caporalul Mocanu repeta același lucru, din același impuls.

Dragoș se prăvăli în adîncurile unui somnesomn. Noaptea fierbine de 23 August avusese un miros greu, era încărcată de tot felul de prevestiri. Vestea arestării guvernului Antonescu o aflase în unitate. Ferestrele de la club erau deschise larg și prin ele, din eterul nopții, ajungea în curte vocea suveranului. Ascultase mai înainte : „Deșteaptă-te, române !"

„...În ceasul cel mai greu al istoriei noastre, am socotit, în deplină înțelegere cu poporul meu, că nu există decît o singură cale pentru salvarea țării de la o catastrofă totală. Ieșirea noastră din alianța cu puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite... Vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena, pentru eliberarea pămîntului Transilvaniei noastre... Români, de curajul cu care vom apăra cu armele în mîini independența împotriva oricărui atentat, de a ne hotărî singuri soarta..."

I se făcuse cald și de sub casca metalică sudoarea îi șiroaia pe obraz. Tufa mimetică se tulburase. Personalitatea și curajul său se estompau, pentru că dincolo de întinderea salviei, cu floarea alburie, îl pindea un glonț. Se cufundă din nou în propriile gînduri. Intimitatea tainică a primei sale îmbrățișări cu Ioana. Prietena sa avea farmec, era inteligentă, frumoasă, și încerca deseori pentru el, pentru că își risca tot timpul viața, un sentiment de caritate. Podelele mișcătoare ale timpului îl aduseseră la ziua cînd plecase pe front. Își scrisese, mai bine zis i-a scris mai mult el. Voiau să se căsătorească, după sfîrșitul războiului. Anul 1944 îl petrecuse în București. Și unitatea sa, din rațiuni superioare, fusese retrasă de pe front. Iar noaptea lui 23 August. Au fost adunați în careu. Era o oră înaintea miezului nopții. Au fost instruiți cu ce aveau de făcut. Nimeni nu mai părăsea regimentul. Germanii trebuiau alungați din oraș...

Aici, în fața pădurii, intensitatea de foc a inamicului slăbise pe măsură ce zăpușeala dupăamiezii întîrzia prin buruian. Românii descoperiră de unde plecau ghiulelele de brand și proiectilele citorva tunuri antiaeriene germane iscusit camuflate. Obuzierele dobrogenilor tocau și ele mărunt liziera de stejari brumării, unde se aciuiseră foștii lor aliați.

Alte gînduri din infinitul ocean al memoriei. Posturile de radio consemnaseră că în România se declanșase revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă. Trupele fronturilor 2 și 3 ucrainiene desăvîrșiseră încercuirea grupării germane de la Iași—Chișinău și trecuseră la lichidarea lor, pătrunzînd pe teritoriul românesc eliberat de armatele române. În Franța, cu o zi înainte, la orele 7, Divizia a 2-a blindată franceză intrase în Paris. Americanii pătrunseseră pe la sud, unde generalul Dietrich von Choltitz, comandantul german al Marelui Paris, se predase generalului francez Lecrec și colonelului Roi-Tanguy. Generalul Charles de Gaulle fusese întîmpinat de reprezentanții C.N.R....

★

După-amiaza fierbinte inundată de praf se consumase, iar soarele coborînd spre chindie, populase țara-nimănui cu fantasme. Sergentul și caporalul Mocanu erau mai departe în vizorul lunetistului german care mai lichidase pînă atunci cîțiva ostași români...

Gîndurile caporalului erau la Maria, nevasta sa cu cununie, cu care avea un fecior. Copilărise cu ea, ai ei avînd ridicată gospodărie la cîteva case distanță de ei. Numele ei de familie, după ai săi, era Kelemen. Se împrieteniseră, de mici, apoi sentimentele lor se maturizaseră, cu toată opoziția alor ei, niște maghiari habotnici, și s-au iubit. Cînd au intrat horthyștii în sat au declarat-o indezirabilă, fiind iubita unui român. A luat și ea, alături de el, calea refugiului în România...

Sergentul Dragoș încercase între timp să joace o festă lunetistului german. Ridicase casca cu vîrful armei, peste masca mimetică. Celălalt nu reacționase. Probabil că nu vedea bine pe întuneric, deși avea sigur lunetă de noapte atașată la armă. Cerul era limpede și luna îi cădea sergentului pe tresă, pe casca de oțel, pe luciul armei. În acest fel se mai consumă o parte din noapte. Apoi, într-un infern de gloanțe și de obuze expediate de cele două părți în conflict, noaptea polei cu cenușă liziera, țaranimănui, stejarii brumării în care mișuna griverzuiul Wehrmachtului.

Cîteva ore de acalmie ; un fel de armistițiu nedeclarat, timp în care beligeranții și-au adunat morții îngropîndu-i fiecare în gropi comune, peste care au turnat clorură de var ; răniții luară drumul furgoanelor militare. Grupa lui Dragoș era afară din adăposturi.

— Este unul care ne pîndește, dom'sergent.

— L-am văzut, caporal Pavel. Stă atîrnat într-un copac.

— De vă întră în cătare, miluiți-l, dom' sergent.

— Feriți-vă capetele. Nu vă descoperiți. Lăsați-i în grija celor cu lunete la arme, care au mai multe șanse să-i doboare.

Cîteva minute sub foaia de cort. Ioana, tot ea, îi apăru în primul somn, ieșindu-i din lăcașul unde o păstra ca pe un lucru de preț. Se făcea că-i caută gura cu înfrigurare, spunîndu-i în taină, cu vocea ei caldă, catifelată, că este nebună după el. Senina înțelegere dintre ei guverna relațiile lor mai departe. De ce tocmai atunci, la seara primei zile, o zi de iarnă, cînd i s-a dăruit. Ioana era calmă, ascultătoare, resemnată, supusă lui asemeni femeilor neamului ei...

Dragoș tresări. Ațipise învăluit de tăcerea grea, pînă ce undeva, în temeiul nopții detună o armă. Careva dintre beligeranți scăpase degetul pe trăgaci. Mai multe fulgere inundară cîmpia. Ca trezite dintr-un somn de moarte un torent de împușcături se legară cu glasurile brandurilor și ale tunurilor. O explozie îmbrăcă formele unui înger decăzut alungat din Eden, născînd un vacarm sonor, dungînd noaptea cu pete albe și rubinii. Destule proiectile căzură peste ostașii furați de oboseala luptei, care uitaseră să coboare în adăposturi. Un proiectil

Parada victoriei. Unități ale armatei române defilînd la întoarcerea glorioasă de pe frontul antihitlerist ● Pod de vase al armatei române construit peste Tisa

teatru

Teatrul și educația tineretului

1. Nu de puține ori este invocat numele lui Caragiale (ca și al lui Tepeș) spre satirizarea și eradicarea unor anomalii, a unor neconcordanțe ale zilelor noastre. Umorul poporului român s-a dovedit a fi inepuizabil, în timp ce comedia românească (de calitate) pare să se-nfiripe cu mare greutate (nu din lipsă de talente, ci din dezinteresul unor conducători de instituții teatrale în promovarea acestora). Și totuși, teatrul românesc se poate mîndri nu doar cu Caragiale, ci și cu noile generații de scriitori (astăzi dramaturgi consacrați), cum sînt Teodor Mazilu, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Paul Everac, Marin Sorescu, Ion Băieșu. Se acceptă cu mare dificultate penetrarea „anonimilor" noștri în „artileria grea" a literaturii dramatice românești și (paradoxal) se înlesnește, pe de altă parte, introducerea, în repertoriile teatrelor de căpătîi, ale unor piese ușoare (de provenință străină, vezi **Operațiunea Lifting**, **Medalionul de argint** și multe altele), a căror încărcătură de gîndire și fantezie, sau mai bine zis, a căror lipsă de încărcătură nu permite nici abordarea unor modalități inedite de expresie scenică, nici satisfacții de ordin estetic.

Pentru și despre tineri se scrie încă foarte puțin, pentru că aceia care au intrat pe marea ușă a literelor dramaturgiei românești au uitat demult să mai fie tineri... A nu mai fi interesat, a nu mai simți sau a ignora pulsul, gustul și preocupările celor ce vin, poate însemna ocolirea unor responsabilități fundamentale, ce țin de educarea, formarea și instruirea noilor generații, înseamnă, în ultimă instanță, a nu putea să reprezinți ideile, dorințele, idealurile celor ce abia își iau zborul în viață.

Cîțiva dintre mai „tinerii" dramaturgi, favorizați să pătrundă în lumea teatrală, atît de bine „închisă și cerberizată" de către unii conducători de instituții teatrale (înzestrați cu un dezvoltat simț al posesiei, de parcă valoarea spirituală a fenomenului teatral românesc și finanțarea acestuia le-ar fi adus, în propriul buzunar, de acasă...) au încercat un dialog cu reprezentanții „generației în blugi", au încercat să numească unele tristeți, unele dificultăți care pot debusola și dezechilibra oameni frumoși, întregi, pentru tot restul vieții. Optimismul Nanei (Anca Bejenaru) din **Concurs de imprejurări** (Teatrul Nottara) poate fi o cale a ieșirii dintr-un impas de moment. Așa cum starea de amăgire și de tristețe a Irinei (Virginia Mirea) din **O dragoste nebună, nebună, nebună** de Tudor Popescu (Teatrul de Comedie) poate fi începutul unei dezrădăcinări. Mirajul gloriei, al vedetismului lumii de cinema încercat de tînăra muncitoare (Ruxandra Bucescu) din **Regina balului** de Nicolae Mateescu (Studioul I.A.T.C.) ridică problema autenticității nu doar pe plan uman, ci și artistic.

Față de „îngerii triști" ai lui D.R. Popescu (Teatrul Nottara), față de „nebunii fățarnici" ai lui Teodor Mazilu, care răstoarnă idealul purității morale, urmărind diverse întruchipări ale pierzaniei umane, ale prostiei și mărginirii, tinerii lui Adrian Dohotaru sînt mai senini, mai încrezători, mai luminoși. **Îndrăgostiții de la 9 seara** (Teatrul Municipal Ploiești), fără să fie personajele unui spectacol de excepție, aduc pe scenă un aer de prospețime, de îndrăzneală și conștiință civică... Tema primei iubiri putea părea multora desuetă și cu toată rezistența acestei prejudecăți, tinerii spectatori s-au îngrămădit să vadă destinul trio-ului Bogdan (Bogdan Stanoevici), Iulia (Iulia Boroș), Ali (Marian Râlea). Desigur, Bogdan și Iulia nu sînt Romeo și Julieta ai zilelor noastre, dar povestea lor poate fi un început... Numai numărul foarte mare al încercărilor poate prilejui apariția unei opere dramatice de valoare. Pentru și despre tineri se scrie încă foarte puțin, deși tineretul pare dornic să afle cît mai multe despre sine, despre ceea ce nu poate desluși singur. Umorul românesc și „pana" unui nou Caragiale, sîntem siguri, se vor manifesta din abundență... Nu ne rămîne decît să acordăm credit adevăraților descoperitori de talente...

Nicoleta Gherghel

film

Ecranizări și adaptări

II. Dintre ecranizările ultimilor zece ani, singura care se ridică la înălțimea modelului literar de la care pornește este **Tănase Scatiu** ; aici filmul întrece chiar, pe alocuri, statura literaturii ; mai sînt **Ochi de urs** după Sadoveanu și **Întoarcerea în iad** după Agârbiceanu, **Vînătoarea de vulpi** după Sâraru, **Ion** după Rebreanu și **Înainte de tăcere** după Caragiale, despre care se poate vorbi, deși excesul de teatralitate sau patetismul sînt pe alocuri flagrante. În rest, încercări modeste și destul de multe ratări penibile.

Chiar la o privire fugară asupra operelor ecranizate, se observă un fenomen semnificativ : cu cît mai importantă opera de la care se pornește, cu atît mai spectaculoasă căderea ; să fie oare filmul, așa cum observam odată, asemeni balenelor pe care natura le-a făcut în așa fel încît nu se pot hrăni decît cu plevușcă ? Mari opere literare ecranizate strălucitor ajurea, sau **Pădurea spînzuraților** la noi, contrazic un asemenea argument. Accesul la o mare operă literară nu este însă permis oricui și asaltul unei asemenea citadele cu mijloace rudimentare aduce a sinucidere — nici măcar sublimă, precum atacul inconștient al unui Don Quijote, ci tristă și obscură ; iată-l, de pildă, pe Sergiu Nicolaescu atacînd la baionetă pe Rebreanu și Camil Petrescu, iată-le pe Vasilica Istrate și Elisabeta Bostan făcînd din **Fram ursul polar** o istorie de nerecunoscut — sub pretextul că folosesc opera literară doar ca punct de pornire, ca idee, ca sugestie... Dacă o povestioară oarecare nu are nimic de pierdut transformîndu-se în film, ba poate chiar să cîștige o strălucire pe care n-a avut-o niciodată, literatura pare că se păzește singură de agresiunile izvorîte din ignoranță și lipsă de har, acoperindu-și preopinenții de ridicol ; nimic mai ridicol decît niște spirite oarecari zbătîndu-se în hainele prea largi pe care le împrumută pentru o ocazie.

Situația fiind aceasta, devine alarmantă graba cu care, de la ecranizări, se trece la adaptări ; argumentele unei asemenea atitudini nu lipsesc ; una este filmul, se spune, și alta literatura ; ba chiar, se spune, eșecurile s-ar datora obligației de a urmări opera literară și, dacă filmului i s-ar permite să fie el însuși, pornit numai de la literatură și lăsat să ajungă acolo unde vrea el, rezultatele ar fi cu totul altele... Totuși, filmele bune făcute după operele literare sînt cele care și-au luat cele mai puține libertăți față de modelul de la care porneau ; și, în orice caz, libertățile pe care și le-au luat s-au dovedit creatoare, adăugînd noi sugestii, aprofundînd și descoperind. Victoriile filmului, atîtea cîte au fost, s-au datorat comuniunii de interese cu literatura. Filmul nostru nu a ajuns încă la acea conștiință de sine, la acea rigoare și disciplină a gîndirii și sentimentului care să dea certitudinea că, lăsat să zburde în voia lui prin pășunile verzi ale literaturii, se va simți ca la el acasă. Așa cum spuneam și altădată, dacă filmul nu poate face întotdeauna numai bine literaturii, măcar să nu facă rău. Seninătatea cu care mulți regizori hăcuiesc opera literară trădează doar incapacitatea de a înțelege valoarea unei idei ; lipsa de respect pentru creația altuia, pentru valorile consacrate ale literaturii, nu are nici o justificare ; nici măcar timpul care trece peste titluri și autori nu justifică complexul de superioritate ; istoria poate să contrazică o operă și un autor, dar nu-i poate schimba opinia folosindu-se de un regizor.

Nicolae Mateescu

PENTRU ISTORIE

explodă la cîţiva metri de fruntaşul Pleşoi, luminîndu-i faţa greoaie, ciupită de vărsat. Cerul se împărţea cînd şi cînd în felii luminoase de diferite intensităţi. În spatele liniei de front, Bucureştii picotau lingîndu-şi rănile cauzate de bombardamentele vandalice ale hitleriştilor.

Lunetiştii germani înzestraţi cu scule de noapte vinau mai departe. Din nou un glonţ vufăi la cîteva degete de sergent. Îi atenţionă pe caporalul Mocanu şi pe Pleşoi să stea cuminţi la locurile lor.

Pe Dumitru Pleşoi îl încercă iar nevoia acută de a ieşi afară. Suferea de pîntecăraie şi nu putea amîna. Îşi desfăcu cureaua, se chinui şi se uşură, încercînd ca de fiecare dată un sentiment de tihnă. Trase ultima gură de rom care oricum îi mai încingea maţele.

Ţara-nimănui acum era spălată de apele murdare ale nopţii, rar tulburate de incendiile încă nestinse cauzate de Heinkelurile germane, clădirilor oraşului marcate pe harta distrugerilor.

Venea o dimineaţă ; pe aliniament, linişte şi pace. Ostaşii companiei se adunaseră pe grupe; primiră hrana rece pentru ziua de faţă cei care mai răspunseseră prezent. Locotenentul Vorniceanu le mai împărţi cîteva sfaturi. Îşi iubea ostaşii companiei ca pe cei doi copii lăsaţi cu nevasta în satul Darabani din Bucovina. În scurtul răgaz militarii companiei aflară că americanii ocupaseră oraşul Avignon. Canadienii se îndreptau spre Pas-de-Calais. Armatele sovietice de tancuri 53 şi 57 atinseseră aliniamentul Adjud—Tecuci—Reni—Izmail... Cînd noaptea se spărgea în cioburile roşii ale zorilor, ostaşii reintrară în gropile individuale de luptă. Între beligeranţi părea să se fi instituit un fel de **statu quo.**

Pentru puţin, în sufletul lui Dragoş răsunară ecourile unui meleag unde se văzuse des cu Ioana : Parcul Herăstrău. O anume înserare : ultimele licăriri ale amurgului se jucau în cîrceii ei negri de păr ce-i cădeau pe umeri. În ziua aceea se logodiseră. Cît de total se bucurase Ioana cînd el îi pusese în deget verigheta cu numele său, al lui Dragoş, gravată pe ea. Erau înainte de 23 August cu vreo două săptămîni.

★

Fruntaşul Pleşoi împlinise de trei zile 25 ani. Era dintr-un sat cu oameni pricepuţi în cultivarea legumelor. Lucrase cot la cot cu tatăl său şi alţi patru fraţi mai mari, pînă cînd fraţii, unul cîte unul, fuseseră chemaţi sub arme, şi trimişi să lupte pe front. Nici unul dintre ei nu se mai întorsese. Pentru fiecare, Saveta mama lor, ieşise la ulucă strigată de poştaş, şi primise cartea poştală îndoliată. El, Dumitru Pleşoi, crescuse odată cu Florica, fata gospodarului vecin cu ei, dinspre şosea. Cu ceva înainte de a fi încorporat, urmaseră cărarea, spre firul Ialomiţei, şi într-o lăsătură de lîngă apă; o tăvălitură cu larbă şi flori mici de cîmp încercaseră fiorul dragostei trupeşti...

Aici, în faţa pădurii Băneasa, în cîmpia ce se unduia verde şi aromată, ca în oricare altă zi de pace, zumzăiau albinele. Gîndurile pe Dragoş îl colindau la Ioana, la o întîlnire de-a lor cu destule zile înaintea ruperii alianţei cu germanii. Auzise că el s-ar fi întîlnit cu o altă fată. O neînţelegere care le priise. În seara aceea, în locul lor de dragoste, de pe malul lacului Herăstrău, ea i se dăruise cu o disperare nesăţioasă. Absorbise pe îndelete căldura şi dulceaţa trupului ei. Ioana era în drepturile ei să-şi apere dragostea. Urma să-i facă un copil, şi taina deocamdată, numai ei doi o cunoşteau. Morala ei îl învăluia ca o reţea elastică, care îl ţinea apropiat de ea. Reflectase deseori ; Ce mult se hrăneşte dragostea din gelozie ! Braţele ei aurii, voluptatea suferinţei fără temei se cuibăriseră în memoria lui, lunecaseră apoi pe toboganul iluziilor cu sfîrşit nefericit, depărtîndu-se apoi după legi nescrise, nicăieri.

Vrăbiile se scăldau în ţărînă la cîţiva paşi de el. O şopîrlă îşi căra odrasla pe spate. Tot ce fusese viu dispăruse ca prin farmec cînd cerul bătu toba deşteptării cu proiectile ce desenau pe el drumuri fumurii. O bombă venită de la români spulberă amplasamentul unui tun antiaerian inamic. Alt proiectil german redusese la tăcere servanţii unui obuzier. Mirosul pucioasei şi al cărnii fripte de om stăruiră în aer. Se auzeră înjurături, blesteme, valete. Tunurile românilor continuară canonada. Cîteva minute tocară pădurea metru cu metru, stîrnind gheizere de praf.

Zorii despuiaseră demult dimineaţa de vălurile sfîrşitului de noapte, iar coapsele subţirele ale zilei se îngroşară incendiate de fulgerăturile tunurilor. Sfidînd ochitorii germani, preţ de două companii de români avansară, ocupînd poziţii favorabile de luptă într-o ţară-a-nimănui ce-şi descreţea obrazul în faptul zilei ce creştea pe cer. Soarele se ridică dinspre oraşul rănit. La lumina lui trandafirie, Dragoş identifcă lunetistul german care îl păştea. Îl văzu străşănuindu-şi cu mîna luneta în care îi bătea lumina venită dinspre el. Sergentul simţi un fior cînd îl fixă în colimator. Totul aducea cu un vis frumos. Şansa ce i se oferea era imensă. Numai că, puşca vînătorului său fumegă înaintea celei ale sale. Tot celălalt fusese mai lute. Glonţul îl ocolise şi de data asta. Uluit şi înspăimîntat de sentimentul de ură pentru rival, Dragoş apelă la acelaşi şiretlic. Îl momi tot cu casca, săltînd-o cu un lujer de floarea-soarelui. Deci asta era. Alt glonţ al germanului veni fără să-l atingă.

Soarele îl încurca pe lunetist. Un sentiment de uşurare îl străbătu. Trebuia să persevereze... În schimb, caporalul Munteanu, pentru cîteva secunde uitase că este în vizorul trăgătorului inamic. Săltase capul, să vadă ce este la Dragoş. Izbitura glontelui îl aruncă pe spate. Ceva cald îi inundă gura, prelingîndu-i-se pe bărbie. Atinse cu mîna locul. Înţelese. Picoarele i se muiară. Strigă după sanitar. Scoase un horcăit auzit de Pleşoi şi de Dragoş.

Fruntaşul Dumitru Pleşoi asculta sfîrşitul lui Mocanu. Instinctiv mînia îi încinse imaginaţia.

Zărise şi el mai înainte o uniformă verzuie pendulînd într-un leagăn. Fixase grăbit puşca, ochise iute, înălţindu-se mai mult decît trebuia. Plumbul celuilalt îi pătrunse în cap pe la rădăcina nasului. A simţit o arsură dureroasă între ochi.

Divina indiferenţă, împinsă pînă la nepăsare, în faţa pericolului ce-l pîndea, era să-i fie lui Dragoş fatală. Realizase însă că trebuia să-şi răzbune camarazii ucişi. Suferea cumplit că pierduse doi prieteni, doi tovarăşi de luptă, dar îi lipsea hotărîrea să acţioneze. Încercase şi un sentiment de milă faţă de propria-i persoană în pericol. Nu, nu trebuia să cedeze nervos. Era vorba de a supravieţui. Pendularea între ura faţă de lunetist şi prudenţă a soluţionat-o în favoarea precauţiei...

Ziua se înălţa pe cer ducînd cu răsuflarea ei caldă pe cei doi camarazi ucişi, lăsînd pe pămînt văluri de linişte şi de concentrare de care se agăţă Dragoş. Recurse din nou la cască, fixîndu-şi, în momentul următor, cătarea în mijlocul pieptului vînătorului său. Trase. Glonţul expediat de el nu-i făcu celuilalt nici un rău. Al neamţului îi găuri casca. Insul apoi i se păru că nu este întreg la minte. Îl văzu scoţînd un caiet din buzunarul tunicii trăgînd pe el o linie. Ochi din nou. În momentul următor, germanul lovit în piept se frînse din mijloc şi căzu din leagăn. Rămăsese atîrnat, cu capul în jos, prin nu se ştie care minune, ca o rufă pusă la uscat.

★

Alţi doi lunetişti, din fîşia sa de luptă, fură doboriţi de Dragoş. Cînd ultimul îşi prinsese obrazul însingerat în mîini, simţi pentru acesta o compătimire mută. El, Dragoş, rămăsese iar în viaţă, fără nici un merit special. Ezita între uimire, bucurie şi nevoia acută să vomeze, cînd privi hoitul germanului ; un pendul uman.

Ziua roşea neprihănită, o zi ce se învesmînta cu o amiază însorită, o zi calină, care înştăpini linişte suspectă în ţara-nimănui. Echilibrul de forţe se schimbase în favoarea românilor. Li se adăugaseră trupele care lichidaseră rezistenţa germanilor în Bucureşti. Cu ele sosiră şi cîteva detaşamente de Formaţiuni Patriotice. Glasurile armelor acestora se legară curînd de ale lor.

Primiră ordinul să străbată ţara-nimănui pentru a cuceri pădurea Băneasa şi Tunari. Acoperiţi de obuziere, de arme automate, înaintară în reprize, făcînd salturi iuţi, scurte, cu pierderi reduse şi cîştiguri de teren. Locotenentul Vorniceanu se găsea în fruntea companiei condusă la asalt. Germanii dezlănţuiră un foc virulent. Înaintarea autohtonilor fu oprită de mai multe ori, fu reluată tot de atîtea ori, cu pierderi inerente oricărui asalt, pierderi planificate în strategia luptelor.

Şi în timp ce sergentul Bârsescu îşi săpa un loc ferit de luptă, la ordin, pentru o hîrjoană momentană de poziţii, văzduhul vui de motoare grele de avioane. Simţi că i se stringe inima, atunci cînd huruitul se amplifică, devenind ameninţător, chiar ; repetînd melodia ştiută de bucureşteni de la 4 aprilie 1944, o melodie hulită, înjurată, de cei care îndurau pe pielea lor ravagiile bombelor menite să slăbească maşina de război antonesciană...

★

Lunecau într-un zbor fără praguri sute de avioane innegrind cerul, în stil american, aşa cum forţa fără precedent, pînă atunci, a Americii, ce sărise într-ajutorul Europei cotropite de nazism, şi-o putea permite. Escadrilele făcură o voltă trebuitoare, înscriindu-se pe axul pădurilor Băneasa şi Tunari. Multor militari români le străluciră privirile. Artileria germană începuse să tragă cu toată îndărătnicia. Aceleaşi binecunoscute rezultate, aici, în cîmpia Valahă, ca şi în preajma oraşului Reims, unde corpul 20 din armata a 3-a americană pătrunsese, ori în oraşul Toulon eliberat de trupele generalului Larminat. Numai că aici, la Băneasa, bombele americanilor se prăvăleau şi peste autohtoni. Teritoriul recent ocupat de români intra în aria distrugerilor a **Liberatoarelor.** Un covor ucigător se aşternea peste ostaşii români surprinşi în atac. Se dezlănţuise un adevărat infern. Singura şansă, să scapi cu viaţă, era să

Ostaşii români sînt întîmpinaţi cu flori de populaţia unei localităţi din Cehoslovacia ● Militari aparţinînd Regimentului 2 care de luptă fotografiindu-se în centrul Vienei după aprige bătălii

stai încremenit în groapa de luptă, şi să nu-ţi intre în ea vreo bombă sau grenadă. Şi peste nemţii din pădure s-a abătut o ploaie de bombe asemeni unei averse de vară.

Cui să impuţi această nesincronizare ? ! Poate americanilor care lucrau cu coeficienţi exageraţi privind evaluarea perimetrului distrugerilor ; amplificaseră prea mult dreptunghiul covorului.

Apoi avioanele s-au depărtat. Pentru americani totul fusese O.K. Se întorseseră apoi la Foggia să-şi încaseze primele de zbor, să bea un whisky şi să joace pocher mecanic.

★

În partea a doua a zilei presiunea germanilor scăzu. Echilibrul de forţe se stricase. Balanţa puterii de atac inclina de partea autohtonilor. Dinspre Tîrgovişte se apropiau de capitală puternice forţe de artilerie şi tancuri. Întăriturile aşteptate şi de germani nu le sosiseră, fiind capturate de români. Şi bombardierele germane, după aproape cincizeci de ore de asalt al oraşului, trecuseră Carpaţii, spre aerodromurile lor.

Cobora un crepuscul cu mult violet în el, cînd sosi românilor armamentul greu trebuitor asaltului pădurii. Era puţină linişte.

Sergentul şedea lungit în groapa sa puţin adîncă. Apucase să-i vadă pe cei doi camarazi, pe Mocanu şi Pleşoi, şi simţea în inimă un gol, pe care nu-l putuse umple nici cu bidonaşul de rom pe care îl golise, să-şi alunge senzaţia de vomă.

Din nou încolonat în frontul de atac. La marginea pădurii era o foială suspectă. Se forma — pare-mi-se — o coloană de autocamioane, pentru a porni pe un drum lateral. Cu adevărat, un sunet molcom, ca o litanie, din tors de motoare tulbură înserarea.

Românii atacară fără nici un baraj de artilerie şi înaintară apoi, folosind priceput, cît de cît, neregularităţile terenului. Inamicul descătuşă glasurile armelor automate. Bârsescu îşi conducea grupa în asalt. Fiecare dintre luptători ştia că, odată ajuns în pădure, trebuia să caute lupta, să distrugă adversarul, să comită acte de diversiune, de sabotaj, în funcţie de situaţia concretă a locului, să întreprindă tot ce putea cauza pierderi cît mai mari inamicului.

Tunurile autohtonilor şi gurile de brand mărunţiră liziera bîntuită de ecouri şi de fantomele răposaţilor. O întăritură germană sări în aer lovită de un proiectil de tun. O alta primi prin ambrazură jetul prelung de flăcări, care incendie noaptea. Urletele de groază ajunse pînă la sergentul Bârsescu nu-l mai mişcară. I se părea că moartea celor doi camarazi, pe care ar fi trebuit să-i apere, să-i răpună el mai înainte pe omoritorii lor, îl scosese pe el, cel de acum, din cel dinainte, şi căruia nu-i mai păsa ce se putea petrece cu el. Ultima redută amuţi cu stingerea şuvoiului de foc.

Trecură pe lîngă cavoul care adăpostea cîţiva germani credincioşi pînă în ultima clipă jurămîntului de ostaş. Peste tot explodau grenade. Compania lui Vrânceanu pătrunse în noaptea deasă a pădurii incendiind-o cu rafalele gloanţelor, cu grenade, cu obuze de brand. Aerul puţea aici a motorină, a gaze de eşapament, a sulf, a scrum de efecte cazone carbonizate. Umbrele inamicilor se decupau pe fundalul luminos al incendiilor, mistuindu-se spre inima pădurii, şi dincolo de ea, spre şosea...

★

Grupa sergentului Bârsescu a fost retrasă la o margine a pădurii, pentru refacerea efectivului şi completarea armamentului cu muniţie; o pauză trebuitoare pentru regruparea forţelor şi mijloacelor. Ostaşii camuflîndu-şi ţigările în palme înghiţiră dulcea otravă a nicotinei, răsucite în hîrtie de ziar. În după-amiaza aceea, într-o pauză de luptă, ostaşii îşi aruncaseră privirile pe un ziar şi citiseră în cîteva rînduri ; un apel al noului guvern ales să conducă ţara :

„...de acum înainte înţelegem să fim stăpîni pe destinele noastre. Hotărîrea denunţării tratatelor de alianţă cu puterile Axei şi încetarea stării de război cu Naţiunile Unite sînt expresia voinţei întregului popor român... Ţara întreagă voieşte pacea. Dar voinţa de pace a României nu înseamnă nici dezarmare nici teamă. Orice piedică pusă în drumul înfăptuirii năzuinţelor spre pace şi libertate ale poporului român va dezlănţui o luptă fără milă şi fără cruţare din partea tuturor forţelor armate şi populare împotriva celor care ar încerca să menţină ţara noastră în război cu Naţiunile Unite, prelungindu-i astfel zadarnic suferinţele..."

Aici în pădure, printre tulpinile copacilor care ardeau, cei din grupa sergentului zăriră mai multe autocamioane germane, încărcate cu soldaţi, cu motocarele în relanti. La ordinul locotenentului le expediară cîteva încărcături de automate. O maşină luă foc şi deveni curînd o torţă, la lumina căreia, militarii români putură ciurui prelatele, răpunînd pe trimişii Reichului hitlerist dinapoia lor...

★

Se fixaxe un loc de adunare a prizonierilor germani ; tot mai mulţi veneau dezarmaţi, ţinînd palmele pe căştile de oţel, cu fîşii de cămăşi şi batiste aproximativ albe, în mîini.

Compania locotenentului se găsea într-un loc văduvit de pomi, deasupra căruia cerul scăpăra scîntei. Germanii de aici au aruncat mai întîi armele, apoi explicară românilor că vegheau un spital. Cu adevărat, cortul era înţesat de oameni în suferinţă. Rămăseseră cu răniţii doar felcerii : doctorii se retrăseseră cu grosul trupelor. Fură postate sentinele, iar plutonul îşi continuă înaintarea.

Sergentul Bârsescu ajunse într-un loc ce-i păru cunoscut. Îşi aminti de unde îl cunoştea. Fusese acolo cu Ioana. Era pe atunci, iarnă. Gîndurile îi zburară la acea zi. Şezuseră pe o bancă ferecaţi unul în braţele şi în mintea celuilalt, simţind atingerea răcoritoare a zăpezii. Acolo, pe acea bancă, gustaseră pentru prima oară din mierea dragostei, plăcerea violentă a începutului. Acum îi era imposibil s-o disocieze pe Ioana de atunci de cea dezgropată dintr-un adăpost peste care avioanele cu zvastici pe aripi aruncaseră bombe. Murise într-o noapte cu un clar obsedant de lună. În acel moment, el, Dragoş, la locul său de luptă, încercase senzaţia aprigă a unei inexplicabile singurătăţi. Formele abstracte şi alambicate ale crăcilor unui pom ornamental închipuiseră parcă heruvimi şi satane.

Durerea lui de acum conţinea acel grăunte de împăcare trebuitor alinării ; Ioana fusese scoasă întreagă de sub dărîmături, cu obrazul pal, cu irişii albaştri ai ochilor căutîndu-l parcă pe el, pe cel cu care avusese întîlnire în acea seară, în parcul Herăstrău, şi pe care Ioana în regala ei naivitate se dusese să-l vadă, crezînd că războiul, cu germanii, nu-l va împiedica să vină la locul fixat cu mai bine de o săptămînă înaintea lui 23 August...

★

Dragoş părăsi portul vast şi dureros al amintirilor. Acum, aici, în pădure, comete palide lunecau stinghere pe deasupra acoperămîntului funinginos, căzînd alurea, numai ele ştiau pe unde. Încercase din nou fiorul pericolului iminent cînd foarte aproape de el bubuiseră două grenade şi cînd flăcările exploziilor pardosiseră obrajii camarazilor apropiaţi cu farduri nefiresti, dîndu-le chipuri de războinici străvechi.

Dimineaţa era plină de promisiuni ; germanii părăsiseră cîmpul de bătaie, îmbarcîndu-se în autocamioane. Un sfert dintre ei erau răniţi. Apucaseră drumul ce ducea la o trecătoare a Carpaţilor, considerat de ei ca sigur, drum ce ocolea şoselele circulate în stăpînirea românilor, urmărind să ajungă în Transilvania.

Au fost capturaţi lîngă Gherghinţa, la vreo 22 kilometri de Ploieşti, de avangărzile armatei a 4-a română ce se retrăgeau din Moldova. Printre ei se găseau generalii care conduseseră atacurile trupelor germane asupra capitalei neînfrînte....

August glorios

Aceşti statornici codri, care-au fost
mai bîntuiţi de oşti ca de furtună,
fiindu-i ţării straşnic adăpost
de cînd viază Dacia străbună –

şi-aceste plaiuri îndulcite-n vii
cînd focul verii se-mblînzeşte-n ele,
cu munţi înalţi, cu dealuri şi cîmpii
bătute-n maci şi-n tinere-albăstrele,

le ştim de veacuri, de milenii lungi –
dovezi perene ale zestrei sfinte
la care doar cu sufletul ajungi,
din piatră-n piatră cercetînd morminte.

Noi, mai virtos cu-al inimilor scut
decît cu cîte-o sabie sau schijă,
le-am apărat de viforul trecut
şi le-am purtat de dragoste şi grijă.

Căci fără Mircea, Ştefan sau Mihai
n-am fi atins eroica menire
de-a fi ţesut o inimă şi-un grai
pe-al nostru steag care-a-nsemnat Unire.

Iar toată forţa trainicei uniri
am pus-o-n visul ce a purtat scînteia
către văpaia marei Dezrobiri
din August, ziua Douăzeci şi treia.

Aceste fapte se cuvine-acum
a le cinsti cu-nflăcărate slove,
din vadu-n care-şi taie Crişul drum
pînă-n argintul sprintenei Moldove.

Şi-mbujoraţi de-al patriei temei
să trecem paşnici, sub egida muncii,
spre bolţile mileniului trei,
purtîndu-ne voioşi pe umeri pruncii.

Andrei Ciurunga

Victoria

Tu ai venit în dunga de aramă a toamnei
Cînd copacii îşi roteau coroana solară
Pe sub exploziile albastre şi viclene
Ale bombelor, despicătoare de oglinzi în cer.

Tu ai venit cînd pădurea îşi tîra umbra prin văi,
Decapitînd dealurile de vechea culoare
Şi cînd departe, în Deltă, se antrenau pelicanii
Pentru o nouă migrare spre soare apune.

Tu ai venit ca o lucire de spadă
Ţîşnită de sub fierul de plug al brazdei române
Să spargă-ntunericul ce ne lega ochii
Cu năframa umilinţei seculare.

Şi ai venit, cînd din miezul fierbinte al pîinii
Coaptă la dorul de fragedă libertate,
S-a aprins, ca un fulger pe roua cetăţii
Ordinul „STEJAR-EXTREMĂ URGENŢĂ !"

Atunci s-au clătinat stejarii României
Şi, unul ca toţi, cum n-o mai făcuseră niciodată,
Şi-au smuls rădăcinile tocmai din magna fierbinte
A pămîntului care ne-a fost leagăn mereu

Şi s-au revărsat, cu focul şi cu durerea,
Peste toate durerile anilor grei.
Împingînd zvastica pînă dincolo de Carei,
Ne-am scris cu sînge din seva vieţii neamului
VICTORIA din August douăzeci şi trei.

Geo Ciolcan

Mlădiţe

Florile pe lunci
au luceferi din ape
să lumineze în vad
creşteri de prunci
cu visele în pleoape.
Cîrmaciul
înaltă anii – grădini,
Năframa tricoloră lumină
flutură harpe cu lună plină.
corolă de august în flori
şi sunet de bucium, viori.

Mihai Culman

plastică

Imagini semnificative

Imaginea globală ce se propune, în **Bienala** de la Dalles, vizitatorului ce urmăreşte atent desfăşurările din ultimele decenii din arta noastră, este aceea de fenomen în mişcare. Care este însă sensul respectivei mişcări ? Trebuie să ţinem, desigur, cont de imperativele ideologico-politice cărora au trebuit să le răspundă artele noastre vizuale, ca şi celelalte arte, cu mai multă pregnanţă în ultimul deceniu şi jumătate.

Efectul orientării tematice, concepută ca o comandă socială, este vizibil în multe lucrări, în special de pictură, semnate de nume ce au un prestigiu consolidat. Se poate afirma că există o cantitate remarcabilă de demersuri îndreptate în sensul adaptării tematicii tradiţionale a artelor figurative la cerinţa reflectării evenimentelor marcante ale cotidianului. Tentativa de împletire a modului tradiţional de a concepe pictura, spre exemplu, cu o viziune mobilizatoare asupra înfăptuirilor prezentului, a avut drept rezultat consolidarea unor subspecii tematice care au pus în valoare, de multe ori într-un mod inedit, calităţile realizatorilor. Subspecii tematice ce marchează preferinţă pentru un anume orizont din spaţiul figurativ : peisajul industrial, priveliştile agreste marcate de impactul cu tehnologia, portretul contemporan ca portret istoric etc. A face un inventar al lor înseamnă în fond a clasifica tipuri de abordare care şi-au dezvoltat formule stilistice purtînd amprenta personalităţii creatorului. Înseamnă, pe de altă parte, a vedea mai clar raportul stabilit între artă şi viaţa socială. Raport care ne apare, din majoritatea lucrărilor expuse, ca extrem de viu, rezultat firesc al unui transfer continuu de comunicare. Opţiunile estetice evidenţiate de **Bienală** sînt, pe de altă parte, mai pregnant definite decît la manifestări anterioare de acelaşi tip. Este limpede că în sectoare importante ale artei noastre are loc o dezbatere profundă asupra semnificaţiilor, fapt ce se repercutează asupra tehnicilor şi mijloacelor. Impresia dominantă lăsată de **Bienală** este aceea de adecvare a meşteşugului la abordări tematice generoase. Eficienţa, valoarea umanistă a mesajului, trebuie citite deci prin prisma acestei efective realizări, care indică totodată gradul de maturitate a gîndirii artistice. O gîndire artistică atentă la tradiţii şi la realizările acesteia, dar permeabilă la soluţii stilistice noi, în rezonanţă cu evoluţiile, din planul limbajului artistic, provocate de modernizarea societăţii însăşi şi de perfecţionarea tehnicilor de comunicare. De aceste procese cu caracter istoric ireversibil artele plastice nu puteau a nu ţine cont. Mergînd în pas cu problematica şi sensibilitatea timpului, pictura şi sculptura noastră au menţinut în obiectivul atenţiei lor, ca pe o valoare fundamentală, reflecţia asupra omului. O reflecţie însă nereductivă la imagini privind prezenţa acestuia în univers şi participarea lui la procesele vieţii, ci bogată, scrutătoare, încercînd să descifreze esenţe, participări şi implicări în mesajele umane cărora arta le este prelungire şi ecou. La această fertilă reflecţie îşi aduc contribuţia cu unelte specifice artişti de generaţii diferite, un impuls proaspăt venind, aşa cum este şi firesc, din partea artiştilor cei mai tineri.

Grigore Arbore

muzică

Temeliile muzicii româneşti (II)

Deosebit de interesantă este, aşadar, marea distanţă între polii stilistici prezenţi în paginile scrise după Eliberare. Ar putea părea, privind superficial, că avem de-a face cu un simplu proces de diferenţiere a noului de învechit, a avangardei agitînd idei valoroase în faţa unei închistate tradiţii, constrînse, prin definiţie, să-şi reexprime steril aceleaşi şi aceleaşi idei. Realitatea efectivă este însă foarte departe de această superficială impresie. Dacă facem, mergînd pe urmele cercetărilor muzicologice contemporane, o enumerare a paşilor întreprinşi în direcţii diferite (alese în funcţie de temperamentul şi ştiinţa creatorului respectiv) începînd numărătoarea de la momentul de reper reprezentat de creaţia componistică enesciană, numărul de paşi va fi aproximativ acelaşi. Cu alte cuvinte, diversitatea stilistică a contemporaneităţii nu este decît o simplă expresie a unei progresive îndepărtări în concepţii şi tehnică de scriitură, în fundamentări estetice, **initium**-ul (ca să folosim un specific termen contrapunctic) rămînînd însă acelaşi.

Alt fapt simptomatic îl reprezintă o altă dublă direcţionare în funcţie de prevalenţa tratării componistic-ideatice de tip sintetic sau analitic. Muzicologia contemporană românească a înregistrat progrese majore în explorarea, analiza arhetipurilor folclorului românesc, în delimitarea unor consonanţe prezente în toate tipurile de culturi muzicale orale, în reliefarea unor particularităţi care par să se găsească în „proprietatea" exclusivă a muzicii păstrate de-a lungul timpurilor în memoria ţăranului român. De aici pleacă o fertilă direcţie componistică, bogat şi valoros reprezentată, propunîndu-şi construirea unor partituri care să nu fie decît o rezultantă, mai mult sau mai puţin complexă, a unor fenomene muzicale simple, ţinînd intim de fiinţa noastră etnică. Întreprinderea este de un interes cu totul deosebit, înregistrînd pînă acum cîteva lucrări de rezonanţă mondială. La polul opus — nu ştiu în ce măsură termenii sînt antinomici : există însă aici cert o diferenţă, cel puţin metodologică — se situează creatorii optînd pentru continuarea unei tradiţii în felul în care a fost ea sintetic direcţionată de Enescu şi de remarcabila pleiadă de creatori contemporani cu Enescu.

Aceeaşi înclinare spre comorile folclorului se regăseşte şi aici, deşi partiturile celor două orientări estetice sună diferit prin înseşi diferenţele majore existînd între punctele de plecare. Un loc important în componistica noastră contemporană îl ocupă creaţia cu mesaj patriotic, inspirată din lupta poporului român pentru libertate naţională şi socială, din faptele de glorie ale celui mai încercat luptător pentru aceste nobile cauze : Partidul Comunist Român. În articole anterioare am realizat scurte prezentări şi analize ale unor asemenea titluri — aşa că nu vom proceda aici la o enumerare, care ar lăsa deoparte, prin forţa imprejurărilor, multe creaţii de interes — insistînd cu precădere asupra modalităţii în care textul muzical preia şi „traduce" stringentul mesaj social. Este posibilă o trăsătură de unire deasupra diversităţii stilistice a sutelor de pagini de gen ? Credem că da, şi aceasta ar fi, cu foarte rare excepţii, aplecarea spre narativ spre construcţie deci, elementele coloristice (şi traducerea lor orchestrală), de gradare (asadar, elaborarea atentă a tematismului muzical), de ancorare exactă într-o realitate bine specificată din punct de vedere naţional (mă gîndesc aici la citatele sau pseudo-citatele folclorice) constituind reliefurile unor partituri de multe ori de dimensiuni considerabile, cu rezonanţe epopeice, cu limpede încărcătură de mesaj patriotic. Dacă, în privinţa calităţii unora dintre ele se pot face, firesc, obiecţii, fapt este însă că, la ora de faţă, cultura noastră numără cîteva pagini strălucite, unde ştiinţa componistică stă alături de nobila, sincera sinţire patriotică.

Viorel Creţu

MEMORIA DOCUMENTELOR

Ca un singur om

Istoriografia fiecărei țări dispune de una sau mai multe colecții de documente ce reprezintă partea esențială a fundamentului ei informativ. În vechea noastră istoriografie astfel de colecții au fost celebrul **Hurmuzaki**, reluat apoi în zilele noastre (49 vol.), **Studii și documente privitoare la istoria românilor** (31 vol.), tipărite de Nicolae Iorga și altele ; după 23 August 1944, pe primul loc în această privință se situează marele corpus național de documente medievale, în curs de publicare, **Documenta Romaniae Historica.**

În anii 1984—1985 au apărut patru volume intitulate **23 August 1944. Documente *)** consacrate, cum o indică și titlul, insurecției naționale antifasciste, care a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă. Cele aproape 1 400 de documente incluse în aceste volume se rînduiesc între 1 septembrie 1939 și 24 august 1945, adică ilustrează una din acele perioade, în cursul căreia națiunea română, împinsă de forțe ostile, copleșitoare, a părut să se prăbușească în abisul pe marginea căruia fusese adusă pentru ca, în momentul cînd pieirea ei părea iminentă, să uimească lumea prin energia dovedită în efortul de a se salva prin propriile ei forțe. Un efort inițiat și dirijat de partidul care avea meritul istoric de a fi avertizat primul asupra primejdiei fasciste, de a fi formulat primul un program politic realist de înlăturare a dominației Germaniei naziste și a regimului de dictaurată instaurat în umbra tancurilor și puștilor Wehrmachtului, de a fi acționat primul pentru crearea unui Front Patriotic Antihitlerist, care să unească toate forțele antifasciste ale țării, singurul partid care a oferit o soluție politică în perfectă concordanță cu interesele superioare ale poporului român. Acest partid, inițiator și conducător al revoluției române din august 1944, a fost Partidul Comunist Român.

Îndată după apariția lor, cele patru volume de documente au fost unanim salutate în țară și peste hotare ; între elogiile aduse nu a lipsit nici calificativul, perfect îndreptățit, de „senzațional". Atitea din tabuurile instituite de dogmatism erau viguros spulberate, încît cititorul parcurgea și parcurge sutele de pagini cu aviditate pentru că, dintre rîndurile lor țîșnește năvalnic adevărul, acel adevăr care conferă istoriei forța ei de nebiruit și face din ea, după formula fericită a lui Nicolae Iorga „marea judecată, în sens moral, a statelor și națiunilor". Un istoric englez (Dennis Deletant) recenzind cele patru volume în prestigiosul supliment literar al ziarului **Times**, scria : „Alcătuitorii (volumelor n.n.), merită mulțumirile tuturor specialiștilor în istoria diplomatică, militară, și politică a celui de al doilea război mondial, pentru că cele mai multe documente erau pînă acum nepublicate" (**T.L.S.** din 7 martie 1986). Mulțumiri la care se va asocia, desigur, orice cititor al acestor volume, dar, dincolo de autori, ele se îndreaptă spre acel al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român care, inaugurînd luminoasa Epocă Nicolae Ceaușescu, a redat istoriei acea demnitate a adevărului și a făcut din ea un minunat mijloc de educație patriotică, în spiritul nobilei tradiții de militantism politic, a istoriografiei noastre, ilustrată de toate marile ei personalități, de la cronicari prin pașoptiști, la Xenopol, Onciul și Iorga.

Lectura celor patru volume de documente — indiferent de este făcută de specialist sau de cititorul zis obișnuit, oferă una din acele mari învățături care i-au făcut pe cei vechi să considere istoria, o „magistra vitae". Iată, începutul anului 1939, se afla încă sub impactul acordului de la München (29—30 septembrie 1938). Chamberlain, premierul britanic, avusese naivitatea să declare la înapoierea sa la Londra „Münchenul înseamnă pacea pentru generația noastră". Hitler nu l-a lăsat să se legene în această iluzie : la 15 martie 1939, unitățile Wehrmachtului intrau în Praga ; Cehoslovacia, era dezarmată, acordurile de la München nu trăiseră decît cîteva luni. Confuzia, descurajarea, dorința de a ajunge la o înțelegere cu agresorul hitlerist, acestea erau simțămintele care se manifestau în încăperile somptuoase ale guvernelor europene. În acest climat, la București, în ziua de 1 mai 1939, marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică, în a cărei organizare t o v a r ă ș u l Nicolae Ceaușescu a avut rolul decisiv, a exprimat în chipul cel mai răspicat voința poporului român de a lupta împotriva politicii de expansiune și agresiune a Germaniei naziste. O notă informativă, din 2 mai 1939, semnala prezența activă a tovarășului Nicolae Ceaușescu „fost condamnat la 3 ani închisoare pentru activitate comunistă ; pedeapsă executată", la adunarea muncitorească de pe stadionul Ministerului Muncii. Un ziar ca **Timpul** recunoaște că „1 mai 1939 a arătat o dată mai mult că muncitorimea este — în toate timpurile și sub orice semn — temeiul, baza și substanța Națiunii, chezășia prosperității ei în pace și apărătoarea ei atunci cînd Patria o cere. Acesta este sensul nou pe care l-a cunoscut ieri o veche și eternă sărbătoare muncitorească".

În august 1939 desfășurările politice din Europa central-răsăriteană au periclitat grav securitatea României. Țara care combătuse curajos revizionismul și expansionismul, întruchipate în ipostaza cea mai agresivă în Reichul lui Hitler, începea să se simtă izolată în această parte a continentului. Victoriile fulgerătoare ale Wehrmachtului au desăvîrșit această cumplită solitudine politică și militară. Oricine citește cu înfiorare studiul întocmit la 26 august 1940 de Secția operații din Marele Stat Major asupra situației țării noastre : „Ne considerăm

complet izolați și lipsiți de sprijinul material și politic al oricărei puteri străine". Nimeni, dar absolut nimeni nu era dispus să sprijine poporul român în efortul său de a-și apăra independența națională și integritatea teritorială, căci acesta era obiectivul nostru suprem sau, cum se scria în amintitul document „Apărare, în limitele posibilităților noastre materiale (forțe armate și resursele teritoriului), pentru a ajunge să durăm maximum de timp pe acea parte din teritoriul țării care poate fi în adevăr apărată cu mijloacele noastre".

Ce sforțare imensă a fost apoi necesară pentru a smulge România din această orbită și în ce complexă situație internațională s-a desfășurat ea ! Citind documentele, lectorul se va mira desigur, de cinismul, dezgolit de ele, al celor pentru care România rămînea o „țară de compensație", bună doar de înscris într-o sferă de dominație sau de influență, dar același lector va admira lupta cu adevărat magnifică a Partidului Comunist Român pentru a stringe într-un atotcuprinzător front patriotic antihitlerist energia clocotitoare a întregului popor român. Ei, comuniștii, au fost combatanții cei mai curajoși pentru această idee de patriotică demnitate : națiunea română trebuie să se elibereze prin lupta ei, prin forțele ei, prin sîngele ei.

Și sub conducerea comuniștilor, la 23 August 1944 au fost reînviate momentele de înălțătoare glorii ale luptelor multiseculare împotriva invadatorilor, pentru neatîrnare. Revoluția română din august 1944 a luat prin surprindere pe toată lumea : prieteni sau dușmani. Un întreg popor, o întreagă armată, într-o perfectă unitate, într-o perfectă sincronizare, s-au alăturat coaliției antihitleriste, printr-o acțiune ale cărei consecințe strategice și politice au grăbit, cu cel puțin 200 de zile, venirea victoriei asupra Reichului nazist. A fost un eveniment unic : niciodată pînă atunci un singur eveniment — actul revoluționar de la 23 August 1944 — nu a provocat într-un răstimp atît de scurt pierderi umane și teritoriale atît de ridicate ca acele suferite de Germania nazistă în urma acțiunii întreprinse de România în august 1944. Făcînd bilanțul participării României la războiul antihitlerist, un membru al guvernului declara la 24 august 1945 : „Istoria obiectivă va înregistra că la asaltul cel din urmă România s-a clasat a patra putere, atît prin forțele azvîrlite în acest asalt, cît și prin jertfele pe care le-a adus pentru obținerea victoriei finale". Și mai departe : „Ne-am bătut în pădurile Bănesei și apoi pe Valea Prahovei și apoi pe Mureș și am ajuns din jertfă în jertfă, pînă la hotarele Transilvaniei. Am fi putut întreba atunci : ajunge ? Dar nu am pus această întrebare și am pornit mai departe, alături de glorioasele Armate Roșii și din creastă în creastă am ajuns în pustele de la Tisa și pînă la cetatea Budei. Ajunși acolo puteam iarăși să întrebăm ajunge ? Dar în loc să punem această întrebare am pornit mai departe pentru a participa la dezrobirea poporului cehoslovac, prieten și frate, pînă ce am ajuns lîngă zidurile de la Praga". Numai cînd ostașii noștri au ajuns în Austria și Reichul a capitulat numai atunci „istoria ne-a oprit și ne-a strigat : ajunge !".

Dar n-a strigat și nu va striga niciodată, ajunge, ori de cîte ori ne vom apăra libertatea și independența ori de cîte ori vom apăra pacea planetei. Cele patru volume, **23 August 1944. Documente** dovedesc din plin că pentru poporul nostru nu există forțe de nebiruit, cînd i se încalcă suveranitatea și moșia. Atunci, ca un singur om, el înfăptuiește acele prodigioase evenimente care uimesc lumea așa cum a făcut în august 1944.

Fl. Constantiniu

***) Editura Științifică și Enciclopedică. Coordonatori : Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Mircea Mușat.**

Un răspuns românesc

Cînd, la 1971, apărea „Și a fost ora H", de Haralamb Zincă, imaginea prozei românești asupra **revoluției naționale de la 23 August 1944,** era departe de a fi clarificată. Evocările, cîte erau, nu se putuseră sustrage unei exultări în gust patetic, desfășurate pe principii de fel exclusivist și arareori cite o voce străbătuse prin acea perdea de fum de unde realitatea istoriei nu se distingea cum se cade. Cînd nu era memorialistică de orizont inerent redus și cu o contribuție hotărît subiectivă, această cuprinzătoare categorie prozastică dovedea o interpretare rigidă a evenimentelor istoriei ; abia **„Șoseaua Nordului",** de Eugen Barbu, se încercase, la 1959, într-o ipoteză aflată încă în schiță atunci și sugerată, poate, și de contribuția lui Malraux asupra războiului spaniol, din **„L' Espoir",** și asupra contradicțiilor survenite în revoluția chineză, înfățișate în **„La Condition Humaine".** Astfel de izvoare, pozitive și prin gradul de izbîndă estetică, indicînd încă o dată că nu tema ci talentul dă, în literatură, durabilitate, au, cel puțin pentru o vreme, o funcțiune considerabilă, cîtă vreme ele înlocuiesc investigația istoriografică locală ; ceea ce reieșea din proza lui Malraux era o realitate de natură politică, mai vie în ciclul revoluțiilor la români, și pe care prozatorul de aci o cunoștea fără să poată s-o desfășoare așa cum ar fi trebuit. Spre a găsi argumentul istoriografic mai rămînea să se deschidă dosarul evenimentului și să se adune toate datele principale într-un tablou coerent. Totuși, înainte de această operațiune pe care istoricii se cuvenea să o întreprindă, întîile îndemnuri au venit tot dinspre literatură și ele au confirmat, ca și colecțiile ulterioare de documente, că ipoteza din **„Șoseaua Nordului"** constituia o soluție sustrasă conjuncturii, aptă să fie dezvoltată și, odată cu studiile trebuincioase, adîncită pe o direcție de reconstituire fără judecată apriorică. În acest proces, aflat încă în curs, **„Și a fost ora H",** are însemnătatea ei sub raport sociologic, sporită odată cu înaintarea în vreme, mai degrabă decît din punct de vedere strict literar. Scriitorul se grăbea să aducă o sugestie de realitate brută cu o oră înaintea istoricului, lăsînd deoparte **argumentul estetic** spre a întări, prin contribuția lui, **argumentul istoric.**

Totul indică, în **„Și a fost ora H",** elaborația colectivă, ancheta întreprinsă prin mijlocirea unei echipe, valorificarea unor rezultate obținute printr-un efort care depășea puterile unui singur om. E, mai întîi de toate, o reconstituire de mediu social și de viață cotidiană care presupunea o documentație cu totul laborioasă, punînd una peste alta informațiile extrase din presă, istoria orală, mitologia politică a unui oraș precum e Bucureștiul care a trăit întotdeauna în mitologia străzii. Apoi, anchetele sociografice, urmărind felurite medii umane, ajungînd de la imaginea statistică asupra evenimentului (unde psihologia curentă are contribuția cea mai de seamă) și pînă la umanitatea politică, de unde faptele se văd în aspectul lor de implacabil. Urma, se înțelege, reconstituirea evenimentului, cu desfășurarea lui integrală, de la „militar" și pînă la „politic". Această materie fără forme, rezultată din depoziții, din confesiuni și din anchete, avea nevoie de o mișcare interioară pe care numai o idee integratoare asupra evenimentului o putea propune : a organiza, desigur, istoria într-un sens care să fie al ei și să se dezvolte organic, însă care să fie acest sens ? Contribuția lui H. Zincă, precum și a gîndirii colective de unde a reieșit această reconstituire, constă în **sugestia revoluției întemeiate pe factorul endogen,** o concluzie pe care examinarea documentelor produse o arată drept învederată. Acest act, cu rezonanțe europene și modificînd în chip decisiv aspectul ulterior al războiului, se înfățișa deodată, și printr-o confesiune colectivă (după cum „colectivă" fusese și istoria faptului inițial), ca un răspuns românesc la o întrebare dramatică, un răspuns solitar după cum singuratică fusese și soarta românilor în acel tragic război. E, în totul, ideologia care însuflețește și **„Zăpezile de-acum un veac",** de Paul Anghel, putînd să presupunem că mîna romancierului, care a comentat, în acei ani, numeroase documentare alcătuite după filmele de război, a trecut și prin croiala acestei evocări cu participare comună.

Prin aceasta, materia propriu-zisă era colectată și de asemenea ieșiseră din recesiune și dovezile unei imagini noi asupra evenimentului ; totuși, misiunea istoriografiei abia de aci încolo începea, spre a oferi conștiinței publice dincolo de răspunsul documentului, valorificat prin reconstituirea literară, calmul certitudinilor de problematică încheiată. Contribuția capitală rămînea, pentru moment, extraordinara sinteză a lui Aurică Simion, „Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din August 1944", întîia și cea mai puternică reconstituire de mediu politic european și autohton pe care o avem înainte de concentrarea de sinteze istoriografice și de publicarea de documente pe care o cunosc anii de pe urmă (cu **„23 August 1944. Documente. vol. I—IV", „200 de zile mai devreme", „August 1944. Repere istorice"** etc.). În această prelungire de clarificări istoriografice, foarte evidentă odată cu inițiativa lui A. Simion, trebuie așezat **„Romanul unei zile mari",** de Corneliu Leu, unde porțiunile documentare s-au topit în evocare romanescă, fără a se desprinde totuși de poziția lor inițială care era de găsit, într-o măsură, în **„Și a fost ora H"** ; adăugînd rezultatele memorialisticii de război, se înțelege că romancierul a procedat la restaurația unui moment după ce documentația se înfăptuise, ceea ce e un indiciu asupra metodei de creație. Nu în această categorie e de situat **„O zi pentru nemurire"** (1985) de Mihai Stoian, unde experiența unui ciclu, intitulat **„Nici cuceritori, nici cuceriți",** se observă numaidecît. Ca și acolo, vocea documentului este totul și vocația literară este izbitoare mai cu seamă prin ceea ce autorul denumește „decupaj". Sînt, iată, trei contribuții care aduc în chip diferit documentul către literatură ; însemnătatea lor e însă diferențiată de moment, chiar dacă, în total, contribuția la spulberarea unor prejudecăți e considerabilă.

Artur Silvestri

Pagini răscolitoare despre „marea cotitură"

Cele peste patru decenii care au trecut de la mărețul act de voință și energie națională de la 23 August 1944, deschizător decisiv al noului drum al României libere și independente, al societății socialiste multilateral dezvoltate de azi, au înscris, în istoriografia problematicii evenimentelor de atunci și a celor care au urmat pînă la zdrobirea definitivă a agresorului fascist, numeroase și valoroase lucrări. An de an s-au adăugat, mai ales după ce arhivele au putut fi cercetate de specialiști, noi piese, date și aspecte prețioase care au venit să întregească tabloul dramaticei confruntări cu cel mai teribil dușman al omenirii, să evidențieze **forța și semnificația revoluției române de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă,** contribuția însemnată a neamului nostru românesc la marea izbîndă. Victoria de la 9 mai 1945 a găsit de altfel pe frontul antihitlerist forțe armate românești însumînd 16 divizii și alte formațiuni militare.

Fără nici o îndoială, putem aprecia că literatura memorialistică, cu tot caracterul ei subiectiv, datorită multitudinii informațiilor prezentate, a aspectelor inedite relevate din diverse unghiuri de vedere, mai ales prin atmosfera redată ne ajută considerabil să înțelegem situația reală din acele zile și nopți de supreme sacrificii ale „marii cotituri", să ne apropiem de oamenii acelor vremi, de gîndurile și faptele celor care prin truda și jertfa lor au pus temelia noii societăți. „Noi cei virstnici — declară unul dintre autori, gral. lt. (r) Alexandru Dobriceanu — care am trăit clipele de jar ale acelor zile, am dori să vă înfățișăm... starea noastră sufletească, a unui popor care intuia atunci zorii unei nebănuite renașteri". Sînt aceste memorii, adesea avîndu-și începuturile în însemnările redactate pe carnetele de front chiar în timpul desfășurării operațiilor militare, o pilduitoare mărturisire de conștiință și în același timp — după cum însăși autorii lor ni se destăinuie — împlinirea unei datorii de onoare față de generațiile prezente și viitoare.

Memorialistica militară, privind evenimentele de la 23 August și participarea la războiul antihitlerist, înscrisă pe tradițiile acestui gen de literatură, a cunoscut în special în ultimii 21 de ani, o dezvoltare fără precedent. Îndemn și călăuză permanentă au stat orientările și viziunea de strălucită forță ale secretarului general al partidului, președintele Republicii și comandant suprem al forțelor noastre armate, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Definind coordonatele majore ale dezvoltării poporului român, redînd istoriei sensurile ei majore și conferind înalte dimensiuni relației dialectice trecut-prezent-viitor, tovarășul Nicolae Ceaușescu a impulsionat hotărîtor cercetarea istoriografică românească, inclusiv literatura memorialistică.

În acest climat de exigență și emulație statornicit în perioada avînd ca bornă de hotar Congresul al IX-lea al partidului, inițiativa conducerii superioare a armatei de a publica amintirile veteranilor războiului antihitlerist s-a dovedit un însemnat act de cultură contribuind la educarea și pregătirea tinerei generații, a tuturor locuitorilor pentru apărarea patriei și a cuceririlor sale revoluționare.

Prin grija și consecvența Editurii Militare s-a constituit, astfel, sub semnul unor mari aniversări, o impresionantă bibliotecă punînd în pagini dense o istorie trăită și scrisă chiar de făuritorii ei. O scurtă privire asupra acestor titluri este semnificativă și din punctul de vedere al imaginii pe care ele o consfințesc asupra efortului militar românesc, exemplificînd toate armele. Despre vînătorii de munte aduc mărturie **gral. lt. (r) Leonard Mociulschi,** în **„Asaltul vînătorilor de munte"** (1967), ca și **col. (r) Ioan Ursachi,** în **„Luptătorii cotelor înalte"** (1976). Geniștii și-au găsit monografistul și rapsodul acelor eroice în **col. (r) Vasile Andreescu,** autorul culegerii **„Drum peste ape"** (1970). Tot despre vînătorii de munte a scris **Ion Dulămiță,** în **„Batalionul de moți Avram Iancu"** (1968). Multe alte cărți descriu bătăliile românești pentru recucerirea părților vremelnic ocupate de horthyști, pentru eliberarea Transilvaniei, ajungînd, odată cu evocarea semnată de **maior (r) Ion Șt. Dăscălescu,** în **„Corpul 7 armată în operația Budapestei"** 1974), mai departe, în lupta pentru zdrobirea finală a hitlerismului. Efortul românesc în războiul antihitlerist rezultă cu putere și din alte scrieri memorialistice, cum ar fi cele semnate de **col. (r) Gh. Ivănoiu,** în **„Un batalion de vîneți"** (1971) și în **„Zbuciumul unei nopți de front"** (1981), de asemenea în amintirile **gral. maior (r) Ion Botea,** intitulate **„Spre piscul victoriei"** (1973). Această **scriere colectivă** a memoriilor ultimului război mondial, deschisă în mod strălucit de cartea **gral. lt. (r) Alexandru Dobriceanu, „Dansul de foc al traiectoriilor"** (1967) a continuat cu aceeași intensitate și în anii din urmă, odată cu volume cum ar fi **„Detașamentul Ulmanka"** (1982) de **lt. col. (r) Grațian Opriș** și **„Contemporan cu veacul XX"** (1983) de **gral. col. (r) Emilian Ionescu.** Alte cărți cuprind culegeri de evocări provenite de la mai mulți participanți la evenimente și se orînduiesc în **antologii ale faptei eroice,** demne de o mențiune de onoare fiind **„În numele victoriei"** (1975) și **„În primele linii de foc"** (1981), coordonate de **gral. maior (r) Costachi Mîndru,** ca și **„La chemarea patriei. Povestesc veteranii"** (1984), coordonată de **col. (r) Nicu Răducu.** Multe din acestea pornesc de la momentul actului revoluționar de la 23 August 1944 și arată în mod hotărît trăsăturile acestui gest de însemnătate istorică, monografistul militar al acestei zile rămînînd **gral. maior (r) Dan Ionescu,** autorul evocării **„Trei zile din istoria Bucureștiului eroic"** (1969).

Se deschide astfel o uriașă frescă asupra unui moment de supremă încordare a energiilor și forțelor morale și materiale ale unei națiuni dornice să-și recapete identitatea și să-și afirme vocația de pace și construcție pe glob. Drapelul tricolor ne călăuzește zile și nopți peste cîmpii și ape, peste masive muntoase, din vara fierbinte și toamna rodnică a lui '44 în campania eliberatoare a Ardealului, robit prin Dictatul fascist de la Viena din 1940, apoi dincolo de frontiere în cooperare cu armata sovietică și forțele patriotice locale pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și unei părți a Austriei, pînă în acea primăvară glorioasă a lui 1945.

Sînt pagini de răscolitoare aduceri aminte, sînt pagini elocvente despre inițiativă, bărbăție și elan ; ele ne vorbesc despre răspundere și curaj în momentele hotărîtoare, despre datorie și patriotism, sînt lecții de viață de neuitat. Asistăm la momentele pregătitoare ale revoluției din vara lui '44, pătrundem în culisele zilei de 23 August și desprindem mai temeinic resorturile procesului organizat și condus cu clarviziune de Partidul Comunist Român în legătură cu celelalte forțe democrat-patriotice, participăm la eroicele încleștări împotriva mașinii de război fasciste din București, de pe Valea Prahovei sau de la porțile Timișoarei, la acțiuni din cele mai grele și mai riscante, la confruntări ce păreau adesea inegale de pe Mureș, pe Tisa și pe Morava, la asaltul vînătorilor de munte peste crestele înzăpezite ale Carpaților sau Tatrei.

Prin caracterul și modalitatea de prezentare a evenimentelor în care autorii au fost nemijlocit angajați, prin analizele întreprinse și învățămintele desprinse, memoriile constituie reflecții profunde asupra problemelor păcii și războiului ceea ce le adaugă o notă de actualitate. Aparținînd unor oameni care au cunoscut direct consecințele marii conflagrații, ele au o putere de convingere superioară, fiind argumente pentru o politică de pace și colaborare pe care azi, cu consecvență, o promovează România socialistă prin glasul celui mai autorizat, cel al președintelui Nicolae Ceaușescu.

Nu am avut intenția ca în aceste rînduri să facem un bilanț al realizărilor obținute, nici să epuizăm evidențierea trăsăturilor literaturii memorialistice prezentate. Documente umane de mare valoare morală și practică — care înscriu la locul cuvenit în cartea neuitării neamului faptele înaintașilor noștri — ele reprezintă o contribuție semnificativă la opera de educație patriotică a cetățenilor patriei socialiste în spiritul celor mai bune și luminoase tradiții de luptă pentru libertate, independență și unitate națională.

Dumitru Preda

ECOURI

După masa rotundă privind Originea românească a ceangăilor din Moldova **redacția noastră a primit numeroase scrisori și telefoane care mărturisesc marele interes pe care l-a produs această dezbatere în rîndul cercurilor largi de cititori. Între acestea nu puține au fost cele venite din partea locuitorilor așa-ziselor comune ceangăiești, care mulțumeau revistei pentru inițiativa ei aducînd știri sau argumente noi pe linia demonstrației concepută de Dumitru Mărtinaș și specialiștii convocați de revista** Luceafărul. **Între aceștia ne-a scris de mai multe ori și Sescu Petre Păduraru cel care e pomenit atît în cartea lui D. Mărtinaș cît și în dezbaterea din revistă drept un autor de limbă română căruia i s-a atribuit o altă apartenență etnică. Badea Sescu Păduraru, care se autointitulează „rapsod popular" ne-a trimis de mai multe ori versuri. Facem loc mai jos acestui român participant la cel de al doilea război mondial pe frontul de vest, (alții din neamul Sescu au luptat atît în războiul din 1877 cît și în primul război mondial pentru independența țării) cu versurile pe care le închină marii noastre victorii împotriva hitlerismului și horthysmului, împotriva fascismului care a amenințat la un moment dat întreaga omenire.**

STIMATĂ REDACȚIE,
STIMATE REDACTOR ȘEF ADJUNCT,

...înaintez alăturat poezia „Omagiu străbunilor mei..." și v-o supun atenției dvs. în Luceafărul *în cinstea marii noastre Eliberări. Ca participant și veteran la cel de al doilea război mondial eu am descris clipele grele întîmpinate pe front și jalea care m-a cuprins atunci față de tovarășii mei, care și-au jertfit viața pentru eliberarea României.*

Cu cele mai alese sentimente românești,
P. Sescu-Păduraru

OMAGIU STRĂBUNILOR ȘI TOVARĂȘILOR MEI, EROII, DE ZIUA ELIBERĂRII

Cu ocazia aniversării a 42 de ani de la actul istoric de la 23 August 1944.

...Vouă, luptători-eroi, tovarășii mei,
Cei cu care împreună luptat-am ca niște zmei.
Pînă la înfringerea inamicului
Și alungarea dușmanului.
Unde prin lupte crîncene mulți au pierit
Pentru scumpa noastră țară s-au jertfit.
Vouă, celor ce-ați căzut la datorie
Pentru libertate, pentru România.
Ca fost tovarăș de luptă acum mă închin
La mormintele voastre : „Să vă fie somnul lin".
Celor cu care am luptat pînă în munții Tatra.
Apărînd cu sînge neamul, țara, vatra.
Vouă, ou care am luat în piept
Dușmanul, punîndu-l la respect.
Datorită jertfei voastre
Am ajuns din nou liberi, stăpîni în țară
În vechea noastră vatră milenară.
În memoria voastră la noi în sat
Două monumente am înălțat.
Imortalizînd în piatră numele bravilor luptători
Ce-și dorm somnul de veci aici nemuritori...

O, eroii țării mele,
Tovarășii mei, căzuți în lupte grele !
Jertfa voastră, țara, de-a pururi,
va slăvi-o.
Pe veci veți fi nemuritori. Adio !...

Sescu Petre Păduraru
rapsod popular, poet țăran
Veteran din cel de al II-lea război mondial.
Comuna Săbăoani — Județul Neamț

Coperta cu mai multe nume

Urmare din pag. I

cele mai multe ori sînt și constructori), cercetători capabili să schimbe lămpașul excavației cu stiloul edificator de sinteze, se cere făcut cu atît mai mult cu cît, pe mai toate planurile istoriei noastre zestrea informativă a crescut incontestabil producînd sau promițînd salturi de calitate, ca și numărul de sinteze bizuite pe o nouă documentație și nouă viziune. Porțiuni întregi din istoria românilor au fost rescrise sau așteaptă să fie rescrise din perspectiva noilor sporuri de arhivă și de interpretare. Proaspăta clarificare a datei bătăliei de la Rovine, precizare care aduce după ea un șir întreg de clarificări, rămîne un exemplu grăitor în chiar anul marii sărbători voievodale. În acest caz, — un caz fericit —, cercetătorii, descoperitorii documentelor sînt și arhitecții, cei ce le prezintă, le explică, le duc la ultima consecință, le impun atenției. Același sigiliu, al cercetătorului, străjuiește și sfîrșitul lucrării unde găsim același nume, e și al arhitectului. Înnoitoare a fost o serie de documente privind istoria contemporană a societății românești, a statului român, serie care a fost dată la iveală după o laborioasă cercetare de ani de zile întreprinsă de mulți istorici, mult mai mulți uneori decît arată foile de titlu sau notele de subsol. Sînt în primul rînd informațiile date la iveală asupra vieții Transilvaniei de Nord intrată din 1940 pînă în 1944 sub ocupație horthystă, aspecte de o elocvență indescriptibilă, definitorie pentru ce înseamnă plaga revizionismului și, definitorii pentru formula de fascism pe care această ocupație a dezvoltat-o cu fervoare. (Cercetătorii și-au spus și aici cuvîntul, iar între aceștia trebuie să pomenim aici pe un deschizător de drum, un virtuoz al extragerii și prezentării de documente într-o expunere fluidă, inteligentă, Aurică Simion, unul dintre aceia apți să ducă de unul singur o lucrare de la faza documentării la aceea a sintezei). Într-o etapă în care atît neorevizionismul, cît și neofascismul extern își intensifică manifestațiile și-și difuzează programele, asemenea dezvăluiri sînt salutare pentru lămurirea conștiinței românești și europene. Cu atît mai necesară se dovedește existența corpusului de documente privind actul de la 23 August 1944, unde juxtapunerea cronologică de documente oferă un tulburător tablou al marii cotituri produsă de România în încleștarea antifascistă din Europa. Sînt aici paginile unei epopei „în nuce", o vastă energie dirijată conștient într-o direcție salutară pentru sănătatea societății omenești moderne. Laudă cercetătorilor numiți, nenumiți care au scos la lumină aceste acte, ca și ale acelor care le-au dat la lumină pe cele de la 1918.

Între lampadoforii istoriei trebuie să-i amintim și pe scriitori. Cu unelte proprii, întemeiati pe cercetări personale, adesea înainte de revelațiile documentare ale specialiștilor, ei au cutezat, conform unei legi nescrise după care scriitorul este om al cetății în primul rînd, să construiască imaginea unor perioade istorice contemporane care cereau deslușiri. Au făcut-o Marin Preda, Eugen Barbu, Ion Lăncrănjan, Francisc Păcurariu, Romulus Zaharia, Pop Simion, Mircea Vaida în cărți care stabilesc un dialog prompt cu publicul, se adresează polarizant conștiințelor. Cea mai pasionantă carte despre România în primul război mondial, **Toamna pătimirii noastre,** este spre pildă isprava unui gazetar, Vartan Arachelian, care și-a făurit singur orizontul de lucru. Istoricul așteaptă de cele mai multe ori toate documentele. Scriitorul clădește intuitiv doar pe cele de bază. Primul răspunde exigenței metodei, celălalt orizontului de așteptare al publicului. Două manifestări, două expresii ale aceleiași profunde necesități. Cărțile lor au darul să arate că istoria aparține celor care au făcut-o, că ea nu este o materie pentru inițiați ci hrană orientativă și modelatoare a marelui public. Istoria este a poporului care a făcut-o, și a o restitui sub o formă de carte care i se adresează direct înseamnă un act de justiție. A scrie istoria așa cum a fost, idee directoare a partidului nostru, e tot una cu a oferi o oglindă adevărată a marilor prefaceri istorice poporului care a contribuit la ele și care le-a trăit. Iar așa cum istoria vie este creația a nenumărați autori, istoria scrisă, în varii forme, își reclamă aceleași drepturi. Ea este a tuturor, nu aparține nimănui, nu poate fi confiscată de nimeni, nu poate deveni proprietate privată, cu condiția să respecte adevărul, să reflecte faptele așa cum au fost. Cei ce fac dintr-un document modest, o informație activă și iradiantă, cei ce oferă temelii edificiului istoriografic merită toată lauda cu prilejul acestei sărbători a Eliberării. Și, așa cum pe monumentele independenței, se dau numele celor căzuți la datorie, se cuvine ca tuturor acestor cercetători anonimi să le facem dreptate. Istoria României are mulți autori, iar coperta ei îi reclamă pe toți.

Luminile lui August

Urmare din pag. I

și aleasă mîndrie patriotică, revoluționară, cînd, prin voința partidului și a țării întregi, la cîrmele destinului național a fost investit Eroul de azi al României, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Toate marile fundamentări de natură teoretică și practică, moral-politică și socială care alcătuiesc Programul partidului i se datoresc în chip strălucit și formează coordonatele de fond ale edificării noastre multilaterale, avînd în permanență consensul muncii și creației, al luptei neîntrerupte pentru propășirea, în libertate și demnitate, a patriei române.

Mari ctitorii ale economiei, ale științei și tehnicii, în industrie, în agricultură, în învățămînt și cultură, în munca, în viața și gîndirea societății, pe planul democrației socialiste, muncitorești-revoluționare, depun mărturie, cu infinită putere de cuprindere și semnificație, despre tot ce a însemnat și înseamnă acest cel mai rodnic timp inaugurat de Congresul al IX-lea al partidului și formează, pe filiera tuturor forumurilor comuniste care au urmat, un univers extrem de amplu și de bogat. Încap dimensiuni de epocă în el și chiar așa îl numim, îl definim cu numele însuși al conducătorului partidului și țării pentru că, prin această eroică și omniprezentă identitate ne-am cuprins și ne cuprindem de adevărurile vii și autentice ale revoluției, ale spiritului revoluționar.

Apatruzeci și doua aniversare a zilei de 23 August ne găsește în plin proces de înfăptuire a obiectivelor și programelor adoptate de cel de al XIII-lea Congres al partidului, în fața etapei noi pe care o configurează cel de al optulea cincinal, decisiv pentru înfăptuirea unei noi condiții, a unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile de activitate, pentru înscrierea noastră pe orbita unei țări socialiste mediu dezvoltate. Argumentele, cerințele și posibilitățile sînt ale realității însăși, călăuzesc și ne îndeamnă în permanență către aceasta partidul, secretarul său general. Un exemplu grăitor il avem chiar în aceste zile prin cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la consfătuirea cu activul de partid și de stat din agricultură, o elocventă și cuprinzătoare definire a momentului economic și social, din perspectiva înfăptuirii noii revoluții agrare. Este un exemplu care perpetuează în semnificația sa inițiative și demersuri ce alcătuiesc de fapt harta tuturor domeniilor și sectoarelor de activitate din epoca celor 21 de ani, cîți au trecut de la Congresul al IX-lea, ca un dialog de esență cu oamenii și problemele țării, cu preocupările mereu mai profunde și mereu mai dinamice și mai complexe ale înaintării și afirmării pe calea progresului și civilizației socialiste. În acel spirit al unității indisolubile dintre partid, popor și conducător, în acel spirit al recunoștinței și mîndriei pentru tot ce am realizat, făcînd ca luminile lui August să strălucească și mai puternic, în noi și pretutindeni în țară, în inima tuturor faptelor, a tuturor aspirațiilor și idealurilor ei.

Dialectica unei teme literare

Urmare din pag. I

constituirii tipologiei literare a omului nou în societatea noastră. Atît din punct de vedere **istoric cît și valoric,** personajul pozitiv suportă o trecere de la starea rarefiată în conținuturi psiho-sociale — cea de simplificare și schematism irelevant — spre individualizări tot mai accentuate ce sporesc, pe măsură, complexitatea mediului în care trebuie să se mișe și să acționeze. Această stare de fapt e generată de o multitudine de factori, printre care, desigur, se află intervenția stimulativă, nu inhibitorie, a ideologicului în autoreglarea creației culturale, miza talentului, atît în privința producerii literaturii, cît și a receptării ei, inclusiv și mai ales de către critică ; însă, elementul decisiv este sporul în conștiința de sine obținut sub chiar presiunea realităților efective. De aceea, ni se pare că aspectele vizate mai sus trebuie corelate cu cel puțin două ipostaze elocvente și evidente ale personajului pozitiv : comunistul ca **eroul ce luptă,** legal sau cu mijloace ilegale, spre impunerea noului model de evoluție istorică, și comunistul ca **erou al construcției efective și reconstrucției** umanului. Astfel, prima ipostază, specifică unui militantism mai larg în care se angaja și literatura, se pretează la schematizare, în măsura în care accentul este pus de consensul valoric (tovarășii, mulțimea) sau pe conflictul axiologic (opoziția, dușmanii), în prim plan apărînd interese de clasă, aspirații, scopuri istorice și motivații adiacente. Personajul de baricadă e creionat în termeni de acțiune, are maxima limpezime a opțiunilor, nu ezită pentru că nu are îndoieli cruciale ; tocmai de aceea e definit și se autodefinește prin reducția individualității la cele cîteva note care-i sînt necesare ; de observat că, atunci cînd există preocupare de analiză psihologică, chiar adecvarea subiectivității la necesitatea istorică e liniară, nu întîmpină obstacole de netrecut. Efectul este tocmai o complexitate romanescă sublimată în ritm acțional și optimism reconfortant. Exigența verosimilității crește în cazul eroului angajat în construcție și reconstrucție ; acesta trebuie să aibă o complexitate efectivă, reală, în confruntare cu o realitate ce nu poate fi revoluționată în mentalități decît procesual ; imprevizibilul înnobilează acest frecuș cotidian al omului cu mediul imediat și **istoria cotidiană** a omenescului, și cultivă apetitul meditativ.

Aceste două stări istorice ale comunistului, ca personaj literar, marchează maturizarea unui mod de a percepe și valoriza propriile momente și secvențe de istorie națională. Exemplară este, în acest sens, maniera în care proza, de pildă, a decodificat sensurile actului de la 23 August 1944 : de la înțelegerea insurecției doar ca eliberare de sub jugul fascist — interesul fiind dirijat fie spre aspectele spectaculos-militare, fie spre semnificația politică înțeleasă conjunctural —, la interpretări de adîncime, mult mai receptive la complexitatea epocii și a înnoirilor revoluționare ce valorifică filoane de energie națională în sensurile progresului și ale putinței de progres. Lărgirea opticii ideologice este secondată, firesc, și de sporirea fundării documentare. Evenimentele din August și cele care le-au urmat au fost văzute, la început, în lumina lor duminicală, cu accente incantatorii, în creionări relativ simple. Poate nu întîmplător chiar prezența lor literară de sine stătătoare a fost firavă, fiind precedată de o întreagă tematică literară (lupta în anii ilegalității, grevele, exploatarea ș.a.m.d.) ce promitea în mai mare măsură evidențierea condițiilor în care au trăit și acționat comuniștii români. Astfel, în 1954 (31 oct.) are loc premiera piesei lui Aurel Baranga — **Arcul de triumf.** Doi ani mai tîrziu, Mircea Zaciu semna un scenariu pe aceeași temă **„Unde sfîrșește pustiul"** și povestirea **„Începutul sfîrșitului".** Alte ieșiri literare anterioare pe această temă pot fi trecute cu vederea, căci, de pildă, nuvela lui Corneliu Leu **Sîngele și apa** (1949) va fi reluată în formula amplificată a romanului **Puterea** (1964), iar **Negura** (1949) lui Eusebiu Camilar pregătea doar terenul, axîndu-se doar pe reconstituirea sumbră, lirică a unor aspecte din războiul antisovietic. Absurdul acestui război grăbește trezirea conștiințelor și consensul unanim pentru actul insurecțional ; pe un asemenea fond ar trebui înțeles și Dragomir Jiga din **Fuga** (1963) lui Aurel Mihale. Tot în 1949, Mihail Șerban, în **Pîinea inimii,** viza doar alte aspecte ale atmosferei ce premerge cotiturii revoluționare. **Soare de August** (1955) a lui Al. I. Ștefănescu e o evocare patetică. Pe o altă linie se înscriu opere care discută poziția individului în confruntare adaptativă cu istoria : **Străinul** (1955, ediție revăzută 1972) lui Titus Popovici, nuvela lui Marin Preda — **Îndrăzneala. Al cincilea anotimp** (1963) de Al. I. Ștefănescu investighează criza de identitate, mutații de conștiință și geneza unor opțiuni dezirabile istoric, însă răzbat încă tarele schematizărilor. Într-o formă sau alta, cu diferențe de la autor la autor, își recîștigă dreptul experiența de viață ca sursă de construcție literară : **Podul de aur** (1964) de Aurel Mihale (și, în același ton, **Cronică de război,** 1966 ; **Somnul de veghe,** 1969 ; **Pămînt însîngerat,** 1972), romanul toamnei lui '44 scris de Radu Cosașu — **A înțelege sau nu. Vieți paralele** (1965), N. Crișan cu **Noaptea așteptărilor** (1966), Nicolae Jianu — **Sfîrșitul singurătății** (1967), Al. Simion cu **Anotimpul posibil** (1971) și **Blocul de marmură** (1975) ș.a. Anumite reușite ale prozei noastre — **Și a fost ora H** de Haralamb Zincă, **Romanul unei zile mari** de Corneliu Leu, **Delirul** lui Marin Preda — se pretează la judecări documentare, lărgind sensibil aria de percepere culturală actuală a fierbintelui August '44. Dacă vom adăuga cele două romane ale lui Eugen Barbu (**Șoseaua Nordului,** 1959 ; **Incognito,** I — 1975, II — 1977, III — 1978) — cu gustul lor pentru reconstituirea în stil alert, a atmosferei de epocă, și de a plăsmui individualități puternice — se poate spune că, la ora actuală, avem o imagine caleidoscopică, de respirație largă și proporții epopeice asupra actului revoluționar de la (și început la) 23 August 1944. Mai mult : spulberînd schemele, comunistul care și-a asumat atunci (și de atunci) istoria noastră este omul de omenie. Să ne gîndim la firescul gîndurilor și faptelor de care dau dovadă Dumitrana sau Dumitru Tronaru. Angajarea lor înseamnă vibrare pe toate coardele omenescului, reușește o fericită îmbinare a fermității cu spontaneitatea, și are naturalețea vieții însăși.

Dreptatea adevărului trăit

Urmare din pag. I

Din lungul șir de volume documentare care-și aduc contribuția valoroasă la fixarea locului și rolului României în istoria dramatică a înfrîngerii fascismului hitlerist și horthyst, ne propunem, în cele ce urmează, să ne oprim numai asupra volumelor : **„200 de zile mai devreme",** de Ilie Ceaușescu, Florin Constantiniu și Mihail Ionescu, **„August 1944. Repere istorice",** de Florin Constantiniu și Mihail Ionescu **„23 August 1944. Documente"** (4 volume) contribuție a unui colectiv de cercetători, toate aceste cărți publicate de Editura Științifică și Enciclopedică.

Ceea ce fascinează, dincolo de rigoarea științifică, dincolo de adevărul documentelor de arhivă imbatabil și necontroversabil este pluralitatea concluziilor care se desprind singure, luminoase și dinamice, transformînd volumele citate în argumente politice, într-o esențială sursă de la care se poate reconstitui artistic epoca în toată complexitatea ei.

„200 de zile mai devreme" demonstrează cu un aparat științific riguros faptul că actul revoluționar de la 23 August 1944 și curățirea teritoriului național de trupe hitleriste ca și implicarea României în războiul antihitlerist s-au concretizat la scara istoriei în scurtarea duratei celui de-al doilea război mondial cu 200 de zile, economisind umanității sute de mii de vieți și imense resurse materiale. Lăsînd descoperit întregul flanc drept al frontului german de Est, lucru neîntîlnit în istoria militară, deschizînd Armatei Roșii direcțiile strategice spre sud-estul Europei, eliberînd zilnic o medie de 19 000 km pătrați din teritoriul național, modificînd substanțial raportul de forțe dintre Germania și Națiunile Unite, făcînd ca cel de-al III-lea Reich să piardă aici valoarea a 70 de divizii, cu consecințe logistice dezastruoase pentru economia de război a Germaniei hitleriste, conducînd la consecințe politice imediate în arealul sud-est european, forțele insurecționale românești răstoarnă din temelii întregul edificiu răscolit de Hitler spre a putea duce în continuare războiul pe lanțul Carpaților și Balcanilor, pînă la intrarea în luptă a întregului arsenal de arme noi, cu mare putere de distrugere, începînd cu avionul reactiv de vînătoare Me 262 și terminînd cu racheta intercontinentală cu 2 etaje, A9/A10.

Concluzia care se desprinde din studiul acestei cărți este aceea că România a schimbat radical, la 23 August 1944, ritmul războiului antihitlerist, grăbindu-i sfîrșitul. Concluzie asociată cu un sentiment violent de neacceptare a nedreptății pricinuită de neacordarea statutului de „aliați" sau „cobeligeranți", nedreptate atît de evidentă încît statisticile referitoare la efectivele angajate în luptă, concretizînd pierderile proprii și cele pricinuite inamicului, efortul economic, tabelele comparative ale efectivelor și mijloacelor de luptă de care dispuneau părțile în conflict amendate substanțial de opțiunea României, nu fac decît să întărească și să fixeze în istorie un abuz și lipsa de loialitate a celor care, prea grăbiți să împartă lumea, au uitat deliberat să fie corecți.

Aparent, **August 1944. Repere istorice** este un documentar-sinteză, o cronologie substanțializată. Doar aparent. Pentru că, autorii au știut să găsească în afara evenimentului și a desfășurării lui în timp acele repere de substanță care să scoată cartea în domeniul istoriei politice cu toate implicațiile și responsabilitățile ce decurg de aici.

Capitolele — **Consecințe strategice și politice externe ale revoluției române din august 1944** și **Participarea României la războiul antihitlerist** sînt definitorii în această modalitate de a aborda în sinteză, un domeniu în care evenimentul istoric este îndeobște sărăcit prin simpla lui enunțare. Asociat consecințelor într-o pluralitate de planuri — militar, politic, social, istoric, așa cum o fac autorii, evenimentul își dobîndește semnificația tematică, rațiunea dialectică, finalitatea, lărgind sfera cunoașterii, înarmînd cititorul cu argumente substanțiale, îmbogățind original literatura de gen.

Cele 4 volume de documente întregesc fericit nu numai un aport științific referitor la actul revoluționar de la 23 August. Ele au harul să devină istorie, își asumă dreptul de a reconstitui o epocă. De a aduce în prim plan oamenii politici ai timpului, cu problemele esențiale, dezvăluie psihologii și doctrine, interese de clasă și strategii, fixează direcții strategice și personaje, lărgesc pînă la inevitabil zonele socialului și ale diplomației, precizează prin intermediul documentului jocul forței și riposta responsabilității față de națiune și destinele ei. Numai stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri în care s-au discutat clauzele convenției de armistițiu se constituie într-un roman social-politic de prim ordin care aruncă lumina adevărului asupra unor zone necunoscute ale epocii, întregind-o în adevărul ei necontrafăcut, esențial.

Am sentimentul stînjenitor că istoricii au cîștigat bătălia restituirii epocii de la care ne revendicăm, epocă abordată de prozatori mereu în inferioritate de informație. Și am sentimentul unei satisfacții plenare, care se zidește definitiv în cel al demnității naționale, sentiment izvorît din cunoașterea adevărului, acel adevăr de nesperată complexitate care a condus România, indiferent de statutul juridic, acordat sau neacordat de culisele diplomației, a condus-o la acel loc de jertfă și dăruire de pe care poate aprecia istoria cu mîndrie legitimă, justificîndu-și dreptul de a fi ea însăși și a patra putere care a redat umanității demnitatea ei primordială.

Sensul revoluției

Urmare din pag. a 3-a

tru ca popor în istorie, desenindu-ne un loc nou și ales pe harta geografică și spirituală a lumii.

„Sîntem în plină ascensiune spre înaltele culmi ale civilizației comunismului. Așa cum am spus și în alte împrejurări — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la tribuna Adunării solemne consacrate aniversării a 65 de ani de la făurirea P.C.R. — **nu este și nu va fi un drum ușor, vom avea multe greutăți de învins. Trebuie să facem totul pentru a cuceri aceste piscuri și a ajunge, cît mai repede, pe culmile luminoase ale societății fără clase, ale înfăptuirii visului de aur — a comunismului".**

Da, nu va fi — o știm ! — un drum ușor, viitorul spre care rîvnim nu e o simplă adiționare de ani și zile, nu ne așează într-o curgere liniară a vremii, ci într-un sever, radical urcuș, într-o înfrigurată escaladare de trepte — trepte calitative ! — care pretind, din nou și din nou, efort, pretind măsurile maxime ale capacității noastre de a forța, prin faptele muncii, întîlnirea cu visul. Dar — iarăși o știm ! — acesta e drumul, unicul și inexorabilul drum. Și — iarăși o știm ! — nu sîntem singurii în lume care lucrăm cu astfel de măsuri, în acest exigent și aspru ev al revoluției tehnico-științifice, în care înaintarea se plătește, în care dezvoltarea se plătește, în care, mai ales, rămînerea în urmă se plătește, se plătește cumplit, prin eliminarea din cursă. Cei care vor să triumfe în cursa spre viitor au o singură alternativă : să plătească prin eforturi, ca să fie răsplătiți. Cealaltă alternativă, „confortul stagnării", nu mai există astăzi pentru nimeni.

Apt să facă față unor eforturi excepționale — cele care ne-au dus la strălucitorul bilanț al acestui August — poporul nostru e, însă, prin firea sa, ca și prin firea pămîntului său, un iubitor al armoniilor și al simetriilor, al echilibrului și al cumpănirii. Nu vrem — așa cum a arătat nu o dată cîrmaciul destinului nostru — să transformăm excepționalul în permanență, ci să-l învingem și să-l supunem, ajungînd, treptat, la suflul normal, la înțeleptul orar al efortului, singurul în stare să asigure acel ritm de înaintare înăuntrul căruia se află cheia succeselor durabile. Deocamdată, eforturile excepționale sînt necesare, tocmai pentru a cuceri acest ritm, tocmai pentru a grăbi normalizarea.

Vom răspunde deci îndemnurilor partidului, ale conducătorului său, printr-o și mai aprigă încordare a muncii și a ideii, printr-o creație națională pusă sub semnul măsurilor mari, al temeiniciilor mari, al izbînzilor mari. Vom cuceri aceste izbînzi, o știm bine, fiindcă anii socialismului ne-au dovedit nouă înșine că ne putem situa, fără falsă pudoare, în rîndul forțelor de nădejde ale umanității, care știu ce vor și pot izbuti ce vor.

De la încredere începe totul.

POST RESTANT

ANCA B., București. Talentul există, fără îndoială, iar răbdarea, cum ne scrieți, nu vă lipsește... «N-o să vă bombardez cu scrisori, nu scriu mult, mă așez greu la masa de scris, „prozele" se cristalizează încet». Oricum, **În tren** este mai „cristalizată" și cu unele intervenții atente pe text din partea d-voastră are chiar șanse de apariție. Mai trimiteți sau treceți pe la redacție, după un telefon prealabil.

TIBERIU PĂTRU, Craiova. Nu ne-am putut face o părere prea clară în ceea ce privește prozele d-voastră, dar, se pare, că asta și vreți. O parabolă confuză („Istoria"), un joc de cărți cu miza schimbată („Jucătorul") și o reîntoarcere bizară („Amintirea din castelul celor două zile") nu ne-au convins, deși nu vi se poate nega o anume virtuozitate în a încurca (alterna) planurile. Unele „expresii" ne fac să bănuim că o altă preocupare a d-voastră este poezia, ceea ce nu este în avantajul prozei. „Pășesc prin tunelul nopții, iar vîntul cel aspru ridică perdelele rupte care caută parcă drumurile stăpînilor plecați de cu zori după o bucată de liniște..." Sau : „Și totul era o încîntare teribilă, ca a proștilor care n-au timp să pătrundă miezul lucrurilor, grăbiți să-și petreacă viețile cu semne. Și apoi se întîmplase ninsoarea aia aducătoare de moarte. Fiecare fulg era o ruină viitoare și plecasem pe front fără să scrîșnesc, doar cu o mare nedumerire : cine erau cei ce avuseseră ideea să înceapă un război iarna ?..." Pe urmă, textele neredactate au multe greșeli, pe care nu știm cui să i le atribuim, d-voastră sau mașinii de scris ?

V. M., Cîmpina. Am transmis secției de poezie. Dar de ce nu vă semnați ?

ION VASILE RECEA, Rîmnicu Sărat. Ne-ați scris cu litere de tipar, ceea ce e bine. Mai puțin bine e ce ați scris, două schițe satirice, vădit moralizatoare. Prima, „Joc în deplasare", ne avertizează să nu facem cunoștințe întîmplătoare în tren, că rămînem fără bani și fără haine. A doua, „Biletul de odihnă", ne descrie avatarurile unui om al muncii care nu poate obține o repartizare într-o stațiune. Ambele ar fi putut apare la o gazetă de perete, nu și într-o revistă literară. Dacă vreți să perseverați...

EMIL BĂLȚIANU, Craiova : «Deunăzi v-am trimis patru proze. La cea intitulată „Sic transit..." finalul este „Sic transit gloria mundi". Neîncăpînd pe pagină a fost scris pe o altă coală, pe care, din grabă, n-am mai atașat-o la locul ei de... încheietoare de pluton». Mai trimiteți o dată, poate din grabă ați mai uitat ceva.

RALU VLAICULESCU, București. Pseudonimul pe care vi l-ați ales, Damayanti, este total neinspirat, chiar și pentru o profesoară de mate. Și de ce credeți d-voastră că numai profesorii de română au talent literar ? Aceasta e o prejudecată, facultatea de filologie pregătește profesori de limba și literatura română și nu scriitori. Ar fi oricum interesant dacă un istoric literar s-ar ocupa, sintetizînd, de asta. Cît despre „Întrebări" credem că e vorba mai mult de niște pagini de jurnal intim sau de o scrisoare netrimisă „adrisantului". Mai ales că întrebările sînt dintre cele mai originale : „Oare te iubesc ? Oare mă iubești și tu ?"

SANDRA CARA, Brăila. „Trebuie să vă mărturisesc că sînt conștientă de faptul că numai după o muncă serioasă, tenace, voi fi în stare să mă exprim clar, corect și concis. A mă încrede în talent doar, fără să muncesc, e ca și cum m-aș aștepta să merg cu mașina împinsă de bătaia vîntului. Vă întreb, merită oare să-mi mai aplec fruntea pe colile albe ? Am pentru ce să continui să scriu ?" Gîndiți bine, dar la întrebări trebuie să vă răspundeți singură. Cele două texte, „Il sogno di una notte d'estate" și „Cutugno e un romantic" sînt scrise fără nici o greșeală de gramatică sau de ortografie. Din păcate, suferă de un romantism excesiv, cu toată recuzita lui, noapte, lună, stele, necunoscuți frumoși, luceferi ș.a. Oricum nu se mai poate scrie așa : „Orice ar fi fost, muzica dădea atîta blîndețe nopții și atîta farmec sufletului, că am avut una voglia matta (n.n. ce ați avut ?) să opresc timpul în loc și să-mi extaziez întreaga ființă în fața muzicii". Textele cîntecelor scrise direct în italiană nu le-am înțeles datorită necunoașterii limbii. La sfîrșit, întrebați dacă să mai trimiteți manuscrise sau dacă să vă închideți mai întîi în bibliotecă ? Și una și alta, deși n-ar fi rău deloc să mergeți și pe afară. Dacă tot l-ați amintit pe Panait Istrati, pe Fănuș Neagu...

ADRIANA CRISTESCU, București. Cum vedeți, am ajuns „în posesia vreunuia din plicurile d-voastră", cel cu „Prietenii". O schiță sensibilă, cu un soldat care salvează un copil de la înec. Un gest foarte frumos, nu ? Dar atît. Mai trimiteți, însoțindu-vă textele și cu o scurtă prezentare. Cine poate ști ce va fi și cu „mersul" d-voastră. Deci după primul pas, făceți-l și pe al doilea.

MIHAIL I. VLAD, Tîrgoviște. Tabletele d-voastră le-am transmis secției de publicistică, dar nu ne abținem să nu reproducem cîteva propoziții care ni s-au părut mai aparte : „...Pe cioban nu îl chema Arthur Rimbaud, nici Edgar Poe, nici Paul Eluard. ...Îl chema Ion". Cu ce vă ocupați ?

Iulian Neacșu

ALMANAHUL ESTIVAL „LUCEAFĂRUL"

Din cuprins : ● România, pămînt al speranței ● Redescoperirea lui Eminescu ● Pagini din cartea păcii și antifascismului ● A fost asasinat Titulescu ? ● Originea românească a ceangăilor ● Challenger — un zbor pentru eternitate ● Orașul asediat de lavă ● Ciuma Gay ● SF ● Ce mări a colindat Ulise ? ● Avocatul diavolului ● Steaua cupei campionilor Europei ● Sfinx ● San Antonio: Substituirea ● Domino.

CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ (LXVII)

Comori mai de preț ca aurul (II)

Trebuie să recunoașteți că este ingenios să comprimi o întreagă țară pe un spațiu atît de restrîns. Din casele acestea au plecat oamenii la munca ogorului sau la război, în casele acestea s-au întors pentru a-și crește pruncii, în jurul vetrelor s-au rostit și șlefuit, din generație în generație, balade nepieritoare ca „Miorița" și „Meșterul Manole". Ele răzbună, într-un fel, destinul sutelor de mii de surate ale lor, care și-au spulberat cenușa în vremuri de restriște, care s-au năruit fără urmă. Și ele mai grăiesc despre o fenomenală civilizație a lemnului — material de bază care, iată, s-a dovedit a nu fi chiar atît de perisabil cum se spune, ci mai durabil chiar decît bronzul.

Aici, fiecare popas este un prilej de reverie și meditație. Și pentru că toți sîntem țărani, la prima sau la a doua generație, ne vom simți mereu acasă. Poate că n-ar fi lipsit de interes să arătăm structura actuală a complexului din Herăstrău, împărțit în 6 secții : secția de arhitectură și tehnică populară : secția de expoziții tematice : secția de evidență științifică ; secția de valorificare a creației populare contemporane ; laboratorul de restaurare ; secția de relații cu publicul. Un interes deosebit îl prezintă cele două săli destinate expozițiilor tematice, loc în care, periodic, meșteri populari sînt chemați să exemplifice pe viu înalta artă a ceramicii, țesăturilor, cioplituri în lemn.

Laboratorul de restaurare, care funcționează de 25 de ani, desfășoară o muncă ascunsă privirilor, dar tot atît de spectaculoasă și utilă ca și a celorlalte secții. Aici, an de an, o echipă de specialiști și meșteri, condusă de biologul Doina Darvaș, reface cu migală țesăturile vechi, recondiționează starea icoanelor, efectuează lucrări ample sau mărunte de reparații a gospodăriilor. În cartea de onoare a ingeniosului muzeu se află înscrise aprecierile elogioase ale unor personalități politice și culturale din întreaga lume. Astfel, dintre cei care au vizitat muzeul înainte de război îl amintim pe președintele de atunci al Cehoslovaciei, Beneș, iar în rîndul acelora care l-au elogiat în anii din urmă menționăm pe Leopold Sedar Senghor, Giulio Carlo Argan, Sofia, regina Spaniei, Barbara Bush, soția vicepreședintelui S.U.A. și alții.

Deosebit de grăitor este faptul că Muzeul Satului a făcut „pui" în toată țara : după modelul său au fost amenajate în ultimele trei decenii Muzeul pomiculturii și viticulturii din Golești, Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, secțiile în aer liber ale muzeelor din Timișoara, Bujoreni — Vîlcea și Curtișoara — Gorj. În momentul de față, specialiști din Ungaria, Polonia, R.D. Germană și din alte țări europene efectuează amănunțite documentații la fața locului în vederea amenajării și în țările lor a unor muzee asemănătoare.

Astăzi, prin valorile sale perene Muzeul Satului și de artă populară din București constituie o mărturie de mare interes asupra a ceea ce a fost satul tradițional românesc. Anual, peste un sfert de milion de vizitatori români și străini îi calcă pragul, bucurîndu-se de acest autentic rai, cu casele sale adumbrite de verdeață, cu pitoreștile sale fîntîni și cișmele, cu întregul său duh de pace și bucurie a ochilor, a auzului, a mirosului îmbătat de flori. Figurînd în toate marile enciclopedii ale lumii, ca și în celebrul „Who's who" al muzeelor editat la Frankfurt pe Main, muzeul întreține un permanent schimb de publicații cu numeroase instituții culturale de prestigiu ale lumii. Un asemenea muzeu este, la urma urmei, un tratat viu de istorie, de cultură, de viață...

Corneliu Vadim Tudor

REMEMORĂRI

Singur în Mongolia (XI)

A trecut multă vreme pînă cînd trimișii Marelui Han s-au întors din lunga lor călătorie. De peste 50 de ori răsărise luna peste vîrful iurtei imperiale și tot de atîtea ori apusese. Într-o noapte, tîrziu, se auziră cocoșii cîntînd din senin, la ora cînd glasul lor trebuia să stea amuțit, șoimul cu ochii acoperiți scoase cîteva țipete scurte și Hanul văzu cu uimire un șobolan cenușiu urcîndu-se pe unul din stîlpii ce-i susțineau marginea patului și încercă să înțeleagă ce se întîmplă. Auzi afară țipete nedeslușite și nechezatul prelung al cailor. Izbuti să ajungă la ușa iurtei și văzu cu mirare, în lumina laptoasă a lunii, cum se prăbușește ca retezată de paloș turla unei biserici ridicată nu de mult în Kara Korum. În tabăra războinicilor era vînzoleală, se vedeau siluete alergînd de ici-colo în vreme ce convulsiile pămîntului se potoliră deodată și totul reintră în normal. Doar dinspre munții depărtați răzbăteau scrîșnete ciudate care se potoliră încet și liniștea se așeză nepăsătoare peste pămîntul pînă adineauri mișcat de forțe nevăzute. Marele Han cunoștea acest fenomen. Mai trăise un cutremur în timpul unei campanii din Țara Kitailor și cumplita cutremurare din străfunduri îl surprinsese într-o după-amiază pe cînd se odihnea în unul din somptuoasele palate împărătești. Atunci căzuse jumătate din plafonul de lemn la picioarele lui, gata-gata să-l prindă dedesubt, și unul din lampioanele colorate luă foc și încăperea fu repede cuprinsă de flăcări. Scăpă ca prin minune, jură să nu mai locuiască niciodată între patru pereți. Singurul loc în care te poți odihni cu adevărat, ferit de vînturi și de ploi dar în același timp foarte aproape de mișcarea aerului și strălucirea stelelor rămîne iurta. Nu va admite niciodată ca mongolul să se despartă de iurta și calul său. În ziua următoare, pe la prînz, sosi caravana celor 300 de războinici, aducînd în fața Hanului pe singuraticul pustnic. Durase mult călătoria. Bătrînul nu vroise în nici un fel să încalece pe unul din cai sau pe numeroasele cămile, și refuzase să se instaleze în cușca prevăzută cu geamuri prin care ar fi putut privi afară. Preferase să facă drumul pe jos, într-o muțenie desăvîrșită, trăgînd cîte o înghițitură de apă și morfolind din gingiile pustii bucăți de rădăcini aromate. Refuzase de asemenea carne sau orice alt aliment oferit și în scurtele popasuri dormea în picioare, cu trupul ușor înclinat spre spate, sprijinit parcă de un perete de sticlă. Acum era aici, la cîțiva pași de tronul Marelui Han, care ținuse să-l vadă între patru ochi, fără nici o ceremonie. Nu-i aplicaseră nici regula purificării prin foc, nu-l controlară de arme, lăsîndu-i neatinsă traista ce-o purta după umăr. Singurul martor al acestei ciudate întîlniri fusese leopardul cu ochii galbeni și colți ascuțiți care stătea tolănit la picioarele tronului. Bătrînul intră cu ochii închiși, ca și cum ar fi vrut să și-i ferească de lumina prea puternică. Era îmbrăcat într-o pelerină aspră din lînă de capră și nu purta nimic în picioare. Avea barba rară și lungă, cu desăvîrșire albă, și capul ca o bilă de fildeș galben pe care se desenau venele albastre. Se opri la cîțiva pași și salută înclinînd ușor creștetul fără pic de păr. Hanul îl cercetă la rîndu-i prin deschizătura subțire a pleoapelor, dar nu-i răspunse la salut. Îi făcu semn să se așeze pe unul din butucii aflați în preajmă, bătrînul rămase în picioare. Leopardul mîrîi nervos arătîndu-și colții, pustnicul deschise pentru prima oară ochii și-l fixă cu privirile lor albastre și limpezi. Fiara se retrase în spatele tronului. Cei doi rămaseră mult timp față în față, iscodindu-se. Pustnicul, liniștit și senin, privindu-l cu ochi albaștri de copil, Hanul posomorît și cuprins de o neliniște necunoscută.

Într-un tîrziu, Hanul zise cu glas gutural :

„— Am auzit că nu te temi de moarte !"

Bătrînul îi răspunse în cea mai curată limbă mongolă :

„— Nu mă tem, pentru că pentru mine moartea nu există".

„Dacă te-aș omorî acum ?" Bătrînul nu răspunse ci zîmbi doar îngăduitor și duse mîinile la piept dezgolindu-l. Hanul prinse coada unei lănci cu vîrful ascuțit și-o îndreptă spre pieptul bătrînului apăsînd ușor. Leopardul se ridică din dosul tronului arcuindu-și spinarea și se pregăti să sară. Bătrînul stătea nepăsător zîmbind liniștit. Făcu deodată un semn cu mîna, îndreptată spre fiara gata de atac. Aceasta se lungi la pămînt ca fulgerată, rămînînd nemișcată. Hanul dezlipi vîrful lăncii de pe pieptul bătrînului și se ridică, îndreptîndu-se spre leopard. „Nu te speria, zise bătrînul, nu e mort, l-am adormit doar ca să putem vorbi în liniște". Vîrî mîna în traista ce-o purta după umăr și scoase o bilă rotundă de cristal pe care o ridică în lumină zicînd : „privește acum cu atenție".

Mircea Micu

Desen de Florin Ilie

SPORT

Pasul de vînătoare al leului

Tremură iarba sub pasul de vînătoare al leului. Aromele verii pierind ne umflă aripa nărilor. Lumea e veselă, văzduhul se sparge de chiote, e bine. Prima etapă a campionatului 69 ne-a dat speranțe că vom mînca, în septembrie, buture de oaie crescută în Alpii Austriei și că vom plimba pui de gaie cu nuiaua. Start fericit pentru Steaua, Dinamo și Sportul Studențesc, și tragic pînă la ridicol pentru Universitatea Craiova. Pentru că lumea e așa cum e și ca dînsa sîntem noi, dacă nu și un pic mai neobrăzați, eu aș zice că Universitatea Craiova, avînd în vedere strămutarea lui Balaci și Cămătaru, va mai cîștiga multe meciuri pentru Dinamo și va pierde din ce în ce gustul de a prăda pe cîmpii străine. Povestea că la Craiova ar fi apărut un nou val de tineri năzdrăvani nu mă duce deloc în ispită. Luminile de pe Olt fumegă albastru și picioarele moțăie de somn. Garda veche, risipită prin răpiri sau cumpărări, îngenunchează în fața unor echipe care se află în divizia de elită numai prin noroc și învîrteli, iar tinerii intrați în front în vara aceasta au pasul prea scurt, lancea boantă și scutul găurit.

Bătălia pentru titlu se va duce și anul acesta tot între Steaua, Dinamo și Sportul Studențesc, singurele formații capabile să ademenească (mierea nu intră în discuție, numai aurul) cele mai scînteietoare talente. Pe rîurile lor e totdeauna soare și bucurie, podurile sînt clădite din mirodenii și luntrile descarcă pe maluri numai curcubee. Tot să trăiești, fratele meu !

Ce se întîmplă în casele mai mici ? Păi, în casele mijlocii și mai mici, cînd nu plouă arde focu-n paie ude, vrăjitorii împletesc șarpele pe piciorul mesei, ca să sperie arbitrii, felia de pîine din mîna altuia e mai mare, copilașii visează minuni și se pregătesc de pagube.

Cele trei mari, căci nu mai poate fi vorba de patru, au toate șansele ca în toamna aceasta să-și îmbogățească numele și dincolo de hotarele țării. Mă pîrguiește ideea că cel puțin una dintre ele va urca într-o finală a continentului. Cele trei mari știu să-și lumineze drumul și să aducă jertfe nobile iubirii pe care le-o purtăm.

Noile promovate, uimitor început, au dat peste cap echipe viguroase și cu fălcile tari. Numai Jiul s-a încurcat puțin în cărbunii de pe vatră. Să fi uitat Gigi Mulțescu, prietenul meu, că a conduce cu un gol o formație rutinată ca a Bacăului nu înseamnă aproape nimic ?! Am văzut noi rupîndu-se punți și mai trainice și mai înalte. Oricum, ambiția celor veniți din divizia secundă dă frumusețe luptei și se așază mărturie nădejdii că acest campionat va fi mai plin de patimă și de surprize decît multe altele.

Am lăsat la urmă Rapidul, cu gîndul că el merită un cîntec aparte. În stepa de fier a Giuleștiului, unde numai oamenii și salcîmii mai rezistă la atîta zăduf, fiindcă, ați văzut, trenurile o iau toate la sănătoasa iar felinarele își scot ochii începînd din faptul serii, bate o inimă viteaază, cum ar zice poetul. Inima lui Dumitru, băiatul pe care l-am crescut și ne-a trădat cînd ne era pietroiul atîrnat de gît și care s-a întors acasă spre a ne arăta că poate fi și la 36 de ani cel mai bun de pe teren și îndrăgostit pînă la pieire de cel mai încercat și mai nebun public din România.

Bătrînul Dudu Georgescu, veșnic tînăr pirat al gloriei, și-a înfipt steagul de luptă la Moreni și, cu uluitorul lui simț al jocului, a frînt catargul de pe corabia vîlcenilor care, în actualul campionat, cred eu, e imposibil să nu se ducă la fund. Nu mă înjurați, oameni buni de prin zăvoaie și dumbrăvi de liliac, dar toate lucrurile au o măsură.

Fănuș Neagu

ANUL 42 AL LIBERTĂȚII NOASTRE

Pentru a ne bucura de frumusețea pămîntului

În conștiința lumii, numele președintelui României este nemijlocit asociat celui mai pertinent demers al contemporaneității — realizarea păcii prin dezarmare.

Gînditor și om politic cu o viziune revoluționară, creatoare, asupra devenirii lumii, tovarășul Nicolae Ceaușescu a ridicat exigența evitării cataclismului nuclear la rangul datoriei supreme a zilelor noastre, postulînd, în urma unei analize științifice a proceselor și tendințelor din arena mondială, drept problemă fundamentală a epocii oprirea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare, în primul rînd nucleară, și asigurarea păcii.

Derularea evenimentelor validează pe deplin aprecierile clarvăzătoare ale președintelui României. Zi de zi, de altfel, se vădește cît de acut se resimte, în planul vieții internaționale, lipsa progreselor în direcția opririi cursei înarmărilor și trecerii la dezarmare. Creșterea fără precedent a arsenalelor nucleare și convenționale, modernizarea lor continuă, alimentează, îndeosebi între principalele puteri militare, neîncrederea și suspiciunile, iar acestea, la rîndul lor, antrenează precipitarea spre noi trepte ale spiralei înarmărilor, cu întregul cortegiu al implicațiilor nefaste — politice, economice, morale. Tensiunile rezultate supun unor grele încercări raporturile interstatale și, lucrul cel mai îngrijorător, amenință grav pacea lumii și, prin aceasta, însăși existența vieții pe planeta noastră.

Dincolo, însă, de amplul orizont pe care-l deschide făuririi unei lumi noi, mai drepte și mai bune pe Pămînt, doctrina păcii prin dezarmare a președintelui Nicolae Ceaușescu ne îndeamnă, vibrant, să iubim această planetă pe care trăim, marea casă a tuturor pămîntenilor. Și să nu lăsăm, cu nici un preț, să i se ofilească, sub norul ciupercii atomice, diafanele-i culori.

Oamenii au contemplat de cînd se știu, minunîndu-se, munții de cremene și mările înspumate, cîmpiile de mătase și riurile repezi, pădurea și iarba și florile și toată suflarea ce se bucură de mirifica și mănoasa natură. De cîteva decenii au putut, însă, privi Pămîntul „de sus". Unii — direct, prin hublourile navelor cosmice, cei mai mulți prin intermediul imaginilor transmise de camerele de luat vederi. Convingîndu-se cu propriii ochi că singura (din ceea ce cunoaștem pînă în prezent) planetă locuită este, într-adevăr, de o neîntrecută frumusețe. În iunie 1985, pentru prima dată de cînd omul a pășit în Cosmos, un astronaut, francezul Patrick Baudry, a înregistrat tot ce a văzut și simțit admirînd Terra din Spațiul Sideral. „Zorile — nota el — se apropie încet. Coroana aceasta, care înconjoară Pămîntul cu un albastru foarte intens de partea Spațiului, este magnifică. Disting cel puțin nouă nuanțe diferite de albastru, apoi ocru, oranj și aproape roșu, cu o infimă sclipire verde chiar la suprafața Pămîntului. Soarele nu va întîrzia să apară... Fiecare parte a globului devine portocalie, apoi ușor roșie, pentru a rămîne roșie ca sîngele la extremitatea semilunei pămîntești... Cum poate exista ceva atît de frumos ?... Cum este posibil să avem o planetă atît de frumoasă ?".

Terra reprezintă, indiferent de unde este privită, casa mindră a oamenilor. Singura. Și numai armonia unei păci trainice îi poate asigura existența pe firmament.

„România — sublinia, recent, tovarășul Nicolae Ceaușescu — **consideră că ne aflăm într-o epocă hotărîtoare pentru însăși existența lumii. De aceea, adoptarea unui program complex de dezarmare, în centrul căruia să se afle dezarmarea nucleară și chimică, constituie o necesitate vitală pentru toate popoarele lumii. Avem convingerea că este posibil să se ajungă la acorduri corespunzătoare în această direcție — și adresăm, încă o dată, apelul poporului român către toate popoarele lumii de a ne uni forțele și de a acționa, pînă nu este prea tîrziu pentru a impune dezarmarea, pentru apărarea dreptului suprem al oamenilor la viață, la existență, la libertate și la o pace trainică !".**

Timpul, prin urmare, presează. Tergiversarea, pe acest plan, înseamnă șanse mereu mai mici. Este un adevăr pe care țara noastră îl rostește răspicat prin cel mai autorizat glas al său, cel al președintelui Nicolae Ceaușescu, omul de stat pe care înalta responsabilitate vădită neobosit pentru destinele umanității l-a consacrat, pentru totdeauna, în conștiința lumii drept Marele Erou al Păcii.

Vasile Crișu

PÎINEA ROMÂNILOR

CLIPE DIN VARA LUI '44

II

În România se pregăteau evenimente hotărîtoare, destinate să-i croiască țării un destin nou pentru viitorime. Între timp, bombardamentele aliate asupra orașelor românești continuau într-un ritm alert. De asemenea, creștea și numărul prizonierilor capturați din avioanele doborîte. În ciuda nenorocirilor provocate de raiduri în atitea și atitea familii, comportamentul românilor față de captivi a rămas întru toate ireproșabil. Sufletește, țara era pregătită pentru cotitura cea mare.

De-a lungul anilor, am studiat în arhivele civile și militare destinul tuturor categoriilor de internați din România anilor 1939—1945 : refugiați politici germani ; refugiați militari și civili din Cehoslovacia și Polonia ; militari britanici care nu au mai izbutit să se îmbarce la Dunkerque și au ajuns tocmai pe meleagurile noastre în căutarea unui scut pentru viață ; militari din Franța, Olanda, Norvegia, Grecia și Iugoslavia, care au evadat din lagărele de prizonieri din Reich și s-au predat autorităților românești, care nu i-au remis niciodată germanilor ; militari italieni, surprinși de căderea lui Mussolini la București sau în alte orașe ; sau dezertori din Wehrmacht, care de asemenea și-au încredințat soarta românilor, știind că nu vor fi trădați în idealurile lor pacifiste ; în sfîrșit, prizonieri americani și britanici capturați în raidurile din 1943 și 1944. Și am constatat că pentru toți acești oameni, ca și pentru alții, cărora nu le mai place să recunoască acest adevăr, România s-a constituit într-un pămînt al speranței. Într-adevăr, sufletește, țara era pregătită să-și regăsească idealurile, prietenii.

După 23 August 1944, acest pămînt al speranței a reprezentat a patra forță militară aliată în războiul antifascist. Fapt care ar fi trebuit să fie recompensat cu un binemeritat statut de cobeligerană. Contribuind la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, prin mari jertfe umane și materiale, poporul român și-a exprimat deschis o loialitate activă față de aspirațiile unanime de pace trainică. Și în anii reconstrucției postbelice, și în prezent, sub conducerea partidului comunist, aceleași aspirații au întemeiat și întemeiază toate gesturile de politică externă ale României, acțiunile ei de colaborare cu toate națiunile lumii. Rădăcinile lor le aflăm în omenia românească din totdeauna.

Revenind la vara lui 1944, putem afirma că tratamentul acordat prizonierilor de război aliați a fost incredibil de-a dreptul. Nu întîmplător, scrisorile prizonierilor erau marcate de un amestec interesant de uimire, regret, naivitate, idei preconcepute dezmințite de realități, preocupări derizorii sau gînduri înalte, de neîntîlnit în alt tip de corespondență... Pe fundalul unei civilizații îndoliate și între hotarele unei țări pustiite de un crîncen război... Interesul Marthei Bibescu de a colecționa aceste extrase a fost întărit de o întîmplare menită să tulbure viața de zi cu zi de la Mogoșoaia. La 10 iunie 1944, un pilot american grav rănit, a căzut din ceruri cu parașuta în flăcări și a murit chiar sub privirile scriitoarei. A fost înhumat chiar în curtea castelului brîncovenesc, nu departe de lac, și Martha Bibescu s-a făcut luntre și punte să comunice mamei nefericitului aviator detalii despre ultimele clipe ale unui soldat. Implicit, de atunci, extrasele din corespondența prizonierilor de război au fost citite cu alți ochi. De fapt, începuse să se însinueze în ele și un aer ceva mai dramatic. Așa cum mărturisesc și aceste fragmente epistolare din iunie 1944 :

Sergentul **Keith J. Westphal** către tatăl său din Greenfield, Iowa : „...Mă simt umflat de plictiseală, dar tratamentul a rămas totuși foarte bun. Chiar în clipa aceasta stau afară, la soare, pe o bancă de lemn, scriindu-ți... Mesele s-au îmbunătățit. Acum mîncăm împreună, într-o sală mai mare. Te rog, nu-ți face griji pentru mine, fiindcă vei fi surprins să auzi cîte ni se îngăduie aici. Bineînțeles, ne lipsesc o mulțime de lucruri, dulciurile, muzica etc., absolut normale și de la sine înțelese acolo, unde te afli..."

Sergentul **William W. Turrentine** către Richard Turrentine din Follanbee, Wisconsin : „...Autoritățile militare de aici ne tratează bine. Mîncarea e adecvată. Luna de cînd sînt aici a trecut destul de repede..."

Sergentul **Billy J. Chaffin** către J. E. Chaffin din Sinton, Texas : „...Sînt tratat bine aici. Mîncarea e mai bună. Sîntem într-o țară foarte frumoasă. Seamănă cumva cu Statele Unite..."

Subofițerul brevetat **R.D. Kilroy**, din spitalul Colțea, către F. Kilroy din Alexandria, Sidney, Australia : „...Primesc îngrijiri medicale atente. Crucea Roșie tocmai a trecut pe aici și am primit cărți și pastă de dinți. Vizita a fost foarte bine apreciată. Perioada de internare în spital am petrecut-o foarte liniștit..."

Sergent **John E. Hartman**, din spitalul Colțea, către William Hartman din Tamaqua, Pennsilvania : „...Am fost internat în spital pe data de 9 mai și tocmai a venit Crucea Roșie. Doamne, cît am fost de bucuros s-o văd..."

Sergent **F.W. Parson**, din spitalul Colțea, către F.H. Parson din Egremont, Wallasey, Cheshire. Marea Britanie : .....Arsurile, slavă domnului, nu sînt prea grave și nu vor lăsa cicatrice, datorită îngrijirilor bune primite de la medicii români, în timp ce eram în spital. Au fost foarte buni cu mine și cu restul echipajului. Mîncarea este destul de bună, ni se servesc trei mese pe zi, supă etc. Ar putea fi și mai hrănitoare, dar calicii nu au dreptul să aleagă. Oricum, nu m-a chinuit foamea și e mare lucru că mi-am păstrat poftă de mîncare. Astăzi ne-a vizitat Crucea Roșie pentru prima dată... Într-adevăr, este o țară fermecătoare, chiar și modernă..."

Sergentul **Edward E. Schuch** către soția sa din Cheviot, Ohio : „...Cînd am căzut prizonier, am fost dus în sat, unde am stat peste noapte. Oamenii de acolo nu văzuseră niciodată un american, așa că au venit aproape toți să mă vadă. M-am simțit ca un clovn la circ și probabil că așa le-am și părut. Au fost foarte amabili cu mine. Unul mi-a dat un pachet de țigări, altul covrigi și cîteva prăjituri. A doua zi am fost adus aici, unde i-am găsit pe ceilalți băieți. Mîncarea e mult mai bună decît atunci cînd am venit, așa că nu e nevoie să-mi trimiți alimente. Locuim într-o clădire mare, frumoasă, și tot ceea ce facem aici este să mîncăm, să dormim și să lîncezim. Ei, iubito, nu e chiar așa de rău aici, totul e mult diferit de ceea ce îmi închipuiam că înseamnă să fii prizonier de război ! Poate ar fi fost mult mai rău dacă eram prizonier într-o altă țară. Știu că-ți va veni greu să crezi că m-au tratat atît de bine aici, dar te asigur că e adevărat. Sînt sigur că nu te vei îndoi de cele spuse de mine. Cîteodată putem cumpăra chiar și prăjituri și bomboane, dar nu prea des, pentru că nu avem prea mulți bani. Ei bine dragă, peste două zile se vor împlini trei luni de la căsătoria noastră !..."

Sergentul **Walter Clive** către Joseph Clive din Niagara Falls, New York : „...Sînt tratat foarte bine și am mulți camarazi. Masa e îmbelșugată și am țigări la discreție. Mergem și la biserică și toți așteptăm să vedem un film, peste cîteva zile. Crede-mă, nu mă așteptam să fiu tratat chiar atît de bine...".

Locotenentul **J. F. West** către Chester K. West din Loda, Illinois : „...Aici, lucrurile nu s-au prea schimbat. Nu prea avem multe de făcut, doar trîndăvim, mîncăm și dormim. Tratamentul e în continuare bun și mîncarea e tot mai bună, deși românii nu prea înțeleg de ce rasolul de cap de miel nu ni se pare o delicatesă. Mai ales cînd ochii sînt lăsați în capul bietului miel. Crucea Roșie ne-a adus cîteva cărți, ca să avem ce citi...".

Sergentul **A. D. Collins** către A. Collins din Bournemouth, Hants, Marea Britanie : „Aici domnește aceeași pace plăcută. Viața continuă în aceeași monotonie pe care numai un prizonier poate s-o cunoască. Trebuie să admit, totuși, că în ultimul timp am observat cu interes cîteva raiduri aeriene. Este de notat efectul pe care acestea îl au asupra gazdelor noastre. Bineînțeles, nimeni nu poate să nege că ele produc tulburare. La raiduri mă refer. Faptele indică cu siguranță, în ceea ce ne privește, o reîntoarcere timpurie acasă. Alaltăieri am stat de vorbă cu cîțiva soldați germani. Și ei s-au săturat. Par să privească războiul și consecințele lui cu un soi de apatie fără speranțe. Găsesc acest fapt deosebit de interesant, mai ales dacă iau în considerare faptul că soldații erau foarte tineri. Nu par deloc potriviți ideii lui Adolf : Kraft durch Freude...".

Locotenentul **Gerald A. Briggs** către Gladys M. Briggs din Eugene, Oregon : „...În timp ce coboram cu parașuta, un avion de luptă românesc se învîrtea în jurul meu și mișca din aripi, ca și cum mi-ar fi spus : hello și noroc. Mi s-a părut un gest frumos din partea pilotului. Am primit o îngrijire medicală bună și un tratament excelent din partea românilor. Sînt cei mai minunați oameni pe care i-am întîlnit vreodată. Și Crucea Roșie a fost foarte bună cu noi...".

Locotenentul **Robert K. Barmore** către Jesse Barmore, din Verona, New Jersey : „...E un tip în camera noastră care știe ceva românește și, prin fereastră, stăm de vorbă cu oamenii de afară. Ne distrăm de minune spunîndu-le bună ziua. Existau două măști în hol, le-am adus în camera noastră și stăm la fereastră cu ele pe față. Copiii din stradă se adună și mor de rîs. Chiar și oamenii mai în vîrstă se distrează pe seama noastră. Probabil, își închipuie că americanii sînt niște nebuni, dar noi ne omorîm timpul. În ultimele luni, se pare că americanii sînt în stare să rîdă de tot ceea ce li se ivește la îndemînă. Toți ne-am ales ceea ce numim noi fata noastră. Fata mea e un copil deosebit de isteț, de vreo cinci ani, care stă peste drum. Am făcut-o chiar să-mi trimită bezele, dar asta s-a întîmplat după o luptă îndelungată, fiind foarte rușinoasă...".

La 15 iunie 1944, sergentul **J. N. Bernardini** îi scria domnișoarei Octavia Lawson din Chattanooga, Tennessee : „...Vremea e foarte frumoasă aici. Bineînțeles, nu e prea plăcut între ziduri. Aștept să ajungă rușii aici, ca să plec acasă. De la fereastra noastră vedem un peisaj foarte frumos. O întreagă stradă ni se întinde în față. Ne petrecem o parte din timp privind oamenii (și femeile). Cîteodată, unii dintre ei ne arată limba, ostentativ...".

La 21 iunie 1944, sergentul **Nicholas Stetz** îi scria domnișoarei O. Stetz din New York : „În București, oamenii se comportă ca și cum nu ar fi război. Fetele sînt foarte frumoase, după ceea ce ne putem da seama, privind prin ferestre. Înainte de a fi încartiruiți în acest local, am făcut un tur al orașului. E, într-adevăr, un oraș frumos. Au biserici vechi, mari și frumoase. Avem peste noi un român ingăduitor. Sărmanul, bineînțeles că are de pătimit cu noi. Cunoști umorul american... Dar se comportă ca un bărbat...".

Mihai Pelin

Poeții lumii cîntă ROMÂNIA

GIUSEPPE CAIZZONE

ITALIA

Eroul epocii

Despre pace cînd ți-ascult
Ceaușescu, vorba clară,
peste-al vremilor tumult
parc-aud vorbind o țară.

Și văd spice aurii
dinspre Olt pînă-n Suceava ;
și văd albe aripi, mii,
ce-și rotesc pe deltă slava.

Și văd steaguri ce-mpînzesc
Bucureștiului cetatea
cînd în freamăt românesc
cîntă-n august libertatea !

Țară-a sîngelui latin
și a graiului meu soră,
ești chemată de destin
să-i fii păcii auroră.

Fiindcă-ți urci al păcii zid
nu în zăngănit de zale
ci ca gîndul tău lucid
și în pacea trudei tale.

IANNIS MANIKAS

GRECIA

Te iubesc, Românie

Nu mai știu, nici de cînd
nici de unde, —
dar cu-al inimii
mele tumult,
cu simțirile mele profunde,
te iubesc, Românie,
de mult.

Strălucești
ca o stea veghetoare
pe-al corăbiei mele
catarg,
cînd,
cu pînze umflate,
pe mare,
vîntul bun mă îmbie
în larg.

Cu poverile spicelor grele
mi te-arăți.
Cu-nfloritele ii,
în cîmpia poemelor mele,
împlinind, răsădești armonii.

Și-ți reverși
și mireasma de munte
pe cărările dorului meu,
Românie,
cu stele pe frunte,
glorioasă
și dulce mereu.

RIAD AWARD

SIRIA

Cîntec

Adevărul — nu-l ascund
și n-am teamă că mă-nșel —
îl rostesc cu glas profund,
l-am văzut și cred în el.

Patria e-n cîntul meu
și îi simt și-aici făclia,
în Moldova, unde eu
azi învăț ce-i România.

România — tricolor.
Ceaușescu — omenia,
socialism și viitor,
pacea și prietenia !

Îmi dă inima cuvînt,
în lumina ta cea vie,
toată slava să ți-o cînt
preafrumoasă Românie !

Și privind al tău popor,
ingînindu-i bucuria,
eu cînt :
Pace, Tricolor,
Ceaușescu, România !

KAZUA NAKAMURI

JAPONIA

Culorile României

În dangăte de clopot zbuciumate
o-mpurpurată agonie-și plînge
altarul vechi cu cărămizi sfărmate
înlăcrămat a curs străbunul sînge.

Prin poarta toamnei grîul drum își face
cu fala împlinitului tezaur,
urcînd pe al cetății zid să joace
în hora suferințelor de aur.

La Voroneț, de pe o dungă-albastră,
izvoarele-și încep călătoria.
în cercuri, deschizîndu-se-o fereastră,
hulubii doinei au umplut țăria.

HASAN ÖZDOGAN

TURCIA

Va dăinui de-a pururi

Va dăinui de-a pururi, acoperit de slavă,
acel popor pe care, cu facla omeniei,
înspre izbînzi îl poartă un om cu fruntea bravă
ca Nicolae Ceaușescu-al României !

Dumbravă minunată de cîntec și visare,
frumoasă Românie, pămînt al împlinirii,
din tine cresc uzine, pornesc pe mări vapoare
și se-arcuiesc pe lume și punțile-nfrățirii !

Din pisc de văi, departe, lumina ta străluce !
Te-nalți cutezătoare pe culmile vieții !
Cîrmaci vestit e-acela ce drumul ți-l conduce
spre țărmul fericirii, sub steagul libertății !

IGNAZIO BUTTITTA

ITALIA

Prietenilor români

Sînt simple
însă pline de ardoare,
așa cum inima
îmi dă îndemn
cuvintele pe care,
în scrisoare,
cu dragoste
în versuri le însemn.

Spălîndu-le de mizgă și de noapte
în revărsarea
zorilor
le-ngîn,
ca pe-un prinos
de portocale coapte
ce-l dăruiesc
poporului român.

Să am prieteni
nu-mi ajunge-n lume
doar un vecin,
dacă nu pot să spun
că-n orice zare
a planetei-mume
și-acolo am
cîte-un prieten bun.

. . . . . .

Ci eu vă spun :
în noi,
în fiecare,
își află libertatea-al ei
altar.
Ea trece de-ale inimii
hotare,
unindu-le
pe toate-ntr-un hotar.

O, de-aș putea
tot cerul l-aș cuprinde !
Și brațe largi,
cît marea,
de-aș avea,
poporului român
eu le-aș întinde,
îmbrățișîndu-l
cu iubirea mea.

Bagheria, octombrie 1963

În românește de
Raluca și Victor Tulbure

REVISTA STRAINA

● **O VALOROASĂ ANTOLOGIE A POVESTIRII CEHE** publică editura „Ceskoslovensky spisovatel", în colecția „Biblioteca de proză cehă". Culegerea care poartă titlul „Zivy proud" — **Curentul viu** cuprinde un mozaic alcătuit din creațiile a cincizeci de prozatori cehi contemporani, creații realizate între anii 1945—1985. În cadrul volumului își dau întîlnire scriitorii din vechea generație, din cea de mijloc precum și cea mai tînără generație de creatori din țara socialistă prietenă.

În literatura cehă povestirea nu a avut niciodată statut de rudă săracă, ea are o bogată tradiție, fiind ilustrată de nume ca Božena Němcová, J.K. Tyl, Jan Neruda, Jaroslav Hašek, Karel Capek ș.a. După războiul al doilea mondial povestirea și-a găsit reprezentanți remarcabili în persoana unor creatori ca : Jan Drda, Milan Jariš, K.F. Burian, Rudolf Kalčik, Vladimir Rezač. Mari merite în evoluția prozei scurte cehe au și Marie Majerová, Bohumil Říha, Marie Pujmanová, Norbert Fryd, Ota Pavel, Jiří Křenek, Jiří Marek.

În antologie își mai găsesc locul printre alții : J. Weiss, J. Nesvadba, L. Souček (SF), F. Kubka și M.V. Kratochvil (povestirea cu caracter istoric), J. Rybak, E. Bernardinová, V. Přibsky (memorii), K. Fabian, P. Framcouz, V. Dušek (proză polițistă), J. Moravcová (psihologice) etc. Evident, o antologie oricît de amplă ar fi ea nu poate cuprinde întreaga bogăție a creației cehe postbelice în domeniul prozei scurte. Cu toate acestea, „Curentul viu" reprezintă o culegere remarcabilă în care se poate urmări evoluția acestui gen de la eliberare pînă în prezent.

● **EDITURA „KNIGA" DIN MOSCOVA** a publicat în facsimil prima biografie științifică dedicată lui A.S. Puškin, datorată lui P.V. Annenkov și apărută în anul 1855. Această ediție este completată cu un mănunchi de comentarii contemporane precum și cu unele documente pe care P.V. Annenkov și-a bazat concluziile. Se știe că cercetătorul din secolul trecut a folosit materiale, în special corespondență nepublicată.

● **„RĂUL TRECE, BINELE ESTE VEȘNIC !"** această mare idee umanistă a poemului conceput în stilul eposului cavaleresc „Viteazul în blană de tigru" a clasicului gruzin Șota Rustaveli (secolul al XII-lea) este motivul noului spectacol de balet montat pe scena Teatrului S. Kirov din Leningrad. Autorii spectacolului — libretistul Iuri Griggorievici, compozitorul Alexei Maceavariani și coregrafii Teimur Murvanidze și Oleg Vinogradov — au fost călăuziți în permanență de ideea fundamentală că viața omului fără eforturi de a trăi mai bogat, mai deplin, fără dragoste este anormală și infertilă.

Una dintre figurile centrale ale baletului este domnitorul Avtandil, care în timpul drumurilor sale prin lume află despre oameni nefericiți, îndurînd nedreptățile unor vrăjitori răi. Cu prilejul unei vînători el îl cunoaște pe Tariel, viteazul în piele de tigru, care o caută de ani buni pe frumoasa lui iubită, țarevna Nestan-Daredjan, răpită de vrăjitorii cei răi. Cei doi viteji se împrietenesc și luptînd împreună învingrăul.

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII